

PEKKA OESCH

Säätiöiden tuki taiteille 2001 ja 2005

Foundation Support for the Arts in 2001 and 2005

TILASTOTIETOA TAITEESTA N:o 38
FACTS ABOUT THE ARTS No. 38

Taiteen keskustoimikunta

© Pekka Oesch ja Taiteen keskustoimikunta 2008

Kansi: Kari Piippo

Taitto: Jussi Hirvi

ISBN 978-952-5253-69-6

ISSN 0788-0278

♫ F.G. Lönnberg

Helsinki 2008

Sisällys

Taulukko- ja kuvioluettelo	4
Johdanto	6
<hr/>	
Selvityksen tavoitteet ja aineisto	12
<hr/>	
Tavoitteet	12
Aineisto	12
Aineiston luokittelu	15
Säätiöiden perustaminen ja toimiala	19
<hr/>	
Säätiöiden talous	25
<hr/>	
Säätiöiden saama tuki	29
<hr/>	
Tuen alkuperä	29
Julkinen rahoitus	32
Yksityinen tuki	34
Säätiöiden tuki taiteille	37
<hr/>	
Kokonaistuen muutokset ja kohteet	37
Säätiöiden tuki taiteenaloittain	41
Taidehankinnat	55
Yhteenveto	57
<hr/>	
Lähteet	63
<hr/>	
Liitteet	
<hr/>	
Liite 1. Tutkitut kulttuuri- ja taidesäätiöt	64
Liite 2. Säätiöiden saama julkinen rahoitus ja yksityinen tuki säätiötyypeittäin vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005	70
English Summary	71
<hr/>	

Taulukko- ja kuvioluettelo

Taulukot

Taulukko 1.	Tutkitut kulttuuri- ja taidesäätiöt toimintaperiaatteen mukaan	16
Taulukko 2.	Säätiöiden lukumäärä eri vuosikymmeninä	20
Taulukko 3.	Tutkitut säätiöt ja säätiöluonteiset yhdistykset pääasiallisen tarkoituksen mukaan	22
Taulukko 4.	Tutkitut museota, taidelaitosta tai -organisaatiota ylläpitävät, useita taiteenaloja tukevat ja yleiset kulttuurisäätiöt pääasiallisen tarkoituksen mukaan	23
Taulukko 5.	Säätiöiden lukumäärä ja taseiden loppusummat säätiötyypeittäin vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin)	26
Taulukko 6.	Elokuvataiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	46
Taulukko 7.	Kirjallisuuden säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	47
Taulukko 8.	Kuvataiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	47
Taulukko 9.	Näyttämötaiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	48
Taulukko 10.	Säveltaiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	49
Taulukko 11.	Taideteollisuuden säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	50
Taulukko 12.	Tanssitaiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	51
Taulukko 13.	Valokuvataiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	52
Taulukko 14.	Muun taiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	53
Taulukko 15.	Museoiden säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin €)	54
Taulukko 16.	Kulttuuriperinteen ja rakennustaiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin)	54

Kuviot

Kuvio 1.	Tutkitut säätiöt ja säätiöluonteiset yhdistykset perustamisvuoden mukaan (n=249)	20
Kuvio 2.	Tutkittujen säätiöiden ja säätiöluonteisten yhdistysten perustaminen säätiötyypin mukaan (n=249)	21
Kuvio 3.	Tutkittujen säätiöiden ja säätiöluonteisten yhdistysten perustamisvuosi pääasiallisen tarkoituksen mukaan	24
Kuvio 4.	Säätiöiden taseen loppusumma säätiötyypin mukaan vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)	26
Kuvio 5.	Säätiöiden jakauma taseen loppusumman suuruusluokan mukaan vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005	27

Kuvio 6. Säätiöiden saama julkinen ja yksityinen tuki vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)	29
Kuvio 7. Julkisen ja yksityisen tuen osuudet säätiöiden saamasta tuesta vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005	30
Kuvio 8. Säätiöiden saama julkinen tuki toiminnallisen luokituksen mukaan vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)	32
Kuvio 9. Säätiöiden saama yksityinen tuki toiminnallisen luokituksen mukaan vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)	35
Kuvio 10. Säätiöiden kulttuurille ja taiteelle jakama tuki vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)	38
Kuvio 11. Säätiöiden kulttuurille ja taiteelle jakama tuki suuruusluokittain vuosina 2001 ja 2005	39
Kuvio 12. Säätiöiden jakama kokonaistuki taiteenaloittain vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)	42
Kuvio 13. Taiteenalojen sekä museoiden ja kulttuuriperinteen osuudet (%) säätiöiden kulttuurille ja taiteelle myöntämästä tuesta vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005	43
Kuvio 14. Säätiöiden jakama taiteilijatuki taiteenaloittain vuosina 2001 ja 2005 (2005=100)	44
Kuvio 15. Säätiöiden taidehankinnat vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)	55
Kuvio 16. Säätiöiden kulttuurille ja taiteelle jakaman kokonaistuen kehitys vuosina 1987–2005 (1987=100)	60
Kuvio 17. Taiteenalojen sekä museoiden ja kulttuuriperinteen osuudet (%) säätiöiden kulttuurille ja taiteelle myöntämästä tuesta vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005	61
Kuvio 18. Säätiöiden jakama taiteilijatuki taiteenaloittain (%) vuosina 2001 ja 2005	61

Suomalainen säätiökenttä on laaja ja monipuolinen niin määrällisesti kuin toiminnaltaan. Säätiöt ovat yritysten ohella yksityissektorin keskeisiä kulttuurin ja taiteen rahoittajia. Kulttuurille ja taiteille sekä tieteille jaettavien apurahojen, avustusten ja palkintojen lisäksi säätiöt tukevat yhteiskunnan eri osa-alueille kohdistuvaa yleishyödyllistä toimintaa. Perinteisesti säätiöiden tarkoituksena onkin ollut muun muassa koulutuksen ja sairaanhoidon järjestäminen ennen näiden tehtävien siirtymistä valtion ja kuntien vastuulle, mutta edelleen osa säätiöistä tarjoaa muun muassa sosiaali- ja terveyspalveluja eri väestöryhmille. Lisäksi säätiöt ylläpitävät oppi- ja taidelaitoksia ja museoita. Monet säätiöt toimivat ainakin osittain julkisin varoin.

Useimpien 1800-luvun lahjoitusrahastojen tapaan vanhimmat kulttuuria ja taidetta tukevat säätiöt olivat luonteeltaan epäitsenäisiä säätiöitä, kuten lahjoituksen turvin vuonna 1863 perustettu Långmanin rahasto joka on nykyisin Suomen Kulttuurirahaston alaisuudessa. Vuonna 1885 perustettu Svenska litteratursällskapet i Finland r.f. puolestaan on säätiöluonteinen yhdistys, jonka tehtävänä on suomenruotsalaisen kulttuurin ja etenkin kirjallisuuden vaaliminen.

Säätiöiden perustamista ja toimintaa säätelevät säätiölaki vuodelta 1931 lukuisine lisäyksineen sekä säätiöasetus vuodelta 1989. Säätiö on määrätarkoitukseen käytettäväksi luovutetun omaisuuden hoitamista varten perustettu itsenäinen oikeushenkilö. Säätiöllä ei ole omistajia eikä jäseniä, vaan säätiölle tiettyyn tarkoitukseen luovutettua omaisuutta hallinnoi säätiön hallitus. Säätiöiden valvonta ja säätiörekisterin ylläpito siirtyi oikeusministeriöstä Patentti- ja rekisterihallitukseen vuonna 1995.

Itsenäisillä säätiöillä tarkoitetaan hallinnoltaan itsenäisiksi perustettuja yksityisoikeudellisia säätiöitä. Niiden perustamisen taustalla on säädekirjalla tai testamentilla annettu tahdonilmaisu. Epäitsenäiset säätiöt puolestaan ovat erilaisten yhteisöjen, yhdistysten, viranomaisten tai yksityishenkilöiden omistamia mutta omistajan muusta omaisuudesta erillään hallittavia määrätarkoitukseen varattuja rekisteröimättömiä rahastoja. Yksityinen perustajataho tarkoittaa yksityishenkilön, järjestön tai yhdistyksen joko yksin tai yhdessä valtion tai kunnan kanssa perustamaa säätiötä. Säätiölaki koskee ainoastaan itsenäisiä yksityisoikeudellisia (varsinaisia) säätiöitä.

Yritysten eläkesäätiöt on perustettu yrityksen tai yritysryhmän työntekijäin eläkelain mukaisten eläkkeiden maksamiseksi. Niiden toimintaa ohjaa vuoden 1955 eläkesäätiölaki ja säätiöiden toimintaa valvoo sosiaali- ja

terveysministeriön alainen vakuutusvalvontavirasto. Viime vuosina yritykset ovat perustaneet myös säätiöitä, joiden tarkoituksena on tietyn toimialan kehityksen, tutkimuksen ja koulutuksen tukeminen. Yleishyödyllisyyden edellytysten täyttämiseksi yritysten perustamien säätiöiden toiminnan tulee kohdistua laajalti yhteiskuntaan eikä ainoastaan perustajayhteisön hyväksi.

Tuloverolain (1535/1992) mukaan säätiöt ovat yhteisöjä. Niiden yleishyödyllisyys ei näyttäisi määrittyvän säädöksen ja toiminnan tarkoituksen perusteella, vaan ensisijaisesti verohallinnon ohjeiden ja tulkinnan mukaan. Lain 22 §:n mukaan yhteisö ja säätiö katsotaan yleishyödylliseksi jos se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, jos sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin ja jos se ei tuota toiminnallaan siihen osallisille taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempaa palkkana tai muuna hyvityksenä.

Valtiontalouden tarkastusvirasto kiinnitti yleishyödyllisten yhteisöjen verotusta koskeneessa tarkastuskertomuksessaan jo vuonna 1997 huomiota niiden määrittelyyn, epäselvään verotuskäytäntöön sekä lisääntyvän liiketoiminnan tuomiin ongelmiin. Virasto arvioi tuolloin yleishyödyllisten yhteisöjen, evankelisluterilaista ja ortodoksisia kirkkoa lukuun ottamatta, saavan vuosittain eri verojärjestelmien kautta yhteiskunnalta tukea noin 92,5 miljoonaa euroa (550 mmk). (Valtiontalouden 1997, 38–39.)

Yleishyödyllisten säätiöiden verovapauskäytäntö noudattaa muiden yleishyödyllisten yhteisöjen käytäntöä. Säätiörekisteriin merkityn säätiön yleishyödyllisyys tutkitaan verotuksessa erikseen vuosittain ja sen tulee täyttää edellä mainitut tuloverolain vaatimukset. Rahastoinnin lisäksi yleishyödyllisen säätiön on vuosittain käytettävä tulojaan yleishyödylliseen tarkoitukseen ja säätiön tulee toimia tarkoituksensa toteuttamiseksi esimerkiksi avustuksia tai apurahoja jakamalla. Säätiötä ei katsota yleishyödylliseksi, mikäli toiminnan tuotoista vain pieni osa käytetään yleishyödylliseen tarkoitukseen tai sen harjoittama elinkeinotoiminta muodostaa pääosan säätiön toiminnasta.

Verohallituksen 30. 4. 2007 antaman uuden ohjeen mukaan yhteisön on täytettävä kaikki laissa luetellut yleishyödyllisyyskriteerit samanaikaisesti, jotta sitä voidaan pitää yleishyödyllisenä. Yhteisön sääntöjen on täytettävä pykälässä mainitut edellytykset ja yhteisön tosiasiallisen toiminnan tulee vastata sääntöjen mukaista tarkoitusta. Arviointi tehdään tosiasiallisen toiminnan eikä sääntöjen perusteella.

Säätiön tulee maksaa tuloveroa valtiolle ja kunnalle kuten yksityinen luonnollinen henkilö, mikäli sen ei enää katsota täyttävän yleishyödyllisyyden edellytyksiä. Säätiöiden tuloverotukseen vaikuttaa se, mitkä tulot katsotaan liiketuloksi. Tästä on tuloverolaissa erilliset ohjeet. Käytännössä tuloverosta vapautuu hakemalla verohuojennusta Verohallitukselta. Sen sijaan arvonnisä- ja arpajaisveroa myös säätiöt maksavat normaalisti samoin edellytyksin kuin verovelvollisuus yleensä syntyy. Säädöksiin merkitys-

tä toiminnasta arvonlisäveroa ei kuitenkaan makseta ja liiketoiminnastakin ainoastaan jos tulot ovat tilikauden aikana yli 8 500 euroa. Yksityishenkilöiden verotiedoista poiketen säätiöiden verotukseen liittyvät tiedot eivät ole julkisia.

Säätiöt saavat varoja jonkin verran myös perintöinä ja lahjoituksina. Perintö- ja lahjaveron osalta yleishyödylliset säätiöt ovat verovapaita. Lahjoitus yleishyödylliseen toimintaan on annettu lähinnä hyväntekeväisyystarkoituksessa, eikä ole sen antajalle vähennyskelpoinen verotuksessa, koska se ei edistä liiketoimintaa. Tuloverolain erityissäännöksen nojalla yhteisö saa kuitenkin tehdä lahjoitusvähennyksen yleishyödylliseen tarkoitukseen antamastaan rahalahjoituksesta, mikäli se on vähintään 850 euroa. Säännöksessä on mainittu, kenelle ja mitä tarkoitusta varten vähennyskelpoinen lahjoitus voidaan antaa. Tieteen tai taiteen tukemiseen annettuja lahjoituksia saa vähentää vuosittain enintään 25 000 euroa saajaa kohti. Kulttuuriperinteen säilyttämiseen annetuilla lahjoituksilla ei ole ylärajaa. Lain tarkoittamaan lahjoitusvähennykseen ovat oikeutettuja vain yhteisömuotoiset yritykset, joten vähennysoikeus ei koske esimerkiksi henkilöyhtiöitä eikä liikkeen- ja ammatinharjoittajia.

Euroopan unioniin ennen vuotta 2004 liittyneistä 15 jäsenmaasta vain Suomessa, Ruotsissa ja Espanjassa yksityishenkilöt eivät saa lainkaan vähentää verotuksessa lahjoituksiaan yleishyödyllisille yhteisöille. Ruotsi on ainoana evännyt vähennysoikeuden myös yrityksiltä. Viime vuosina lahjoitusten verovähennysoikeuden ylärajan nostamista ja laajentamista on esitetty usealta taholta. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry tavoittelee verovähennysoikeuden nostamista miljoonaan euroon sekä vähennysoikeuden laajentamista yksityisten tekemiin lahjoituksiin. Elinkeinoelämän valtuuskunnan raportissa aihetta tarkasteltiin kulttuurin tuen tarpeellisuuden, lainsäädännön sekä vapaaehtoistyön ja rahalahjoitusten näkökulmista. Raportti suositteli lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamista tai rajojen poistamista kokonaan, mikä vahvistaisi kulttuurin, taiteen ja tieteen rahoituspohjaa ja lisäisi suoria yhteyksiä elinkeinoelämän sekä taide- ja tiedeyhteisön välillä. (Hohti, toim., 2006.)

Valtion talousarvioon vuodelle 2008 sisältyikin ehdotus tieteen, taiteen ja kulttuuriperinnön tukemiseksi yhteisöille myönnettävän lahjoitusten verovähennysoikeuden korottamisesta. Yliopistoille ja korkeakouluille tehtävien lahjoitusten vähennysoikeus nousisi 250 000 euroon ja yhdistyksille ja säätiöille tehtävien lahjoitusten 50 000 euroon. Verovähennysoikeus koskisi edelleenkin vain yrityksiä ja lahjoituksen saajan on kuuluttava verohallituksen hyväksymään luetteloon tuloverolaissa tarkoitetuista lahjoituksensaajista.

Yrityksiltä saatujen lahjoitusten merkitys säätiöiden talouden kannalta on jäänyt vähäiseksi. Etenkin apurahoja, avustuksia ja palkintoja jakavien sijoitussäätiöiden keskeisen tulonlähteen muodostaa sijoitetulle pääomalle vuosittain saatava tuotto. Kansan- ja maailmantalouden vaihtelut ja pörssi-kurssien heilahtelut heijastuvat jaettavan tuen määrään. Myönnettyjen

apurahojen ja avustusten kokonaissumma osaltaan kertoo säätiöiden taloudenpidon ja sijoitustoiminnan onnistumisesta.

Säätiöitä on edelleen tutkittu vähän niiden taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta merkityksestä huolimatta. 1970-luvulla ilmestyivät valtioneuvoston asettaman säätiölaitoskomitean tutkimusraportti Tietoja säätiöistä (Brax – Gronow – Saarenpää, 1974) sekä Säätiöhakemisto (Ilmanen – Kontuniemi, toim., 1977), joka on edelleen laaja-alaisin selvitys säätiökentän historiasta ja lainsäädännöstä sekä taloudellisesta ja hallinnollisesta asemasta.

1990-luvulla ilmestyi Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry:n kyselyn tuloksiin perustuva Säätiöluettelo apurahoja jakavista säätiöistä (Palotie, toim., 1995). Se sisälsi ainoastaan perustiedot osasta tuolloin tieteitä ja taiteita rahoittavista säätiöistä. Säätiöt olivat mukana myös vuonna 1999 julkaistussa koko suomalaisen kolmannen sektorin rakennetta koskevassa tutkimuksessa, joka oli osa laajaa kansainvälistä Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector -projektia. Siinä yritettiin löytää kansainvälisiä vertailuja varten mahdollisimman yksiselitteinen tapa kolmannen sektorin rajaamiseen sekä kehittää mielekäs luokitusjärjestelmä tilastointia varten. (Helander – Laaksonen 1999.)

Kolmannen sektorin merkitys sekä kansantalouden että työllisyyden kannalta oli huomioitu tuolloin myös Euroopan unionissa. Euroopan yhteisöjen komissio selvitti vuonna 1993 laajalla kyselytutkimuksella jäsenvaltioiden yhdistysten ja säätiöiden lukumäärää, rahoitusta, jäsen- ja henkilöstömäärää sekä tulevaisuuden tarpeita. Loppuraportissa ei kuitenkaan käsitelty erikseen säätiöitä, ja niiden osuus koko järjestökentän toimijoina jäi epäselväksi. (Euroopan yhteisöjen 1997.)

Jarmo Mäkinen (2005) on tarkastellut tutkimuksessaan Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastojen suhteita toimialueisiinsa ja maakunnissa toimiviin tahoihin. Tutkimuksessa selvitettiin millaiset verkostot, rakenteet ja mekanismit luovat edellytykset ei-valtiolliselle toimijalle tukea kulttuuria Suomessa. Mäkisen mukaan maakuntarahastot tarvitsevat jäsentensä verkostoja voidakseen toimia kulttuurin ei-valtiollisena tukijana samalla kun rahastojen toimintaan osallistuvat tahot tarvitsevat verkostoja oman toimintansa edistämiseen. Maakuntarahastot puolestaan tarjoavat mahdollisuuden verkostoitua. Tutkimus osoitti kuitenkin, että taiteen kentän edustajia oli vähän sekä rahastojen hoitokunnissa että jäsenten verkostoissa.

Vuonna 2005 ilmestynyt Säätiöt Suomessa (Manninen 2005) on kansainvälisen Dimension of the Foundation Sector in the European Union -tutkimushankkeen Suomen osuuden loppuraportti. Säätiötutkimushankkeen tavoitteena oli kansallisten säätiötutkimusten avulla saada kokonaiskuva ja vertailukelpoista tietoa Euroopan säätiökentästä. Tapahtuvia muutoksia on tarkoitus seurata jatkotutkimuksilla. Kaikkia eurooppalaisia säätiöitä tutkimushanke ei onnistunut tavoittamaan, sillä Suomen ohella mu-

kana ovat olleet vain Alankomaat, Belgia, Iso-Britannia, Saksa, Ranska, Italia, Espanja ja Ruotsi.

Suomesta mukana olivat kaikki säätiöt, joiden yhteystiedot löytyivät Patentti- ja rekisterihallituksen säätiörekisteristä sekä jatkuvasti merkittäviä apurahoja myöntävät valtakunnalliset yhdistyslainsäädännön puitteissa toimivat rahastot. Tutkimuksessa hahmotettiin säätiöiden asemaa ja merkitystä sekä selvitettiin säätiöiden perustamisen, työllistävyyden ja taloudellisten tietojen ohella niiden harjoittamaa tukitoimintaa. Varsinainen tutkimusaineisto kerättiin kyselyllä ja se koski vuosia 2001–2002. Kyselyyn vastasi 31 prosenttia säätiöistä. Aineiston luokittelussa kulttuuri- ja taidesäätiöt eivät kuitenkaan olleet omana ryhmänä. (mts. 21–22.)

Tutkimuksen mukaan tyypillinen suomalainen säätiö oli yksityisen henkilön tai yhteisön 1950-luvun jälkeen perustama itsenäinen säätiö. Useimmat säätiöt jakoivat apurahoja, avustuksia ja palkintoja ja säätiön toiminnallinen tarkoitus liittyy kulttuuriin ja harrastustoimintaan tai koulutukseen ja tutkimukseen. Vuonna 2001 noin puolet tutkituista säätiöistä käytti apurahoihin, avustuksiin ja palkintoihin korkeintaan 5 000 euroa. Säätiön jakaman tuen kohteena oli yleensä joko koulutus, humanistiset tieteet tai paikallisyhteisön kehittäminen ja asuminen. Tyypillisiä tuen kohderyhmiä olivatkin tieteenharjoittajat, opiskelijat ja ikääntyvät. Säätiöt jakoivat tukensa tavallisesti apurahoina ja palkintoina tai toteuttivat tarkoitustaan toimintansa kautta. (mts. 60–61.)

Tilastokeskus kerää joka toinen vuosi julkaistavaa Kulttuuritilastoa varten tiedot kolmen suurimman taidetta ja kulttuuria tukevan säätiön ja kahden säätiöluonteisen yhdistyksen jakamista apurahoista. Annettujen tietojen taiteenaloittainen jakautuminen perustuu kuitenkin kunkin säätiön ja yhdistyksen käyttämään omaan luokitteluun jossa etenkin yhdistelmäluokkien sisältö vaihtelee. (Kulttuuritilasto 2006.)

Taiteen keskustoimikunta on selvittänyt säätiöiden taiteen tukea aiemmin kaksi kertaa (Rantanen 1990, Oesch 1999). Vuosia 1987, 1993 ja 1997 koskeneissa selvityksissä on tarkasteltu kulttuuri- ja taidesäätiöiden jakaman tuen määrällisiä painopisteitä taiteenaloittain sekä verrattu tukea yritysten ja julkisen vallan taiteen rahoitukseen. Niistä näkyy selkeästi miten kansantalouden suhdanteet vaikuttivat säätiöiden kulttuurille ja taiteelle jakamiin apurahoihin ja avustuksiin. Vuosien 1989–1992 taloudellisen taantuman aikana pörssiosakkeet menettivät noin 70 prosenttia ja asunto-osakkeet noin puolet arvostaan ja tilanne koettiin tuolloin säätiöissä yleisesti huolestuttavana. Jaettavien apurahojen kokonaismäärä pidettiin ennallaan tai sitä vähennettiin, koska muutos nähtiin paluuna normaaliin tasoon muutaman huippuvuoden jälkeen. Esimerkiksi Suomen Kulttuurirahaston ja sen maakuntarahastojen toimintakautena 1992–1993 jakama kokonaissumma pienentyi noin neljänneksen edellisestä toimikaudesta. Eräät pääomaltaan pienet tai lyhyemmän historian omaavat säätiöt pidättyivät kokonaan apurahojen jakamisesta.

Taantumaa seurannut nopea talouskasvu alkoi jo vuoden 1993 lopulla ja säätiöiden sijoitustoiminnan hyvä kehitys alkoi näkyä niiden jakamien apurahojen ja avustusten kokonaismäärässä. Toimintakertomusten mukaan taustalla oli kansantalouden noususuhdanteesta johtunut rahastojen tuoton kasvu sekä lahjoitusten lisääntyminen. Toimikautena 1996–1997 Suomen Kulttuurirahasto maakuntarahastoineen jakoi tieteen ja taiteen apurahoja enemmän kuin kertaakaan aiemmin. Taiteen osuus stipendien kokonaismäärästä nostettiin 37 prosenttiin. Samoin Alfred Kordelinin yleinen sivistys- ja edistysrahasto juhlisti sekä säätiön että Suomen itsenäisyyden juhluvuotta jakamalla tieteen, taiteen ja kansanvalistuksen apurahoja enemmän kuin koskaan ennen.

Taiteen keskustoimikunnan selvitykset ovat myös osoittaneet, että perinteisiä taiteenaloja, sävel-, kuva- ja näyttämötaidetta sekä kirjallisuutta, edistäviä säätiöiden lukumäärä on suurempi kuin esimerkiksi tanssi-, elokuva- ja valokuvataidetta edistäviä. Kulttuuri- ja taidesäätiöiden jakamat apurahat, avustukset ja palkinnot ovatkin kohdistuneet ensisijaisesti samoilta taiteenaloille jotka ovat saaneet pääosan myös julkisesta rahoituksesta ja elinkeinoelämän tuesta kulttuurille ja taiteelle.

Selvityksen tavoitteet ja aineisto

Tavoitteet

Selvityksessä tarkastellaan kuinka paljon suomalaisten säätiöiden varoja ohjautuu sekä yleensä kulttuurin että eri taiteenalojen rahoittamiseen joko ylläpitämällä kulttuuri- tai taidelaitosta tai avustuksina, apurahoina, stipendeinä ja palkintoina yksityisille taiteilijoille ja taideyhteisöille. Lisäksi katsotaan kuinka paljon kulttuuri- ja taidesäätiöt saavat julkista rahoitusta valtion ja kuntien taholta sekä lahjoituksina yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä.

Selvityksen kohteena ovat pääsääntöisesti vuosina 2001 ja 2005 toimineet, perustamisintressiltään joko kokonaan tai osittain yksityiset, itsenäiset kulttuuri- ja taidesäätiöt. Julkisen vallan yksinään perustamat säätiöt ja epäitsenäiset säätiöt on jätetty selvityksen ulkopuolelle lukuun ottamatta Svenska Kulturfondenia. Mukana ovat myös Föreningen Konstsamfundet r.f. ja Svenska litteratursällskapet i Finland r.f.. Kaikki kolme ovat apurahoja jakavia säätiöluonteisia yhdistyksiä ja ne ovat suomenruotsalaisen kulttuurin ja taiteen keskeiset rahoittajat.

Aineisto

Suomalaisista kulttuuria ja taidetta tukevista säätiöistä ei ole ajanmukaista ja kattavaa luetteloa. Edelleen täydellisin toimialueen mukainen luettelo, Säätiöhakemisto on vuodelta 1977 (Ilmanen – Kontuniemi, toim., 1977). Lähtökohtana kulttuuri- ja taidesäätiöiden tietojen kokoamisessa käytettiin edellisen Säätiöiden tuki taiteille -selvityksen (Oesch 1999) aineistoa. Siinä oli mukana kaikkiaan 231 kulttuuri- ja taidesäätiötä, jotka oli kerätty Säätiöhakemiston, Säätiöluettelon (Palotie, toim. 1995) ja Säätiöpalvelun julkaisemien tietojen perusteella.

Tätä selvitystä varten kulttuuri- ja taidesäätiöiden listaa päivitettiin Säätiöpalvelun lisäksi Varainhankinta.net verkkosivustolta sekä Patentti- ja rekisterihallituksen yhdessä Verohallituksen kanssa ylläpitämästä YJT-tietopalvelusta (Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä). Varainhankinta.net on yleishyödyllisille yhteisöille suunnattu palvelu omatoimisen varainhankinnan kehittämiseksi, josta löytyy säätiöitä taiteenaloittain ryhmiteltynä. Sivustoa ylläpitää yleishyödylliseen varainhankintaan ja non-profit markkinoitiin erikoistunut palveluyritys.

YJT-tietopalvelusta säätiöitä voi hakea nimen ja Y-tunnuksen perusteella ja, mikäli säätiöllä on Y-tunnus, se ilmoittaa yhteystietojen ja perustamisvuoden ohella muun muassa perustamisasiakirjassa mainitun toimialueen. Säätiöiden yritys- ja yhteisötunnus otettiin käyttöön vuonna 2001 ja se korvaa aiemman juoksevan rekisterinumeron. Näistä lähteistä kertyi lista yhteensä 356 säätiöstä, joista pyydettiin Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämästä Säätiörekisteristä vuosien 2001 ja 2005 toimintakertomukset ja tilinpäätösasiakirjat.

Kaikkiaan Säätiörekisterissä oli 19.6.2007 otetun tilaston mukaan 2758 säätiötä. Säätiörekisteristä asiakirjat saa säätiön nimen, Y-tunnuksen, juoksevan rekisterinumeron tai rekisteriin kirjaamisvuoden perusteella, mutta ei esimerkiksi perustamiskirjassa olevan tarkoitusperän mukaan. Näin olleen selvityksen ulkopuolelle on edelleen saattanut jäädä sellaisia kulttuuri- ja taidesäätiöitä jotka kantavat ainoastaan perustajansa nimeä.

Säätiörekisteriin toimitettavassa vuosiselvityksessä tulee olla mukana oikeiksi todistettuina jäljennöksinä tase, tuloslaskelma, taseen ja tuloslaskelman liitteenä olevat tiedot (liitetiedot), tilinpäätöstä varmentamaan laaditut tase-erittelyt, toimintakertomus sekä tilintarkastuskertomus. Säätiölain mukaan säätiöt ovat velvollisia toimittamaan asiakirjat viimeistään kuusi kuukautta tilikauden päättymisen jälkeen. Kaikki säätiöt eivät kuitenkaan aina toimita vaadittavia asiakirjoja säädetyssä ajassa ja näitä joudutaan Säätiörekisterin toimesta pyytämään jälkeensä.

Tästä huolimatta joidenkin säätiöiden tiedot joko vuodelta 2001 tai 2005 jäivät saamatta. Vuoden 2005 tietojen puutteellisuuteen vaikutti myös se, että joidenkin säätiöiden osalta vaadittujen asiakirjojen tarkastus Patentti- ja rekisterihallituksessa oli kesken. Keskeisimpien säätiöiden puuttuvia tietoja saatiin suoraan säätiöltä sekä internetissä julkaistuista toimintakertomuksista. Eräiden säätiöiden tilikausi alkaa 1. syyskuuta ja päättyy 31. elokuuta, jolloin näiden kohdalla taseiden loppusummat ovat tilikausilta 2000–01 ja 2004–05. Tällöin esimerkiksi syksyllä 2005 myönnetyt apurahat, avustukset ja stipendit on jätetty pois laskelmista.

Edellisen selvityksen jälkeen 12 säätiötä oli joko poistettu säätiörekisteristä, sulautunut toiseen säätiöön, lakkautettu tai niillä ei ollut toimintaa. Lisäksi listalla oli 100 säätiötä, jotka eivät nimestään huolimatta toimintakertomuksen tietojen perusteella kuuluneet selvityksen piiriin. Kaikkiaan tutkittavaksi jäi 246 kulttuuria ja taidetta tukevaa ja edistävää säätiötä. Näistä oli käytettävissä 233 säätiöltä vuoden 2001 toimintakertomukset ja tilinpäätökset ja 224 säätiön lain edellyttämät asiakirjat vuodelta 2005. Viiden säätiön rekisteröinti oli tapahtunut vuonna 2001 tai sen jälkeen. Käytettävissä olleista asiakirjoista sekä säätiökentän muutoksista johtuen vuoden 1999 selvityksessä tutkituista 234 säätiöstä oli mukana tällä kertaa 82 prosenttia.

Säätiöluonteiset yhdistykset Svenska Kulturfonden, Svenska litteratursällskapet i Finland r.f. ja Föreningen Konstsamfundet r.f. toimittivat selvitystä varten toimintakertomukset ilman tilinpäätöstietoja, joten ne eivät ole

mukana säätiöiden tasetta ja omaisuutta koskevissa luvuissa. Tasetiedot eivät ole sellaisenaan verrannollisia varsinaisten kulttuuri- ja taidesäätiöiden kanssa, koska yhdistysten toiminta kattaa laajasti suomenruotsalaisen kulttuurin koko kirjon puolue- ja kustannustoiminnasta alkaen. Kaikki tutkitut 249 säätiötä ja säätiöluonteista yhdistystä on lueteltu liitteessä 1.

Kulttuuri- ja taidesäätiöt olivat Säätiöt Suomessa -tutkimuksen suurin ryhmä. Siinä käytetyn INCPO-luokituksen¹ (International Classification of Nonprofit Organisations) mukaan vuoden 2002 lopulla kaikista 2651 Suomessa rekisteröidyistä säätiöistä 17 prosenttia edusti kulttuuria ja taidetta. Varsinaisen tutkimusaineiston 758 säätiöstä tähän luokkaan kuului viidesosa. (Manninen 2005, 27.)

Tässä selvityksessä säätiöiden sekä niiden jakamien avustusten, apurahojen ja stipendien jakautuminen taiteenaloittain on tehty säätiön tarkoituksiperän mukaan tai toimintakertomuksen tietojen perusteella. Suurimpien avustussummien luokittelussa käytettiin säätiöiden julkaisemia tietoja apurahansaajista ja tarvittaessa asianomaiselta säätiöltä pyydettiin lisätietoja. Kaikkien aineistoon kuuluneiden säätiöiden avustusten yksityiskoh- taiseen tarkistamiseen taiteenaloittain ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta, eikä se pienimpien avustusten osalta ollut tarpeellistakaan.

Etenkin säätiöissä joiden toiminta oli vähäistä tilinpäätökset ja toimintakertomukset oli myös laadittu niin lyhyesti ja tiivistetysti, että selvityksen kannalta oleellisen tiedon löytäminen oli tulkinnanvaraista tai sitä ei saatu lainkaan. Esimerkiksi toimintakertomuksessa mainittuja taidehankintoja tai taide-esineinä saatujen lahjoitusten rahallista arvoa ei yleensä eritelty tilinpäätöksessä.

Säätiöiden keskinäistä kokoa ja varallisuuden kasvua tarkastellaan ensisijaisesti säätiöiden taseiden loppusumman mukaan. Tilinpäätöksissä esitetyt säätiöiden tasetiedot olivat sekä käsitteiltään että yksityiskohdiltaan selvästi yhtenäisempiä kuin vuonna 1999 julkaistun selvityksen aineistossa. Säätiöiden omaisuus koostuu taseessa ilmoitetuista aineellisista hyödykkeistä ja sijoituksista pörssiosakkeisiin ja sijoitusrahastoihin. Aineellisia hyödykkeitä ovat rakennukset ja muu kiinteä omaisuus, kuten koneet ja kalusto, maa- ja vesialueet. Yleistäen laitossäätiöillä aineellisten hyödykkeiden osuus taseen loppusummasta on merkittävämpi. Sijoitus- säätiöiden varallisuus puolestaan koostuu yleensä pörssi-, ja kiinteistö- osakkeista, sijoitusrahastoista sekä pankkitalletuksista.

Säätiöiden saamien ja jakamien avustusten sekä taseiden loppusummien vertailukuvioissa rahanarvon muutos on laskettu elinkustannusindeksiin (2005=100) mukaan. Alkuperäiset summat käypiin hintoihin ovat taulukoissa. Vuosien 1993 ja 1997 vertailutiedot on otettu edellisestä Säätiöiden tuki taiteille -selvityksestä ja muutettu euroiksi kertoimella

1 INCPO-luokittelu on kehitetty Johns Hopkins -yliopiston Comparative Nonprofit Sector -hankkeessa 1990-luvun puolivälissä. Siinä voittoa tavoittelemattoman sektorin toimijat luokitellaan toiminnan painopisteen mukaan 12 pääluokkaan, joista 7 on edelleen jaettu 2–4 alaluokkaan. (ks. tarkemmin esimerkiksi Helander & Laaksonen 1999.)

5,94573, samoin vuoden 2001 tilinpäätöstiedot, mikäli ne oli ilmoitettu markkoina. Ensimmäisen säätiöselvityksen vuotta 1987 koskeva alkuperäinen aineisto ei ollut enää muihin kohdevuosiin verrattuna riittävän kattava, joten sen tulokset on jätetty vertailuista pois. Yritysten taiteentukea kuvaavat vertailutiedot on koottu Taiteen keskustoimikunnan julkaisusta nro 34 (Oesch 2005). Valtion taidetoimikuntalaitoksen myöntämä taiteilijatuennat luvut perustuvat Taiteen keskustoimikunnan Tilastotiedotteissa julkaistuihin lukuihin (Karhunen 2002 ja 2006).

Aineiston luokittelu

Selvityksessä tarkastellaan säätiöitä taiteenaloittain niiden toiminnan luonteen mukaan sekä eri taiteenaloille annettun tuen että säätiöiden saaman tuen mukaan. Vuosien 1990 ja 1999 säätiöselvityksissä käytetty taiteenalojen luokittelujärjestys on muutettu vastaamaan muiden uusimpien taiteen rahoitusta koskevien selvitysten luokittelua (ks. esim. Oesch 2005). Säätiöiden toiminta ja niiden edustama taiteenala ei kaikissa tapauksissa ilmennyt toimintakertomuksesta aivan yksiselitteisesti, joten tulokset jäivät joiltakin osin vain suuntaa-antaviksi.

Säätiöiden säädekirjaan merkityn toimialan mukaisen luokittelun lähtökohtana käytetään valtion taidetoimikuntalaitoksen taiteenalakohtaista jakoa. Poikkeuksena on rakennustaide, johon on yhdistetty kulttuuriperinnettä tukevat säätiöt. Museotoimintaa tukevat sekä taidelaitoksia ja -organisaatioita ylläpitävät säätiöt, kuten esimerkiksi musiikkijuhlia järjestävät säätiöt, on luettu samaan luokkaan. Lisäksi omina luokkina ovat useita taiteenaloja tukevat säätiöt ja yleiset kulttuurisäätiöt, joita ei voinut luokitella mihinkään edellä mainituista ryhmistä. Yleiset kulttuurisäätiöt tukevat taiteiden ohella tieteitä ja nimensä mukaisesti laajasti kaikkia kulttuurin alueita. Taidesäätiöt puolestaan keskittyvät yhden tai useamman taiteenalan tukemiseen. Kohdealueet on määritelty säädekirjassa säätiötä perustettaessa.

Säätiöiden toimialaluokitus:

- S1 elokuvataidetta tukevat säätiöt
- S2 kirjallisuutta tukevat säätiöt
- S3 kuvataiteita tukevat säätiöt
- S4 näyttämötaidetta tukevat säätiöt
- S5 säveltaidetta tukevat säätiöt
- S6 taideteollisuutta tukevat säätiöt
- S7 tanssitaidetta tukevat säätiöt
- S8 valokuvataidetta tukevat säätiöt
- S9 rakennustaidetta ja kulttuuriperinnettä tukevat säätiöt
- S10 museoiden, taidelaitosten ja -organisaatioiden toimintaa tukevat säätiöt
- S11 useita taiteenaloja tukevat (taide)säätiöt
- S12 yleiset kulttuurisäätiöt

Selvityksessä käsitellään vain säätiölain piiriin kuuluvia itsenäisiä yksityisoikeudellisia (varsinaisia) säätiöitä. Ne on jaettu toimintaperiaatteensa mukaan sijoitus- eli pääomasäätiöihin ja laitospää- eli toiminnallisiin säätiöihin. Säätiö voi myös edustaa kumpaakin tyyppiä samanaikaisesti. Sijoitussäätiöt tukevat tieteitä ja taiteita sekä kulttuuritoimintaa yleensä pääasiassa jakamalla avustuksia, apurahoja, stipendejä ja palkintoja. Säätiöt luovat omaisuuden nettotuotoilla ja varainhankinnalla mahdollisimman suuret vuotuiset toimintavarat joita välttämättömien menojen jälkeen voidaan käyttää säätiön tarkoituksen toteuttamiseen joko omina toimintamenoina tai jakamalla apurahoja. (Ilmanen – Kontuniemi, toim., 1977, 24.)

Laitossäätiöt puolestaan harjoittavat tarkoitustaan toteuttavaa toimintaa esimerkiksi ylläpitämällä taidemuseota, taidelaitosta tai muuta taidetoimintaa, jolloin siitä aiheutuvat kustannukset muodostavat taloudellisen toiminnan keskeisimmän osan. Laitoksen ylläpidosta ja toiminnasta aiheutuvat menot pyritään kattamaan omien tuottojen ja mahdollisen omaisuuden tuoton lisäksi lahjoituksilla sekä valtiolta ja kunnalta saatavilla avustuksilla. Nämä voivat olla joko hankekohtaisia tai säännöllisiä vuosittain saatuja toiminta-avustuksia. (mts 24.) Laitossäätiöiksi on tässä selvityksessä katsottu myös säätiöt, jotka ylläpitävät ateljeetaloa tai oppilaitosta sekä järjestävät musiikkijuhlia.

Taulukko 1. Tutkitut kulttuuri- ja taidesäätiöt toimintaperiaatteen mukaan

Kohdevuosi	Sijoitussäätiöt %	Laitossäätiöt %	Sijoitus-/laitossäätiöt %	Yhteensä %
1993 (n=188)	57,4	37,2	5,3	100,0
1997 (n=191)	57,1	37,7	5,2	100,0
2001 (n=236)	64,0	30,9	5,1	100,0
2005 (n=227)	63,4	31,3	5,3	100,0

Valtion taidetoimikuntaluokitusta käytetään myös säätiöiden eri taiteenaloille kohdistaman tuen tarkastelussa. Rakennustaide sisältyy säätiöiden toimialaluokituksen tavoin samaan luokkaan kulttuuriperinteen kanssa. Luokkaan Muut taiteenalat on laskettu mukaan sellainen säätiöiden antama tuki, jonka taiteenalakohtaista jakautumaa ei käytettävissä olleiden tietojen perusteella voitu selvittää. Lisäksi se sisältää muun muassa säätiöiden toisilleen myöntämät avustukset, joiden ohjautumista edelleen taiteen edistämiseen ei ollut mahdollista selvittää tarkemmin.

Säätiöiden toimialue taiteenalan mukaan:

- 01 Elokuvataide
- 02 Kirjallisuus (sisältää pelkästään kaunokirjallisuuden)
- 03 Kuvataide (maalauksitaide, kuvanveisto ja grafiikka)
- 04 Näyttämötaide
- 05 Säveltaide (sisältää myös oopperan ja operetin)
- 06 Taideteollisuus (muotoilu, sisustusarkkitehtuuri, tekstiilitaiteet ja taidekäsityö)

- 07 Tanssitaide (sisältää tanssiteatterin, baletin, jazztanssin, modernin tanssin, kansantanssin ja lastentanssin)
- 08 Valokuvataide
- 09 Museot (sisältää tuen ja lahjoitukset taidemuseoille)
- 10 Kulttuuriperinne (sisältää arkkitehtonisesti arvokkaiden rakennusten säilyttämisen ja muun kulttuuriperinteen edistämisen)
- 11 Muut taiteenalat (jokin muu taiteen piiriin luettava kohde, jota ei voida luontevasti sijoittaa mihinkään edellä luetelluista kohdista; esimerkiksi sirkus, kabaree, audio-visuaalinen taide, performanssit, poikkitaiteelliset produktiot, useita taiteenaloja koskevien hankkeiden edistäminen, ei-taiteenalakohtainen tuki).

Säätiöiden käyttämät omat taiteenaloittaiset luokittelut eivät olleet kaikilta osin keskenään verrannollisia. Ne eivät myöskään sellaisenaan vastanneet tässä selvityksessä käytettyä luokittelua. Tästä johtuen säätiöiden oman taiteenalaluokituksen mukaan jakamia apurahoja jouduttiin tulkitsemaan uudelleen jolloin esitetyt luvut saattavat jonkin verran poiketa säätiöiden omista laskelmista.

Säätiöt myös saavat taloudellista tukea avustusten ja lahjoitusten muodossa. Tukijatahoina ovat valtio, kunnat, yritykset ja muut yhteisöt sekä yksityishenkilöt. Laitossäätiöitä tukevat etenkin valtio ja kunnat ja lahjoituksia tekevät pääasiassa yritykset, yhteisöt ja yksityishenkilöt. Säätiöiden saamat lahjoitukset kanavoituvat kulttuurin- ja taiteentukemiseen yleensä vain välillisesti. Avustuksien ja apurahojen jakaminen edellyttää ensin saadun pääoman sijoittamista ja sille kohtuullista tuottoa. Etenkään yleisille ja useita taiteenaloja tukeville säätiöille tehtyjen lahjoitusten vaikutusta taiteenaloittain ei ollut mahdollista arvioida, koska saadun lahjoituksen yhteydessä ei ilmoitettu sen käyttötarkoitusta. Suurin osa lahjoituksista ei kohdistu lainkaan kulttuurin ja taiteen edistämiseen ja ne rajattiin aineiston ulkopuolelle, mikäli käyttötarkoitus oli ilmoitettu. Julkisen rahoituksen osuus säätiöiden jakamassa taiteentuessa on huomioitu vähentämällä se säätiön taiteenaloille antamasta kokonaisavustuksesta.

Säätiöiden jakaman taiteen tuen tukimuotona tarkastellaan avustuksia, apurahoja, stipendejä ja palkintoja. Apurahat, avustukset ja palkinnot vastaavat lähinnä valtion taidetoimikuntalaitoksen jakamia kohdeapurahoja ja taiteilijapalkintoja. Lisäksi säätiöiden tekemät taidehankinnat ovat omana tukimuotonaan. Kyseessä ovat kuitenkin ainoastaan kuvataidehankinnat eivätkä esimerkiksi säätiön ylläpitämän taidelaitoksen tiloissa järjestetyt muiden taiteenalojen esitykset. Kaikissa tapauksissa taidehankintojen arvo ei kuitenkaan ollut kirjapidossa selvästi erillään muista hankinnoista. Taiteilijoille tarkoitettuja asunto- ja työskentelytiloja sekä soitinpankkia ylläpitävien säätiöiden taiteen tuki ei myöskään ollut rahallisesti mitattavissa.

Taiteen tukeminen tarkoittaa ensisijaisesti tuen kohdistamista ammattimaiseen taiteenharjoittamiseen, mutta myös taiteenalan järjestöjen ja yhteisöjen tukemista. Järjestöjen usein väljät jäsenyys ehdot mahdollistavat harrastajien jäsenyyden ja yhteisöt saattavat käyttää ainakin osan saamaansa tuesta ammattitaiteilijan työllistämiseen. Taiteen tueksi on laskettu myös taiteenalan opintojen tukeminen, jos niiden voitiin katsoa selkeästi liittyvän taiteilija-ammatin harjoittamiseen. Kaikissa tapauksissa rajaa

ammattimaiseen taiteenharjoittamiseen tähtäävien tai ammattitaiteilijoiden harjoittamien opintojen ja muiden taiteenalan opintojen välillä ei kuitenkaan ollut mahdollista tehdä.

Sen sijaan selkeästi taiteentutkimukseen tarkoitettu rahoitus, kuten erilaisten opinnäytetöihin kohdistuneet apurahat jätettiin selvityksen ulkopuolelle. Samoin etenkin paikallisten säätiöiden koululaisille jakamat stipendit sekä yksiselitteisesti taiteelliseen harrastustoimintaan annetut avustukset on rajattu pois. Laitossäätiöiden toiminnasta, kuten esimerkiksi museoiden tai teattereiden ylläpidosta ja toiminnasta aiheutuneita kustannuksia ei myöskään ole otettu mukaan taiteen tueksi, vaikka niiden voidaan katsoa tukevan yksittäisiä taiteilijoita välillisesti tarjoamalla heille työpaikkoja ja -tilaisuuksia.

Säätiöiden perustaminen ja toimiala

Vanhimmat kulttuurielämää ja taiteellista toimintaa tukevat suomalaiset säätiöt ovat vuonna 1863 lahjoituksen turvin perustettu Långmanin rahasto, joka on nykyisin Suomen Kulttuurirahaston alaisuudessa, sekä vuonna 1893 H.F. Antellin lahjoittama Kamariherra Herman Rosenbergin rahasto. Useimpien viime vuosisadan lahjoitusrahastojen tapaan ne olivat kuitenkin luonteeltaan epäitsenäisiä säätiöitä. (Rantanen 1990, 13.)

Säätiölain tultua voimaan 1.1.1931 oikeusministeriö ryhtyi valvomaan itsenäisten säätiöiden perustamista ja toimintaa. Säätiöiden kirjanpitovelvollisuus tuli voimaan vasta vuonna 1974, vaikka jo kymmenen vuotta aiemmin säätiöt on velvoitettu toimittamaan vuosittain toimintaa ja taloutta koskevat asiakirjat säätiöitä valvovalle viranomaiselle. 1970-luvun puolivälissä valmistuneen Säätiölaitoskomitean mietinnön esitykset eivät johtaneet toimenpiteisiin, mutta lakiin on vuosien kuluessa tehty lukuisia muutoksia ja tarkennuksia. Niistä viimeisin astui voimaan 1.7. 2007 ja se koski säätiön tilintarkastajan valinnasta annettavaa poikkeuslupaa.

Vuodesta 1995 alkaen säätiöiden valvonta on kuulunut Patentti- ja rekisterihallitukselle. Kyse on jälkikäteen tapahtuvasta laillisuusvalvonnasta, joka perustuu tilinpäätösasiakirjoihin. Patentti- ja rekisterihallitus myöntää hakemuksesta säätiön perustamisluvan ja hyväksyy säännöt. Perustettavan säätiön on oltava tarkoitukseltaan hyödyllinen, eikä lupaa myönnetä mikäli tarkoituksena on esimerkiksi liiketoiminnan harjoittaminen. Säätiön perustamisen pääasiallisena tarkoituksena ei saa olla välittömän taloudellisen edun hankkiminen säätiön perustajalle tai toimihenkilölle. Lupaa ei voida myöskään antaa, jos säätiölle tuleva omaisuuden arvo on alle 25 000 € tai sellaisessa epäsuhteessa säätiön tarkoitukseen, ettei säätiön perustamiselle ole edellytyksiä.

Patentti- ja rekisterihallitus ylläpitää Säätiörekisteriä. Vuonna 1976 rekisterissä oli kaikkiaan noin 1600 toimivaa itsenäistä säätiötä, joista 186 oli yleisiä kulttuuri- tai taidesäätiöitä. Vuonna 1987 noin 1800 itsenäisestä rekisteröidystä säätiöistä arviolta 250 oli luokiteltavissa kulttuuri- tai taidesäätiöksi. Vuoden 1998 lopussa säätiörekisterissä oli jo 2576 säätiötä ja tämän selvityksen aineiston keruun aikaan 2758 säätiötä. (Ilmanen – Kontuniemi, toim., 1977, Rantanen 1990, Oesch 1999.)

Taiteen keskustoimikunta ensimmäisessä, vuoden 1987 tilannetta koskeneessa säätiöselvityksessä oli mukana 196 taidesäätiötä ja seuraavan, vuoden 1999 selvityksen aineistossa oli kaikkiaan 231 vuoteen 1996 mennessä perustettua ja rekisteröityä itsenäistä kulttuuri- ja taidesäätiötä. Tällä

kertaa selvityksessä oli mukana kaikkiaan 248 itsenäistä, vuoteen 2005 mennessä perustettua kulttuuri- ja taidesäätiötä. Niiden osuus säätiöiden kokonaismäärästä on pysynyt lähes ennallaan. Vähäisten muutosten taustalla on etenkin vuoden 1987 jälkeen ollut pääasiassa tarkentunut kulttuuri- ja taidesäätiöiden luokittelu sekä kulloinkin käytettävissä olleiden asiakirja-aineistojen määrä.

Taulukko 2. Säätiöiden lukumäärä eri vuosikymmeninä

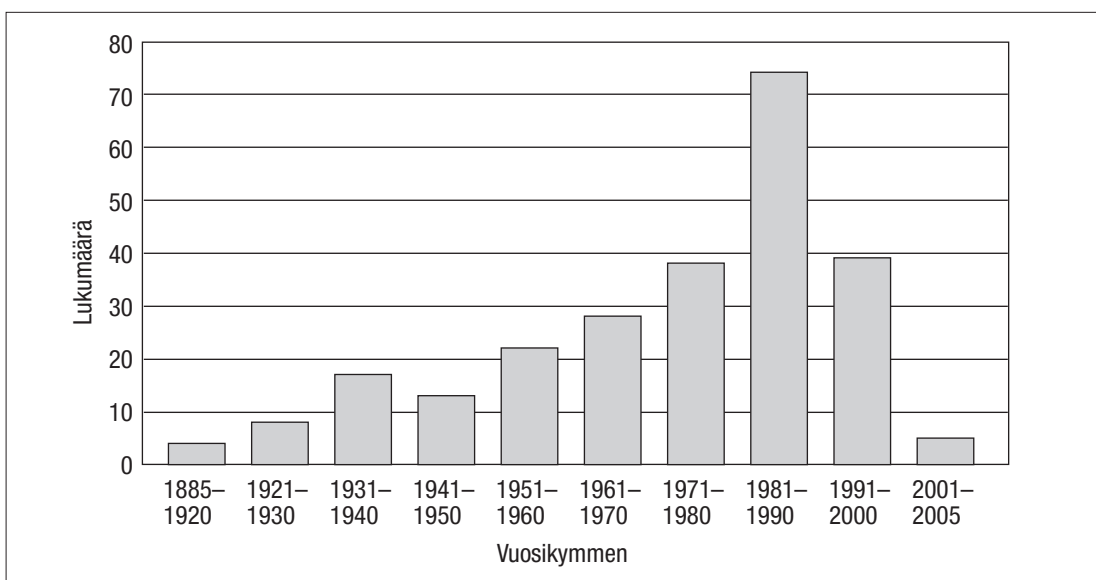
	1976*	1987**	1998***	2007
Kaikki säätiöt (lkm)	1600	1800	2576	2758
Tutkitut kulttuuri- ja taidesäätiöt (lkm)	186	196	231	249
Tutkittujen kulttuuri- ja taidesäätiöiden osuus (%)	11,6	10,8	8,9	9,0

*) Ilmanen – Kontuniemi, toim. 1977

***) Rantanen 1990

****) Oesch 1999

Kuvio 1. Tutkitut säätiöt ja säätiöluonteiset yhdistykset perustamisvuoden mukaan

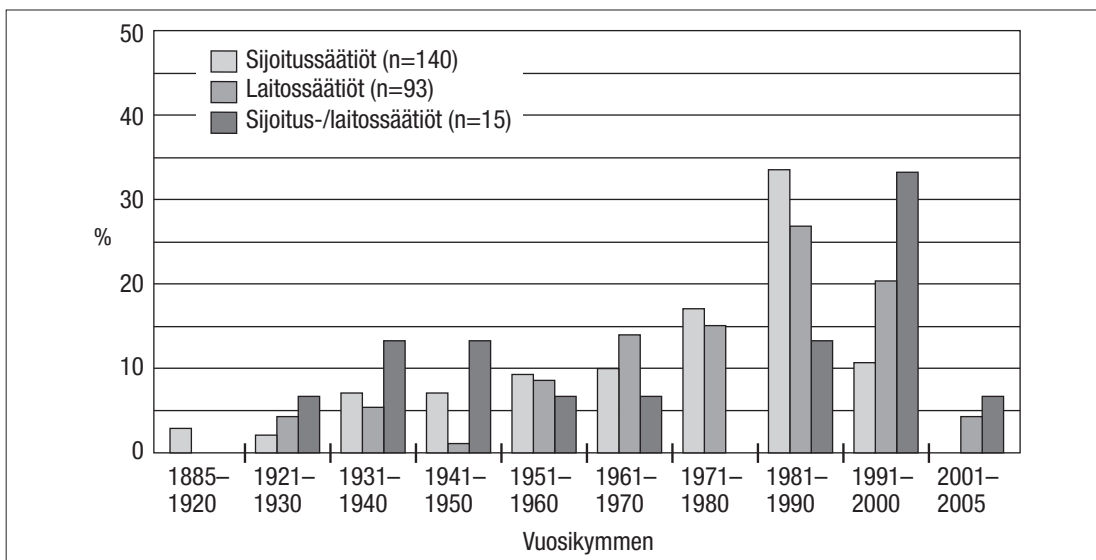
Kulttuuri- ja taidesäätiöiden lukumäärä kasvoi 1800-luvun lopulta 1940-luvun alkuun asti tasaisesti. Sotien jälkeen säätiöiden perustaminen lähti jälleen uuteen kasvuun ja 1980-luvulla uusia kulttuuri- ja taidesäätiöitä rekisteröitiin lähes yhtä paljon kuin edeltävinä vuosikymmeninä yhteensä. Sen jälkeen uusien säätiöiden määrä on vähentynyt yhtä jyrkästi ja 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä vuosittain perustettujen säätiöiden lukumäärä on jäämässä 1920-luvun tasolle. Suurin osa suomalaisista kulttuuria ja taidetta edistävästä säätiöistä on suhteellisen uusia. Joka kolmas tutkituista ja nykyisin toimivista kulttuuri- ja taidesäätiöistä on perustettu

1980-luvulla ja kaksi kolmesta säätiöstä on aloittanut toimintansa vuonna 1971 tai sen jälkeen. (Kuvio 1.)

Säätiöluonteiset yhdistykset Svenska litteratursällskapet i Finland r.f. (per. 1885) sekä Svenska Kulturfonden (per. 1908) olivat aineiston vanhimmat taiteita tukevat instituutiot. Aineiston varhaisin itsenäinen edelleen toimiva säätiö oli vuonna 1919 perustettu Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto.

Toimintaperiaatteensa mukaan tarkasteltuna runsas kaksi kolmasosaa tutkituista 249 säätiöstä tai säätiöluonteisesta yhdistyksestä edusti pääasiassa apurahoja jakavia sijoitussäätiöitä ja joka kolmas oli laitossäätiötä, joiden toiminta keskittyi kulttuuri- ja taidelaitoksen ylläpitoon. Loput olivat näiden yhdistelmiä eli sijoitus-/laitossäätiöitä. Sijoitussäätiöistä puolet oli perustettu 1970- ja 1980-luvulla. Tutkituista laitossäätiöistä sekä sijoitus-/laitossäätiöistä puolestaan yli puolet oli perustettu vuonna 1981 tai sen jälkeen. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Tutkittujen säätiöiden ja säätiöluonteisten yhdistysten perustaminen säätiötyypin mukaan

Eri säätiötyyppien perustaminen on jaksottunut siten, että sijoitussäätiöiden osuus uusista kulttuuri- ja taidesäätiöistä on ollut suurimmillaan 1940- ja 1970-luvulla ja laitossäätiöiden 1920- ja 1960-lukujen ohella etenkin vuosina 1991–2005. Yli puolet 1990-luvulla perustetuista säätiöistä olikin laitossäätiöitä, eikä vuoden 2000 jälkeen rekisteröidyistä säätiöistä yksikään ollut apurahoja jakava sijoitussäätiö. Yhtä sijoitus-/laitossäätiötä lukuun ottamatta, kaikki 2000-luvulla perustetut kulttuuri- ja taidesäätiöt ovat olleet laitossäätiöitä.

Pääasiallisen tarkoituksen mukaan luokiteltuna runsas kolmasosa aineiston säätiöistä liittyi joko taidemuseon, -laitoksen tai muun taideorganisaation ylläpitoon (S10). Noin joka kymmenes tutkittu säätiö oli laajasti

kulttuuria ja tieteitä tukevia yleisiä kulttuurisäätiöitä (S12). Yhden taiteenalan tukemiseen keskittyneitä taidesäätiöitä oli eniten sävel- ja kuvataiteen alueella. Ainoastaan tanssitaide tuki kolme säätiötä ja elokuva- ja valokuvataidetta varten löytyi aineistosta vain yksi taidesäätiö. Nämä taiteenalat olivat kuitenkin edustettuna myös useita taiteenaloja tukevien säätiöiden (S11) ryhmässä. (Taulukko 4.)

Taulukko 3. Tutkitut säätiöt ja säätiöluonteiset yhdistykset pääasiallisen tarkoituksen mukaan

	Säätiön toimialue	Lkm	%
S1	Elokuvataide	1	0,4
S2	Kirjallisuus	17	6,9
S3	Kuvataide	30	12,1
S4	Näyttämötaide	12	4,8
S5	Säveltaide	32	12,9
S6	Taideteollisuus	8	3,2
S7	Tanssitaide	3	1,2
S8	Valokuvataide	1	0,4
S9	Rakennustaide ja kulttuuriperinne	11	4,4
S10	Museot, taidelaitokset ja -organisaatiot	84	33,7
S11	Useita taiteenaloja tukevat säätiöt	23	9,2
S12	Yleiset kulttuurisäätiöt	27	10,8
	Yhteensä	249	100

Lähes puolet tutkituista säätiöistä tuki tiettyä taiteenalaa (luokat S1-S9). Monet sekä useita taiteenaloja tukevista että yleisistä kulttuurisäätiöistä tukivat vuorovuosina etenkin kuva- ja säveltaidetta, mutta myös näyttämötaidetta ja kirjallisuutta. Museoista, taidelaitoksista ja -organisaatioista 41 prosenttia toimi kuvataiteen alueella ja noin joka viides ylläpiti museota. Kuvataide oli myös useita taiteenaloja tukevien säätiöiden yleisin kohde. Sen sijaan yleiset kulttuurisäätiöt keskittyivät erityisesti jonkin muun taiteen- tai kulttuurialueen tukemiseen. Yksittäisistä taiteenaloista yleisimmin ne tukivat säveltaidetta.

Taidelaitoksia ylläpitävien säätiöiden osuus kulttuuri- ja taidesäätiöistä on ollut merkittävä etenkin 1980-luvulle asti. Ainoastaan 1940-luvulla huomattavin osa uusista säätiöistä edusti kirjallisuutta. Sen jälkeen vuosina 1981–1990 säveltaiteen osuus sekä 1990-luvulla kirjallisuuden osuus uusista säätiöistä oli muita toiminta-alueita jonkin verran suurempi. 2000-luvulla joka viides perustetuista kulttuuri- ja taidesäätiöistä edusti joko kuva- tai säveltaidetta, yleisiä kulttuurisäätiöitä tai sen tarkoituksena oli taidelaitoksen tai museon ylläpito.

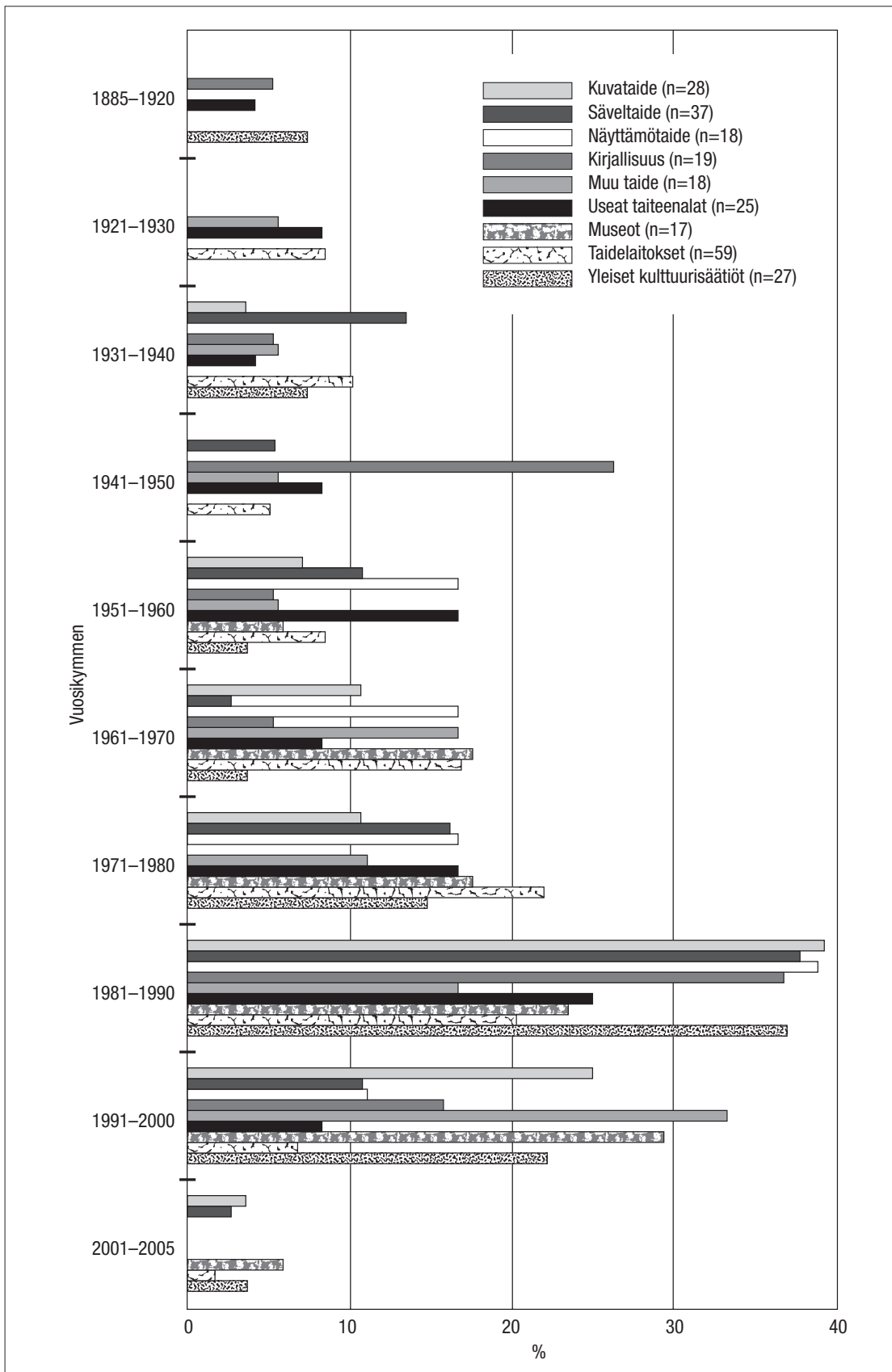
Taulukko 4. Tutkitut museota, taidelaitosta tai -organisaatiota ylläpitävät, useita taiteenaloja tukevat ja yleiset kulttuurisäätiöt pääasiallisen tarkoituksen mukaan

Säätiön toimialue	Museot, taidelaitokset ja -organisaatiot (S10, n=84) %	Useita taiteenaloja tukevat säätiöt (S11, n=42) %	Yleiset kulttuurisäätiöt (S12, n=36) %
Elokuvataide	–	2,4	2,8
Kirjallisuus	1,2	16,7	8,3
Kuvataide	41,7	35,7	8,3
Näyttämötaide	15,5	7,1	2,8
Säveltaide	15,5	19,0	13,9
Taideteollisuus	2,4	4,8	–
Tanssitaide	–	2,4	2,8
Valokuvataide	–	4,8	2,8
Rakennustaide ja kulttuuriperinne	3,6	4,8	5,6
Muu museo	17,9	–	–
Muu taiteen tai kulttuurialue	2,4	2,4	52,8
Yhteensä	100	100	100

Selvityksessä mukana olleista kuva- ja säveltaidesäätiöistä, kirjallisuussäätiöistä, museoista ja yleisistä kulttuurisäätiöistä pääosa on perustettu vuoden 1980 jälkeen, samoin kuin puolet näyttämötaidetta ja muita taiteenaloja tukevista säätiöistä. Sen sijaan useita taiteenaloja tukemaan tarkoitettuista ja taidelaitoksia ylläpitävistä säätiöistä useimmat olivat aloittaneet toimintansa ennen vuotta 1981. Lähes kaksi viidesosaa kuva-, sävel- ja näyttämötaidesäätiöistä sekä yleisistä kulttuurisäätiöistä oli perustettu vuosina 1981–1990, kuten myös joka neljäs tutkituista useaa taiteenalaa tukeneista säätiöistä. Noin kolmasosalla muita taiteenaloja ja museotoimintaa edustaneista säätiöistä perustamisvuosi ajoittui 1990-luvulle. Kuviossa 3 taideteollisuus, tanssitaide, elokuva- ja valokuvataide sekä rakennustaide ja kulttuuriperinne on yhdistetty luokkaan muu taide. (Kuvio 3.)

Säätiömuotoiset taidemuseot ja -laitokset ovat usein syntyneet yksityisten kuvataidekokoelmien ympärille. Kuvataidetta vaalikin noin kaksi viidesosaa museoita ja taidelaitoksia ylläpitävistä säätiöistä, joista 70 prosenttia oli perustettu ennen 1970-lukua. Kuvataidelaitoksia tai -museoita ylläpitäviä säätiöitä on myös seuraavina vuosikymmeninä perustettu enemmän kuin muiden taiteenalojen säätiömuotoisia laitoksia ja organisaatioita kuten teattereiden, oppilaitosten ja musiikkijuhlien ylläpitoon keskittyneitä säätiöitä.

Kuvio 3. Tutkittujen säätiöiden ja säätiöluonteisten yhdistysten perustamisvuosi pääasiallisen tarkoituksen mukaan

Säätiöiden talous

Säätiöiden taloudesta kertovat tiedot vuosilta 2001 ja 2005 on saatu pääasiassa Patentti- ja rekisterihallituksen Säätiörekisterissä säilytettävistä tilinpäätösasiakirjoista ja toimintakertomuksista. Vuoden 2001 tilinpäätösasiakirjat olivat käytettävissä 236 säätiöltä ja vuoden 2005 osalta 226 säätiöltä. 1990-luvun tiedot ovat edellisestä Taiteen keskustoimikunnan julkaiseman säätiöselvityksen aineistosta. Käytettävissä olleista asiakirjoista sekä säätiökentän muutoksista johtuen mukana oli 82 prosenttia vuoden 1999 selvityksessä tutkituista kulttuuri- ja taidesäätiöistä. Aiempien selvitysten tapaan Svenska Kulturfonden, Svenska litteratursälskapet i Finland r.f. ja Föreningen Konstsamfundet r.f. eivät ole mukana taseita ja omaisuutta koskevissa luvuissa.

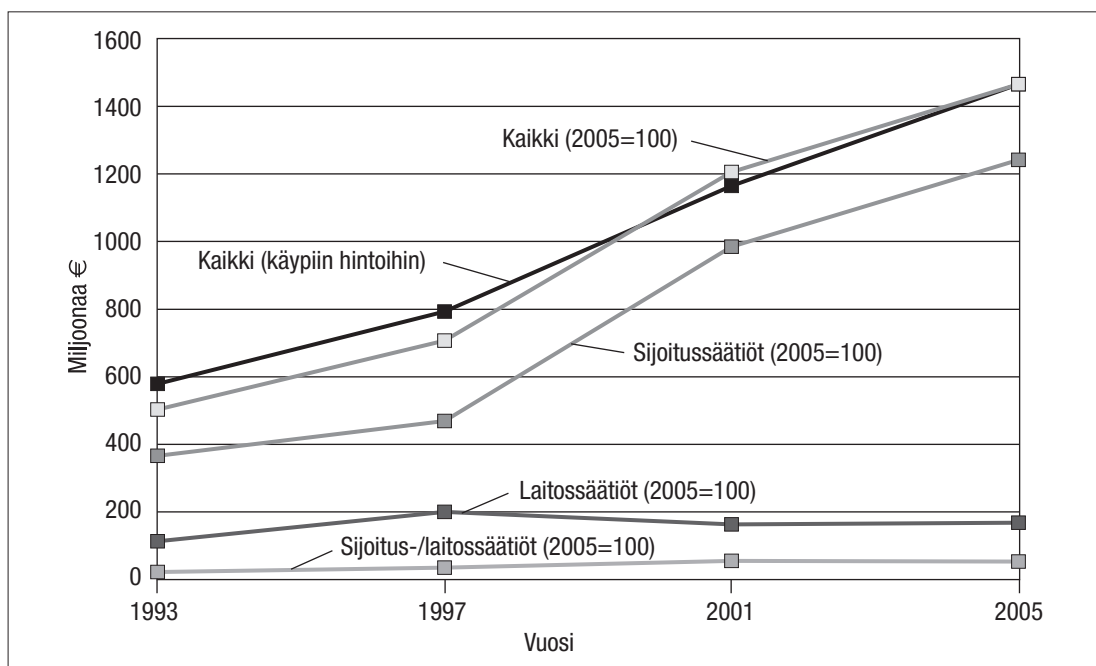
Tutkittujen kulttuuri- ja taidesäätiöiden taseiden yhteenlaskettu loppusumma oli vuonna 2001 noin 1,2 miljardia euroa. Keskimääräinen tase oli 4,9 miljoonaa euroa, mutta mediaanin mukainen tyypillinen tase vain 344 000 euroa. Vuoden 2005 rahanarvolla mitattuna säätiöiden tasesumma oli vuoteen 1997 verrattuna reaaliarvoltaan 70,5 prosenttiyksikköä suurempi. Erityisen voimakkaasti kasvoi sijoitussäätiöiden tasesumma, joka kaksinkertaistui. Sijoitus-/laitossäätiöiden taseiden kokonaissumma oli 55 prosenttiyksikköä suurempi kuin edellisessä selvityksessä. Sen sijaan laitossäätiöiden taseiden kokonaissumman reaaliarvo jäi lähes viidenneksen pienemmäksi kuin vuonna 1997. (Taulukko 5 & Kuvio 4.)

2000-luvun alussa kulttuuri- ja taidesäätiöiden kasvu hidastui jonkin verran. Vuonna 2005 kaikkien tutkittujen säätiöiden taseiden yhteenlaskettu loppusumma oli noin 1,5 miljardia euroa. Säätiöiden keskimääräinen taseen loppusumma oli lähes 6,5 miljoonaa euroa ja mediaani noin 443 000 euroa vuonna 2005. Reaaliarvoltaan se oli vain viidesosan suurempi kuin vuonna 2001. Kasvu oli edelleen selvästi sijoitussäätiöiden varassa, vaikka niiden taseiden kokonaissumma oli enää 26 prosenttiyksikköä suurempi vuoteen 2001 verrattuna. Laitossäätiöiden sekä sijoitus-/laitossäätiöiden taloudellinen tilanne pysyi lähes ennallaan. Pienestä kohentumisesta huolimatta laitossäätiöiden taseiden kokonaissumma jäi reaaliarvoltaan pienemmäksi kuin vuonna 1997. (Taulukko 5 & Kuvio 5.)

Sijoitussäätiöiden osuus kaikkien tutkittujen säätiöiden taseiden kokonaissummasta kohosikin yli 80 prosentin, kun se 1990-luvun lopulla oli runsaat kaksi kolmasosaa. Tutkittujen laitossäätiöiden osuus puolestaan supistui lähes kolmasosasta noin kymmenesosaan taseiden kokonaissum-

masta. Sijoitus-/laitossäätiöiden osuus taseiden kokonaissummasta pysyi vuosina 1997–2005 lähes ennallaan.

Kuvio 4. Säätiöiden taseen loppusumma säätiötyypin mukaan vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)

Sijoitussäätiöiden osalta muutos selittyy, paitsi tutkittujen säätiöiden aiempaa suuremmalla kokonaismäärällä, ensisijaisesti 1990-luvun lopun suotuisalla taloudellisella kehityksellä, joka näkyy pörssiosakkeiden arvon nousuna ja yritysten 2000-luvulla jakamien osinkojen suuruutena. Tutkittujen sijoitussäätiöiden lukumäärä oli suurin vuoden 2001 aineistossa ja siitä huolimatta taseiden kokonaissumma oli vuonna 2005 kasvanut edelleen. Laitossäätiöitäkin oli tällä kerralla mukana enemmän kuin edellisessä selvityksessä, mutta niiden taseiden loppusumma jäi pienemmäksi kuin vuonna 1997. Tutkituista laitossäätiöistä 17 prosenttia oli merkitty säätiörekisteriin vuonna 1996 tai sen jälkeen. Sijoitus- ja sijoitus-/laitossäätiöistä uusien säätiöiden osuus oli vain noin neljä prosenttia.

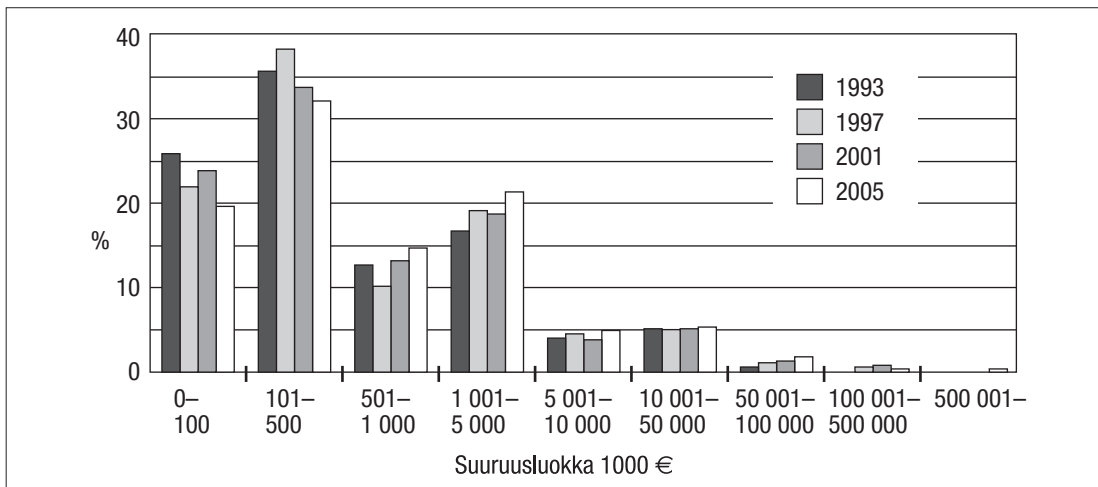
Taulukko 5. Säätiöiden lukumäärä ja taseiden loppusummat säätiötyypeittäin vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin)

Säätiötyyppi	1993		1997		2001		2005	
	N	Yhteensä	N	Yhteensä	N	Yhteensä	N	Yhteensä
Sijoitussäätiöt	108	313 166 000	109	418 473 000	135	953 426 000	125	1 243 054 000
Laitossäätiöt	58	97 730 000	60	179 201 000	88	158 711 000	88	169 700 000
Sijoitus-/laitossäätiöt	9	20 009 000	10	32 213 000	13	54 353 000	13	54 426 000
Yhteensä	175	580 254 000	179	794 457 000	236	1 166 489 000	226	1 467 180 000

Vuoden 2000 aikana useita vuosia jatkunut talouskasvu kääntyi laskuun. Teollisuustuotanto hidastui, työttömien määrä kasvoi ja erityisesti teknologiayritysten pörssikurssit laskivat jo toista vuotta. Osakekurssien laskun myötä sijoitussäätiöiden omaisuuden arvo laski. Helsingin pörssissä noteerattujen yritysten osakkeiden arvo nousi erityisen jyrkästi ennen vuosituhatien vaihdetta, mutta vuoteen 2002 mennessä indeksi oli pudonnut vuoden 1999 alun tasolle. Sen jälkeen muutokset ovat olleet maltillisempia ja kaikkien suomalaisten osakkeiden hintamuutoksia kuvaava OMXHelsinki osakeindeksi oli vuoteen 2005 mennessä noussut vain vähän.

Kurssien heilahtelut eivät näyttäisi vaikuttaneen sijoitussäätiöiden taloudelliseen tilanteeseen. Vielä vuonna 2001 lähes kahdella kolmasosalla tutkituista säätiöistä taseen loppusumma oli korkeintaan 500 000 euroa. Tällaisten säätiöiden osuus on kuitenkin ollut laskusuunnassa ja taloudellinen vaurastuminen näkyy niiden säätiöiden osuuden tasaisena kasvuna joiden taseiden loppusumma oli 501 000–5 000 000 euroa. Taseeltaan tätä suurempien säätiöiden osuus on pysynyt lähes ennallaan vuodesta 1993 alkaen. Joka neljännen tutkitun kulttuuri- ja taidesäätiön taseen loppusumma oli vuonna 1993 korkeintaan 100 000 euroa, mutta vuonna 2005 tällaisten säätiöiden osuus aineistossa oli pudonnut vajaaseen viidesosaan. 1990-luvun alussa kaikkien tutkittujen kulttuuri- ja taidesäätiöiden tase jäi alle miljardin euron. (Kuvio 5.)

Kuvio 5. Säätiöiden jakauma taseen loppusumman suuruusluokan mukaan vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005

Selvitettyjen säätiöiden suurin taseen loppusumma oli lähes 617 miljoonaa euroa ja pienin hieman alle 1 000 euroa. Taseen loppusumma ylitti 10 miljoonaa euroa 16 säätiöllä vuosina 2001 ja 2005. Taseen perusteella selvästi muita suurempia olivat sijoitussäätiöihin kuuluvat Suomen Kulttuurirahasto ja Jenny ja Antti Wihurin rahasto.

Taseen loppusumma ei kuitenkaan kerro tarkemmin säätiöiden toimintaan myös vaikuttavien oman ja vieraan pääoman osuudesta tai omaisuu-

den rakenteesta. Yleisellä tasolla näytti siltä, että sijoitussäätiöiden varallisuus oli pääasiassa rahoitusomaisuutena pankkitalletuksissa sekä pörssi- tai asunto-osakkeissa. Laitossäätiöiden omaisuus puolestaan oli useimmassa tapauksessa sidottu kiinteään käyttöomaisuuteen eli laitoksen toiminnan kannalta välttämättömiin kiinteistöihin, laitteisiin ja esineisiin, kuten taidekokoelmiin. Oman ryhmänsä muodostivat säätiöt, joiden ainoa merkittävä varallisuus oli säätiön perustamiseen aikoinaan tarvittu pääoma. Nämä olivat yleensä erilaisten tapahtumien järjestämiseen keskittyneitä laitossäätiöitä.

Säätiöiden saama tuki

Tuen alkuperä

Selvitysaineistoon kuuluneista 246 kulttuuri- ja taidesäätiöstä 44 prosenttia oli saanut taloudellista tukea joko valtiolta, kunnilta, yrityksiltä tai yksityishenkilöiltä. Tukea saatiin toiminta- ja projektiavustuksina, sponsoroitina tai lahjoituksina. Valtion ja kuntien tuki kohdistui pääasiassa kulttuuri- ja taidelaitoksia ylläpitäville laitossäätiöille, jotka eivät jaa apurahoja, avustuksia ja palkintoja taiteilijoille. Välillisesti ne kuitenkin toiminnallaan työllistävät taiteilijoita. Etenkin yksityishenkilöt lahjoittivat rahan ohella myös erilaisia esineitä, kuten taideteoksia tai -kokoelmia. Useimmissa tapauksissa yritysten rahalahjoitukset olivat huomattavasti yksityishenkilöiden testamenttilahjoituksia vaatimattomampia. Eräänä syynä on nähty yritysten lahjoitusten alhainen verovähennysoikeus, joka nykyisin on korkeintaan 25 000 euroa saajaa kohden vuodessa. Säätiöiden saama julkinen ja yksityinen tuki on eritelty tarkemmin liitteessä 2.

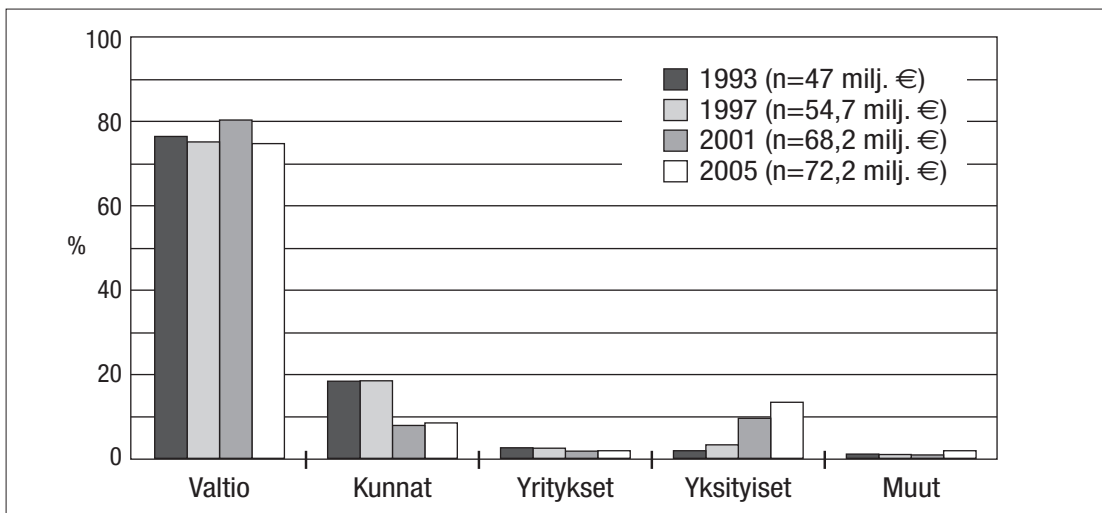
Kuvio 6. Säätiöiden saama julkinen ja yksityinen tuki vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)

Lähes kaikki säätiöiden saama tuki oli peräisin valtiolta ja kunnilta, ja valtio olikin pääasiallinen säätiöiden rahoittaja. Tukea saaneista säätiöistä 86,2 prosenttia oli saanut tukea valtiolta. Vuonna 2001 valtiontuen osuus oli 80 prosenttia säätiöiden saamasta kokonaistuesta ja 75 prosenttia vuonna 2005. Kuntien osuus jäi alle kymmenesosaan kokonaistuesta, kun se 1990-luvulla oli lähes viidesosa. Vuonna 2005 kuntien säätiöille osoittama euromääräinen tuki oli noin 40 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 1997. (Kuvio 6 ja Liite 2.)

Yrityksiltä tullut rahoitus oli tutkittujen säätiöiden osalta myös vähentynyt vain hieman 2000-luvulla. Sen sijaan yksityishenkilöiden tekemät lahjoitukset ovat kasvaneet merkittävästi. 1990-luvun loppulla lahjoitusten kokonaissumma oli 1,7 miljoonaa euroa, mutta vuonna 2005 se oli kohonnut 9,6 miljoonaan euroon. Näiden lahjoitusten huomattava kasvu vaikutti myös valtion suhteellisen tukiosuuden pienentymiseen.

Julkista tai yksityistä rahoitusta saaneista säätiöistä 56 prosenttia oli kulttuuri- tai taidelaitoksia ylläpitäviä tai kulttuuri- tai taidetapahtumia järjestäviä laitossäätiöitä ja noin kaksi viidesosaa sijoitussäätiöitä. Julkinen ja yksityinen tuki oli vuonna 2001 kaikkiaan runsaat 68,2 miljoonaa euroa ja 72,2 miljoonaa euroa vuonna 2005. Säätiöiden vuonna 2005 saama kokonaistuki oli viidesosan suurempi kuin vuonna 1993, mutta kokonaissumma kasvoi reaaliarvoltaan 2000-luvulla kuitenkin vain kaksi prosenttiyksikköä. (Kuvio 6.)

Kuvio 7. Julkisen ja yksityisen tuen osuudet säätiöiden saamasta tuesta vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005

Tutkittujen säätiöiden saama tuki kasvoi vuodesta 1993 lähtien reaaliarvoltaan ennen kaikkea laitossäätiöiden julkisen tuen ansiosta. Vuoden 2001 jälkeen julkinen tuki on vähentynyt jonkin verran ja edelleen jatkunut kokonaistuen kasvu näytti johtuvan yksityisen rahoituksen lisääntymisestä. Yrityksiltä ja yksityishenkilöitä tuleva rahoitus on kuitenkin vaihdel-

lut huomattavasti. Reaaliarvoltaan vuoden 2001 yksityinen tuki oli 110 prosenttiyksikköä suurempi kuin 1990-luvun lopulla, mutta vuoteen 2005 tultaessa kasvu oli hidastunut 44 prosenttiyksikköön. (Kuvio 7.)

Valtion ja kuntien tuki kohdistui lähes kokonaan laitossäätiöihin. Yrityksiltä saadusta tuesta kaksi viidesosaa meni vuonna 2001 sijoitussäätiöille ja kaksi kolmasosaa laitossäätiöille. Vuonna 2005 yritysten rahoituksesta 35 prosenttia kohdistui sijoitussäätiöille ja 65 laitossäätiöille. Sen sijaan yksityisten lahjoittajien varat ohjautuivat ainoastaan sijoitussäätiöille. Yksityishenkilöiltä saatavaan tukeen eivät vaikuta pelkästään kansantalouden suhdanteet, ja 1990-lukuun verrattuna niiden osuus kokonaistuesta onkin vaihdellut eniten.

Tutkittujen sijoitus-/laitossäätiöiden saamasta tuesta vain vajaa kymmenesosa tuli kunnilta. Kuntien osuus on laskenut huomattavasti 1990-luvun alun jälkeen, jolloin se oli yli puolet säätiötyypin kokonaistuesta. Kuntien tuki on vähentynyt myös muiden säätiötyyppien kohdalla, mutta kuntatalouden kiristyminen näkyy etenkin sijoitussäätiöille ja sijoitus-/laitossäätiöille annetussa tuessa. Tämän selvityksen aineistoon kuuluneet sijoitus-/laitossäätiöt eivät vuonna 2005 saaneet yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä enää lainkaan tukea. (Liite 2.)

Vuonna 2001 tutkitut säätiöt vastaanottivat noin 540 000 euroa tukea, jonka alkuperää ei käytettävissä olleissa asiakirjoissa ollut tarkemmin eritelty. Vuonna 2005 säätiöt saivat tällaista tukea lähes 1,3 miljoonaa euroa. Yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä saadun tuen tapaan varat kohdistuivat lähes kokonaan sijoitussäätiöille. Molempina vuosina ”muu tuki” on jatkossa laskettu yksityisen tuen kokonaissummaan. Valtiolta ja kunnilta saatu julkinen tuki oli säätiöiden toimintakertomuksissa ja tilinpäätöstiedoissa selkeästi eritelty.

Selvitysaineiston perusteella vuosina 2001 ja 2005 tuen saaminen samanaikaisesti sekä julkiselta että yksityiseltä taholta oli harvinaista. Tällaisia säätiöitä oli vain muutama, kun edellisessä selvityksessä 1990-luvulla noin joka kymmenes säätiö oli saanut sekä julkista että yksityistä tukea. Tuolloinkin tuki oli epäsäännöllistä, sillä ainoastaan 13 säätiötä oli saanut vuosina 1993 ja 1997 rahoitusta molemmilta tahoilta. Näistä säätiöistä lähes kaikki edustivat laitossäätiöitä.

Yksityishenkilöiden lahjoituksista on huomioitu ainoastaan kulttuurin ja taiteen edistämiseen apurahoja jakaville rahastoille tehdyt lahjoitukset. Kaikkien säätiöiden saamien lahjoitusten kokonaissumma oli kuitenkin huomattavasti suurempi. Esimerkiksi pelkästään Suomen Kulttuurirahaston keskus- ja maakuntarahastot saivat toiminta- ja pääomalahjoituksia vuonna 2001 kaikkiaan lähes 7,2 miljoonaa euroa ja vuonna 2005 summa oli kohonnut noin 11,1 miljoonaan euroon.

Yhteiskunta tukee säätiöitä myös verotuksellisesti. Tämän tuen suuruudesta tai kohdentumisesta ei ole olemassa tarkkoja ja ajantasalla olevia tietoja, mutta 1990-luvun lopulla Valtiontaloudentarkastusvirasto arvioi kaikkien yleishyödyllisten säätiöiden ja yhdistysten hyötynneen erilaisista

verojärjestelmistä noin 92,5 miljoonaa euroa (550 miljoonaa markkaa) vuodessa (Valtiontalouden 1997, mts.). Kulttuuria ja taidetta tukevien säätiöiden pienestä lukumäärästä johtuen niiden osuus tästä hyödyistä ei kuitenkaan ole kovin merkittävä.

Julkinen rahoitus

Selvityksessä mukana olleista 246 säätiöstä kaksi viidesosaa eli 99 säätiötä oli saanut julkista rahoitusta vuosina 2001 ja 2005. Kaikista tukea saaneista säätiöistä 92 prosenttia oli saanut valtion tai kunnan avustuksia. Käytettävissä olleiden tilinpäätöstietojen mukaan valtio maksoi vuonna 2001 säätiöille avustuksia lähes 55 miljoonaa euroa ja kunnat käyttivät tutkittujen säätiöiden tukemiseen 5,3 miljoonaa euroa. Vuonna 2005 valtion tukisumma oli hieman pienempi, noin 54 miljoonaa euroa, mutta kuntien jakama tuki oli kasvanut noin kuuteen miljoonaan euroon.

1990-luvun lopulta vuoteen 2001 mennessä valtion ja kuntien kokonaistuki kaikille tutkituille kulttuuri- ja taidesäätiöille kasvoi vain 14 prosenttiyksikköä, kun samaan aikaan laitossäätiöiden saama julkisen tuen lisäys oli runsaat 35 prosenttiyksikköä. Huomattava tuen lisäys johtuu myös etenkin valtiolta tukea saaneiden säätiöiden lukumäärän kasvusta. Edellisen selvityksen aineistossa hieman yli puolet tutkituista säätiöistä oli saanut valtion tukea, mutta vuonna 2005 tällaisten säätiöiden osuus oli 85 prosenttia. (Kuvio 8.)

Kuvio 8. Säätiöiden saama julkinen tuki toiminnallisen luokituksen mukaan vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)

Vuosi	Laitossäätiöt (1000 €)	Sijoitus-/laitossäätiöt (1000 €)	Sijoitussäätiöt (1000 €)
1993	39 000	8 000	2 000
1997	39 000	8 000	2 000
2001	55 000	5 000	1 000
2005	55 000	3 000	1 000

Julkinen tuki kohdistui lähes kokonaan laitos- ja sijoitus-/laitossäätiöille joista yli 80 prosenttia edusti museoita, taidelaitoksia ja -organisaatioita. Vuoden 2001 kokonaistuesta 77 prosenttia meni säveltaidetta edistäville tai säveltaidelaitoksia ylläpitäville säätiöille ja vajaa kymmenesosa näyttämötaiteelle. Vuonna 2005 säveltaiteen osuus oli 68,4 prosenttia ja näyttämötaidetta ylläpitävien laitosten osuus oli laskenut kahdeksaan prosenttiin museoiden, taidelaitosten ja -organisaatioiden saamien avustusten kokonaissummasta.

Säveltaiteen huomattavan suuri osuus johtuu Suomen Kansallisoopperan säätiön saamasta valtion avustuksesta. Se oli 65,7 prosenttia valtion koko tukisummasta vuonna 2001 ja noin 58 prosenttia vuoden 2005 julkisen tuen kokonaissummasta. Kuntien kokonaistuesta Suomen Kansallisoopperan säätiön osuus oli vuonna 2001 noin kaksi kolmasosaa mutta vuonna 2005 enää puolet. Oopperan saaman tukisumman osuus on kuitenkin laskenut, sillä 1990-luvulla se oli kolme neljäsosaa kulttuuri- ja taidesäätiöiden valtiolta saamasta kokonaistuesta.

Valtio näyttää olleen merkittävin kulttuuri- ja taidesäätiöiden rahoittaja vuodesta 1993 lähtien. Vuosina 2001 ja 2005 valtion avustuksia sai 38 prosenttia kaikista aineistoon kuuluneista 246 säätiöstä. Näistä kaksi kolmasosaa oli laitossäätiötä, 35 prosenttia sijoitussäätiötä ja loput sijoitus- /laitossäätiötä. Sijoitussäätiöt saivat valtion avustussummasta kymmenesosan vuonna 2001, mutta vuonna 2005 vain noin seitsemän prosenttia. Lähes 90 prosenttia valtion tuesta kohdistui laitossäätiöille. Niistä joka kolmas oli perustettu vuosina 1980–1990 ja joka neljäs vuoden 1990 jälkeen.

Vuonna 2001 tutkitut säätiöt saivat valtion tukea kaikkiaan 54,8 miljoonaa euroa ja vuoden 2005 tuki oli lähes saman suuruinen. Reaaliarvoltaan vuoden 2001 tuen kokonaissumma oli kuitenkin 12 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2005. Keskimäärin kulttuuri- ja taidesäätiöt saivat valtion tukea runsaat 700 000 euroa, mutta mediaanin mukainen tyypillinen tukisumma oli vain noin 70 000 euroa.

Suomen Kansallisoopperan säätiön osuus sekä kaikkien säätiöiden että laitossäätiöiden valtion avustuksista oli huomattava. Se oli laitossäätiöiden avustusten kokonaissummasta lähes kolme neljäsosaa vuonna 2001 ja 62 prosenttia vuonna 2005. Vuonna 2001 yli miljoonan euron valtion avustuksen sai kuusi säätiötä, joista puolet oli laitossäätiötä. Vuonna 2005 yli miljoonan euron avustuksen valtiolta sai kuuden laitossäätiön lisäksi kaksi muuta säätiötä.

Kunnat tukivat säätiötä 5,3 miljoonalla eurolla vuonna 2001 ja vuonna 2005 kokonaissumma oli noin 6,1 miljoonaa euroa. Tukisumma oli pienentynyt 40 prosenttiyksikköä 1990-luvun lopun tasosta. Kuntien osuus kaikkien tutkittujen säätiöiden saamasta kokonaistuesta oli runsaat kahdeksan prosenttia ja tukea saaneita säätiötä oli vain muutama prosentti kaikista tutkituista säätiöistä. Keskimäärin kuntien tuki säätiöille oli runsaat 600 000 euroa ja mediaanin mukainen tuki oli noin 80 000 euroa vuodessa.

Kunnilta avustusta saaneista 12 säätiöstä puolet oli laitossäätiötä, ja ne saivatkin pääosan kuntien kokonaistuesta sekä vuonna 2001 että 2005. Alle kolme prosenttia kuntien tuesta meni muille kuin laitossäätiöille. Vähiten kuntien varoja käytettiin sijoitussäätiöiden tukemiseen. Valtion avustuksen tavoin Suomen Kansallisoopperan säätiö oli keskeisin tuen kohde. Sen osuus tutkittujen säätiöiden kunnilta saamasta kokonaistuesta oli molempina selvitysvuosina runsaat 70 prosenttia.

Yksityinen tuki

Yrityksiltä säätiöt saavat pääasiassa rahalahjoituksia. Yksityishenkilöt saattavat lahjoittaa myös kiinteää omaisuutta, kuten erilaisia kokoelmia, kiinteistöjä tai maaomaisuutta. Näiden lahjoitusten rahallista arvoa ei ilmoiteta, joten ne jäivät selvityksen ulkopuolelle. Ryhmässä muut lahjoitukset ovat sellaiset saadut varat, joiden alkuperästä ei toimintakertomuksessa ollut mainintaa. Määrän ohella lahjoitusten kohteet ja muoto vaihtelevat vuosittain julkista rahoitusta enemmän, jolloin kohdevuosien valinta saattaa vaikuttaa tuloksiin joskus huomattavasti.

Yksityistä tukea yrityksiltä tai yksityishenkilöiltä saaneiden säätiöiden osuus oli vuonna 2001 vain 15,3 prosenttia kaikista 98 tukea saaneesta säätiöstä. Tuen kokonaissumma, 8,1 miljoonaa euroa, oli runsas kymmenesosa kaikista säätiöiden saamista avustuksista. Keskimääräinen tukisumma oli noin 515 000 euroa ja tyypillinen tuki 38 000 euroa. Noin kymmenesosa yksityisestä tuesta kohdistui laitossäätiöille ja loput meni sijoitussäätiöille.

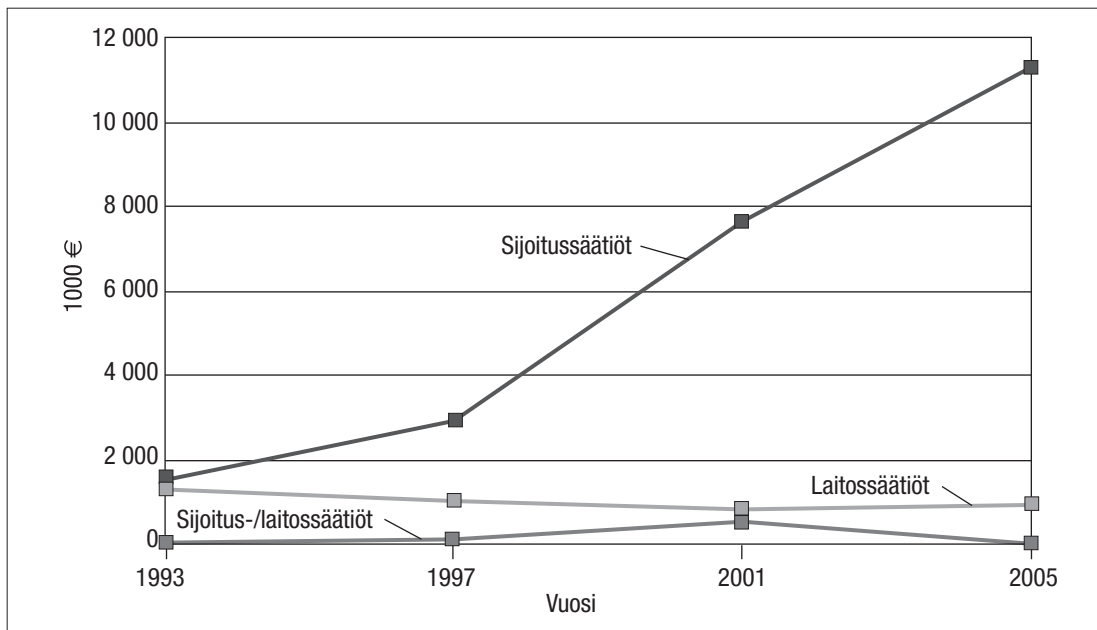
Vuonna 2005 yksityistä tukea sai joka kymmenes kaikista tukea saaneista säätiöistä. Tukea saaneiden säätiöiden lukumäärä oli hieman pienempi kuin vuoden 2001 aineistossa, mutta kokonaistuki, 12,2 miljoonaa euroa, oli 43 prosenttiyksikköä suurempi. Yksityinen tuki oli keskimäärin noin 1,1 miljoonaa euroa ja mediaani 44 500 euroa. Tuen kohteena olivat edelleen ensisijaisesti sijoitussäätiöt, ja noin kymmenesosa meni laitossäätiöille. (Kuvio 9.)

Yksityistä tukea saaneista sijoitussäätiöistä pääosa edusti yleisiä kulttuurisäätiöitä, jotka jakavat apurahoja useille kulttuurin ja taiteen aloille. Tukisummat vaihtelivat muutamasta sadasta eurosta runsaaseen 8 miljoonaan euroon, mutta suurin osa tuesta oli alle 100 000 euroa. Huomattavimmat lahjoitukset tehtiin Suomen Kulttuurirahastolle. Se sai muun muassa vuonna 2005 kaksi testamenttilahjoitusta, joiden osuus oli 70 prosenttia keskusrahaston yhteensä noin 8,4 miljoonan euron lahjoituksista.

Laitossäätiöiden yksityinen tuki tuli yleensä yritys yhteistyön ja sponsorointisopimusten muodossa. Yritysten saaminen mukaan rahoittamaan toimintaa oli kuitenkin poikkeuksellista ja koski vain suurimpia ja näyttävimpiä kulttuuri- ja taidelaitoksia sekä tapahtumia. Usein yhteistyö oli

joko kokonaan tai osittain sellaista, että sen rahallista arvoa ei ollut ilmoitettu eikä mahdollista arvioida erikseen. Merkittävimpiä yrityksiltä saadun tuen kohteita olivat Kansan Sivistysrahaston säätiö ja Suomen Kansallisoopperan säätiö.

Kuvio 9. Säätiöiden saama yksityinen tuki toiminnallisen luokituksen mukaan vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)

Yritysten osuus vuonna 2001 säätiöille annetusta yksityisestä tuesta oli 13,9 prosenttia. Tutkimusaineistossa oli vain 13 yrityksiltä tukea saanutta säätiötä. Runsaan miljoonan euron kokonaissummasta 10 sijoitussäätiötä saivat kaksi viidesosaa ja kolme laitossäätiötä noin 60 prosenttia. Tuen saajista 70 prosenttia oli yleisiä kulttuuri- ja taidesäätiöitä jotka jakoivat avustuksia useille taiteenaloille. Sävel- ja kuvataide olivat useimmin edustettuina yrityksiltä tukea saaneissa säätiöissä. Reaaliarvoltaan kokonaistuki oli viidesosan pienempi kuin vuonna 1997. Keskimääräinen tukisumma oli noin 87 000 euroa, mutta suurin osa yritysten tuesta jäi keskiarvon alapuolelle ja tyypillinen mediaanin mukainen tuki olikin runsaat 25 000 euroa.

Vuonna 2005 yritysten tuki kasvoi vain hieman. Tuen osuus yksityisen tuen kokonaissummasta oli vain 10,4 prosenttia. Se kohdistui aiempaa pienemmälle määrälle säätiöitä, jolloin keskimääräinen tukisumma kohosi 140 000 euroon ja tyypillinen tuki oli noin 40 000 euroa. Kolmasosa tuen saajista oli yleisiä kulttuuri- ja taidesäätiöitä ja kolmasosa kulttuuri- ja taidelaitoksia. Yleiset kulttuuri- ja taidesäätiöt saivat 58 prosenttia ja laitokset noin kaksi viidesosaa tuen kokonaissummasta.

Yksityishenkilöiltä tutkitut säätiöt saivat vuonna 2001 tukea rahalahjoituksina kaikkiaan noin 6,5 miljoonaa euroa. Sen osuus kaikesta yksityisestä tuesta oli lähes 80 prosenttia. Aineistossa oli kuitenkin vain kaksi yksi-

tyishenkilöiltä tukea saanutta säätiötä ja lahjoitukset kohdistuivat pääasiassa Suomen Kulttuurirahastolle. Kokonaistuki oli reaaliarvoltaan runsaan viidesosan pienempi kuin vuonna 1997.

Vuoden 2005 yksityishenkilöiltä saatu kokonaistuki kohosi 9,6 miljoonaan euroon. Taustalla oli jälleen Suomen Kulttuurirahaston saamat huomattavan suuresta lahjoitukset. Tästä johtuen yksityishenkilöiden lahjoitusten osuus säätiöiden yksityiseltä sektorilta saamasta tuesta kohosi noin 80 prosenttiin.

Yksityisiä lahjoituksia saaneiden säätiöiden lukumäärä oli aineistossa kuitenkin liian pieni, jotta sen perusteella voisi tehdä yleistyksiä tuen jakautumisesta eri säätiötyypeille tai kulttuurin ja taiteen alueelle. Arvoltaan suurimmat lahjoitukset näyttäisivät ohjautuneen tunnetuille säätiöille. Lahjoitusten ohjautumista edelleen tiettyyn käyttötarkoitukseen ei myöskään ole mahdollista seurata.

Yritysten ja yksityishenkilöiden lisäksi tutkitut säätiöt saivat muuta erittelemätöntä yksityistä tukea 539 000 euroa vuonna 2001 ja noin 1,3 miljoonaa euroa vuonna 2005. Pääosa tästäkin tuesta kohdistui Suomen Kulttuurirahastolle. Muut kohteet olivat kulttuuri- ja taidelaitoksia ylläpitäviä säätiöitä.

Toimintakertomusten mukaan eräät tutkitut säätiöt vastaanottivat lahjoituksina myös jonkin verran taideteoksia, yleensä grafiikkaa, tauluja ja veistoksia, joko kokoelmiinsa tai kiitokseksi. Nämä eivät näy sellaisenaan kirjanpidossa, joten niiden rahallista arvoa ei ilmoitettu. Vastaavanlaiseksi lahjoitukseksi voisi luokitella apurahan saaneen esiintyvän taiteilijan ohjelmanumeron säätiön järjestämässä tilaisuudessa.

Valtion tuki laitossäätiöille on edelleen monien säätiöperusteisten museoiden, taidelaitosten ja -organisaatioiden toiminnan edellytys. Tuki on moninkertaistunut 1990-luvun lopun tilanteeseen verrattuna, mutta 2000-luvulla tuki ei enää ole juurikaan kasvanut. Reaaliarvoltaan se on pienentynyt. Huomattavin muutos on tapahtunut säätiöiden kunnilta saamassa rahoituksessa. Kuntien myöntämä kokonaistuki on noin kaksi kolmasosaa 1990-luvun lopun tasosta ja leikkaukset ovat kohdistuneet ennen kaikkea sijoitussäätiöiden, mutta myös sijoitus-/laitossäätiöille annettuun tukeen.

Yritysten kokonaistuki säätiöille oli 1990-luvulla reaaliarvoltaan jonkin verran suurempi kuin 2000-luvulla. Tuen vähennys on kohdistunut sijoitussäätiöihin. Sen sijaan laitossäätiöiden yrityksiltä saama tuki on pysynyt lähes ennallaan ja jonkin verran kasvanut vuoden 2001 jälkeen. Taustalla on yritysten lisääntynyt kiinnostus yhteistyöhön ja sponsorointisopimuksiin kulttuuri- ja taidelaitosten kanssa.

Säätiöiden tuki taiteille

Kokonaistuen muutokset ja kohteet

Säätiöt rahoittavat suomalaista kulttuuria ja taidetta jakamalla apurahoja, avustuksia ja palkintoja. Kohteena ovat yksityisten taiteilijoiden ja muiden kulttuurin alueella toimivien henkilöiden ohella kulttuuri- ja taidelaitokset, -järjestöt sekä -yhteisöt. Säätiöt rahoittavat taiteita myös välillisesti tekemällä taidehankintoja sekä tukemalla myös muita kulttuurille ja taiteelle avustuksia ja apurahoja jakavia yhteisöjä.

Säätiöiden eri taiteenaloille jakama tuki sisältää apurahat, avustukset, stipendit ja rahapalkinnot. Tapauksissa, joissa tuen jakautumisesta taiteenaloittain ei ole ollut tarkkaa tietoa, on koko tukisumma laskettu luokkaan muu taide. Säätiöiden jakamasta tuesta on poistettu mahdollisesti saatu julkisen rahoituksen osuus vähentämällä se säätiön taiteenaloille antamasta kokonaisavustuksesta samassa suhteessa kuin säätiö on tukenut kyseisiä taiteenaloja. Näin saatu summa kuvaa paremmin säätiöiden kautta kanavoituvan yksityisen taiteen tuen määrää.

Julkisen tuen vaikutus säätiöiden jakamaan kokonaistukeen jäi kuitenkin vähäiseksi. Valtaosa, 79 prosenttia, tukea jakaneista säätiöistä oli yksityisiä sijoitussäätiöitä, jotka eivät saa tukea valtiolta tai kunnilta. Laitossäätiöiden, joiden toiminta perustuu ainakin huomattavalta osalta valtion ja kuntien avustuksiin, osuus kaikista tukea jakaneista säätiöistä oli noin kuusi prosenttia. Vuonna 2001 niiden jakama tuki oli vajaat viisi prosenttia ja vuonna 2005 ainoastaan kaksi prosenttia kaikkien tutkittujen säätiöiden tuesta kulttuurille ja taiteelle. Lisäksi laitossäätiöiden jakamat avustukset kohdistuivat yleensä säätiön ylläpitämän laitoksen toimintaan.

Selvityksessä mukana olleista 249 säätiöstä ja säätiömuotoisesta yhdistyksestä noin puolet, 49 prosenttia, oli jakanut avustuksia, apurahoja ja palkintoja ainakin joko vuonna 2001 tai 2005. Kyseisinä vuosina apurahoja jakaneista säätiöistä 78 prosenttia oli tukenut taiteita myös vuosina 1993 tai 1997.

Vuonna 2001 tukea kulttuurille ja taiteelle jakoi 107 säätiötä. Avustusten ja apurahojen yhteissumma ilman taidehankintoja oli 18,2 miljoonaa euroa. Keskimäärin tutkitut säätiöt jakoivat eri taiteenaloille tukea 170 000 euroa. Mediaanin mukainen tyypillinen tukisumma oli 17 600 euroa. Säätiöiden saaman julkisen tuen poiston jälkeen eri taiteenalojen yksittäisille taiteenharjoittajille ja taiteilijoiden muodostamille työryhmille

sekä taidejärjestöille ja -yhteisöille kohdistettu tukisumma oli 16,9 miljoonaa euroa.

Vuonna 2005 kulttuuria ja taiteita tuki 112 säätiötä kaikkiaan 23,2 miljoonalla eurolla. Keskimäärin säätiöt osoittivat taiteen tukemiseen 207 000 euroa, mediaanin ollessa 17 700 euroa. Valtiolta ja kunnilta saadun tuen vähennyksen jälkeen eri taiteenaloja edustaville taiteilijoille, työryhmille, taidejärjestöille ja -yhteisöille jaettu summa oli 21,8 miljoonaa euroa. Summa ei sisällä taidehankintoja.

Selvityksessä mukana olleiden säätiöiden jakama taiteen tuki on kasvanut jyrkästi vuoden 1997 jälkeen. Kokonaissumma ilman julkista tukea oli vuonna 2005 reaaliarvoltaan peräti 227 prosenttiyksikköä suurempi kuin 1990-luvun lopulla. Huomattavin lisäys ajoittui tämän selvityksen aineiston säätiöiden kulttuuri- ja taideyhteisöille jakamassa tuessa vuosien 1997 ja 2001 välillä. Sen jälkeen kokonaistuki kasvoi neljäsosan vuoteen 2005 mennessä. (Kuvio 10.)

Vuonna 2001 taiteilijoille jaettujen apurahojen ja avustusten kokonaissumma oli 7,9 miljoonaa euroa ja säätiöiden saaman julkisen tuen poiston jälkeen noin 6,6 miljoonaa euroa. Myönnettyjen apurahojen ja avustusten kokonaissumma on kasvanut tasaisemmin 2000-luvun alkuun asti, mutta seuraavien neljän vuoden aikana taiteilijatuen reaalikasvu oli 60 prosenttiyksikköä. Taiteilijatuki oli vuonna 2005 noussut 12,3 miljoonaan euroon ja julkisen tuen poiston jälkeen myönnettyjen taiteilija-apurahojen ja avustusten kokonaissumma oli noin 10,9 miljoonaa euroa. (Kuvio 10.)

Kuvio 10. Säätiöiden kulttuurille ja taiteelle jakama tuki vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)

Vuosi	Kokonaistuki € (2005=100)	Kokonaistuki € (käypiin hintoihin)	Tuki taideyhteisöille € (2005=100)	Tuki taiteilijoille € (2005=100)	Taidehankinnat € (2005=100)
1993	~4000	~4500	~1000	~3000	~1000
1997	~6000	~6500	~1500	~4500	~1500
2001	~17000	~18000	~10500	~7000	~500
2005	~22000	~22000	~11000	~11000	~0

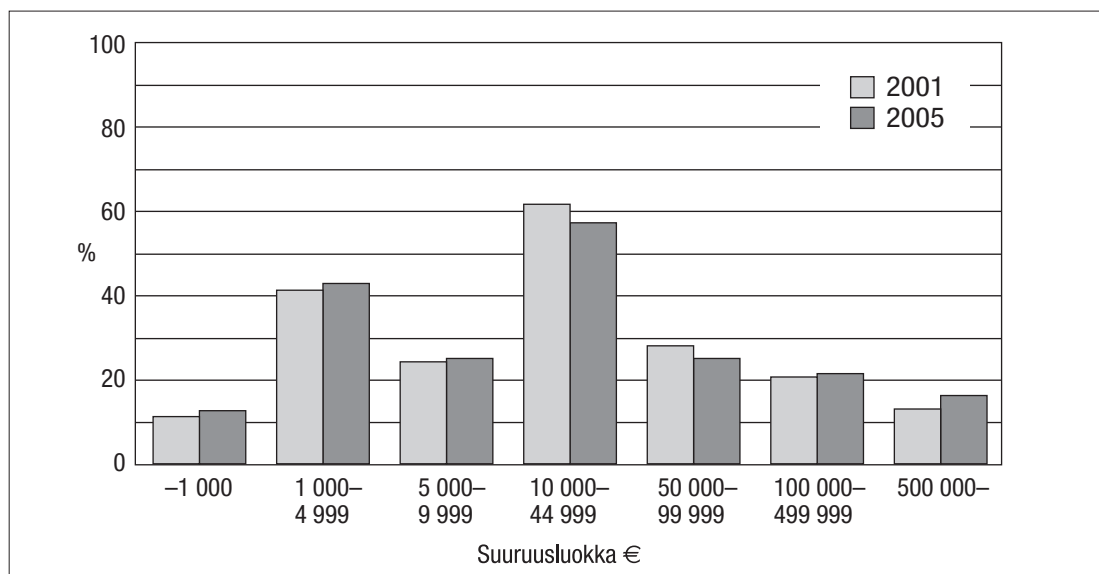
Kulttuuri- ja taideyhteisöjen tuen kasvaessa taiteilijatuon osuus tutkittujen säätiöiden jakamista avustuksista laski vuonna 2001 noin 40 prosenttiin kokonaistuesta, kun se 1990-luvulla muodosti pääosan säätiöiden taiteen tuesta. Vuonna 2005 taiteilijoiden apurahoihin ja avustuksiin osoitettiin noin puolet säätiöiden myöntämästä kokonaistuesta.

Säätiöiden taidehankinnat näyttivät vähentyneen 2000-luvulle tultaessa. Osittain se johtuu myös siitä, että kaikki tutkitut taidehankintoja tehneet säätiöt eivät ilmoittaneet niiden rahallista arvoa. Hankintoja ei myöskään ollut tilinpäätöksessä aina kirjattu erikseen muista menoista.

Julkisen rahoituksen ulkopuolella oli 60 prosenttia kaikista tutkituista säätiöistä. Valtion ja kuntien tuki meni pääasiassa taidelaitoksia ylläpitäville laitossäätiöille, jotka eivät jaa apurahoja ja avustuksia, stipendejä tai palkintoja. Yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä tutkitut kulttuuri- ja taidesäätiöt saivat vuonna 2001 noin 8,1 miljoonaa euroa ja 12,2 miljoonaa euroa vuonna 2005, joten säätiöiden avustuksina ja apurahoina kulttuurille ja taiteille jakama kokonaissumma oli noin kaksinkertainen niiden saamiin erilaisiin lahjoituksiin verrattuna.

Avustusten ja apurahojen kokonaissumman jakautumisessa suuruusluokkiin ei selvityksen kohdevuosina ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Sekä vuonna 2001 ja 2005 noin joka kolmas tutkittujen säätiöiden kulttuurille ja taiteelle myöntämä avustus tai apuraha oli suuruudeltaan 10 000–49 999 euroa. Valtaosa tuesta oli suuruusluokaltaan vähemmän kuin 50 000 euroa. Noin kaksi viidesosaa jaetusta tuesta oli alle 10 000 euroa. (Kuvio 11.)

Kuvio 11. Säätiöiden kulttuurille ja taiteelle jakama tuki suuruusluokittain vuosina 2001 ja 2005

Huomattavimmat taiteita tukeneet säätiöt olivat Suomen Kulttuurirahasto, Jenny ja Antti Wihurin rahasto ja Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto sekä säätiöluonteinen yhdistys Svenska Kulturfonden rf. Yhteensä niiden osuus oli noin kaksi kolmasosaa säätiöiden jakamien avustusten ja apurahojen kokonaissummasta sekä vuonna 2001 että 2005. Suomen Kulttuurirahasto yksinään vastasi kolmasosasta kulttuuri- ja taidesäätiöiden tuesta taiteille.

Suomen Kulttuurirahaston 2001/2002 vuosikertomuksessa todettiin jakosumman kasvaneen lähes 23 prosenttiyksiköllä edellisestä toimintavuodesta. Samoin apurahansaajien määrä kasvoi yli 13 prosenttiyksiköllä ja apurahan sai noin joka viides hakija. Kokovuotisten työskentelyapurahojen määrä oli lähes 40 prosenttia kaikista myönnoistä. Lisäksi uutena tukimuotona jaettiin kolmivuotisia työskentelyapurahoja. Tuntuvaan rahoitusta tarvitsevien ja monivuotisten hankkeiden tukemista on tietoisesti lisätty.

Tilastokeskuksen keräämien tietojen mukaan kolme suurinta kulttuuria ja taidetta tukevaa säätiötä ja kaksi säätiöluonteista yhdistystä jakoivat apurahoja, avustuksia ja palkintoja vuonna 2001 yhteensä hieman yli 17,6 miljoonaa euroa. Vuonna 2005 kokonaissumma oli noussut 35,7 miljoonaa euroon. Luvut ovat jonkin verran suuremmat kuin tässä selvityksessä, koska ne sisältävät eräiden säätiöiden jakamia avustuksia muun muassa koulutukselle, tieteelle ja julkaisutoimintaan. Eri taiteenalojen kokonaissummista ei myöskään ole poistettu mahdollista julkista tukea sekä selkeästi taiteenalan tutkimukseen ja esimerkiksi väitöskirjatyöhön myönnettyjä apurahoja ja avustuksia. (Tilastokeskus 2007.)

Vuonna 2001 valtion taidetoimikuntalaitos myönsi taiteilijoille ja työryhmille yhteensä 12,9 miljoonaa euroa käytettäväksi taiteelliseen työhön ja hankkeisiin. Lisäksi yhteisöjen taiteelliseen toimintaan osoitettiin 3,1 miljoonaa euroa. Vuonna 2005 apurahoja ja avustuksia jaettiin yhteensä 19,4 miljoonaa euroa, josta taiteelliseen työskentelyyn osoitettiin noin puolet. Taiteilijat, työryhmät ja yhteisöt saivat erilaisiin hankkeisiin noin 3,9 miljoonaa euroa. (Karhunen 2002, 2006.)

Kaikkiaan valtion taidetoimikuntalaitoksen taiteelliseen toimintaan myöntämä tuki kasvoi vuodesta 2001 vuoteen 2005 mennessä viidenneksellä ja vuosien 1997 ja 2005 välillä kasvua oli 55 prosenttiyksikköä. Kokonaissummat eivät sisällä muun muassa keskeisten kansallisten kulttuuri- ja taidelaitosten, kuten Suomen Kansallisopperan säätiön, Suomen Kansallisteatteri Oy:n ja Valtion Taidemuseon määrärahoja. Vuonna 2001 valtio käytti kaikkiaan 293 miljoonaa euroa kulttuurin ja taiteen tukemiseen ja vuoden 2005 koko taide- ja kulttuuribudjetti oli 348 miljoonaa euroa. (mts. 2002, 2006.)

Yritysten tukea kulttuurille ja taiteelle on viimeksi selvitetty vuoden 2003 osalta. Kyselyyn vastanneet yritykset ilmoittivat käyttäneensä tuolloin varoja taiteisiin 2,9 miljoonaa euroa. Vastaamatta jättäneistä yrityksistä ainakin osan tiedettiin sponsoroineen kulttuuri- ja taidelaitoksia sekä tapahtumia. Sen perusteella koko liike-elämän taiteen tuen kokonaissum-

man arvioitiin olleen noin 4 miljoonaa euroa ($\pm 2\%$). Vastanneiden yritysten keskimääräinen tukisumma oli 24 000 euroa ja tyypillinen tuki 8 500 euroa. Noin joka toinen yritys oli käyttänyt taiteisiin vähintään 10 000 euroa. (Oesch 2005.)

Kulttuuri- ja taidelaitosten toiminnan kannalta julkinen, ja etenkin valtion tuki on ollut merkittävin rahoituskanava. Tutkittujen säätiöiden kokonaistuki taiteilijoille ja yhteisöille oli vuonna 2001 lähes yhtä suuri ja vuonna 2005 jo hieman valtion taidetoimikuntalaitoksen myöntämää tukea suurempi. Sen sijaan säätiöiden taiteilijoille myöntämien apurahojen ja avustusten arvo oli vuonna 2005 kohonnut selvästi valtion taidetoimikuntalaitoksen taiteilijatuken suuremmaksi. Yritysten tuki kulttuurille ja taiteelle näyttäisi jääneen selkeästi vähäisemmäksi ja yksittäiset taiteilijat hyötyvät sen eri muodoista vain välillisesti.

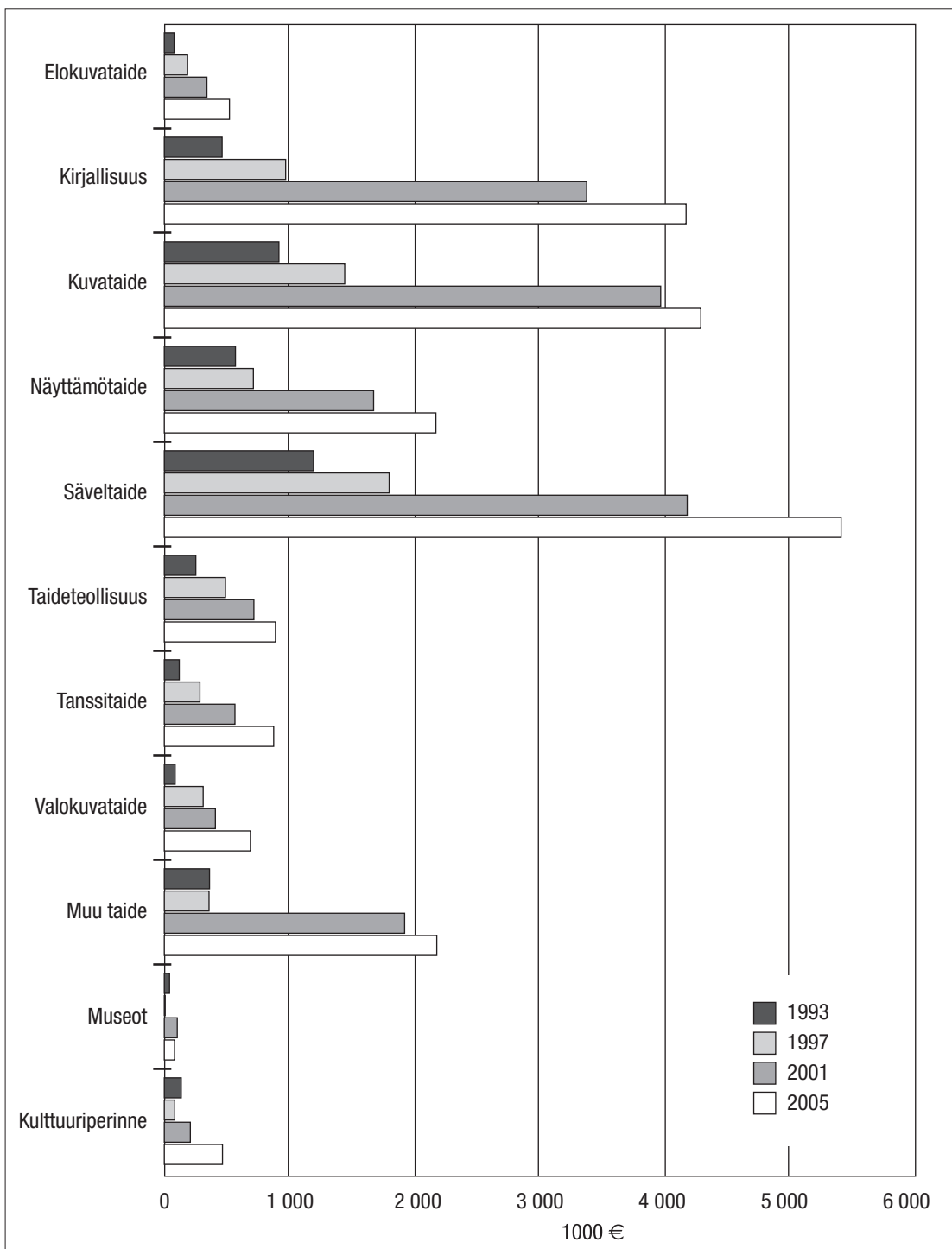
Vuonna 2005 säätiöiden jakama kokonaistuki oli reaaliarvoltaan 24 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2001 ja taiteilijoille myönnettujen apurahojen ja avustusten kokonaissumma kasvoi 60 prosenttiyksikköä. Samaan aikaan valtion taidetoimikuntalaitoksen taiteelliseen toimintaan myöntämä tuki kasvoi viidenneksellä ja vuosien 1997 ja 2005 välillä kasvua oli 55 prosenttiyksikköä.

Säätiöiden tuki taiteenaloittain

Tutkitusta 249 kulttuuri- ja taidesäätiöstä tai säätiömuotoisesta yhdistyksestä noin joka toinen, 49,4 prosenttia, oli jakanut avustuksia, apurahoja ja palkintoja yksityisille taiteenharjoittajille ja kulttuuri- ja taideyhteisöille. Säätiöiden valtiolta ja kunnilta saadun julkisen tuen poiston jälkeen eri taiteenaloille kohdistettu tukisumma oli 15,9 miljoonaa euroa vuonna 2001. Keskimäärin tutkitut säätiöt osoittivat taiteen tukemiseen 153 000 euroa. Vuonna 2005 säätiöiden jakama kokonaistuki oli niiden saaman julkisen tuen vähennyksen jälkeen kaikkiaan 21,8 miljoonaa euroa ja keskimääräinen kokonaistuki oli 201 000 euroa.

Säätiöiden jakaman kokonaistuen kasvu on ollut jatkuvaa ja erityisen voimakasta se oli vuosien 1997 ja 2001 välillä. Kasvu näkyi lähes kaikilla taiteenaloilla, mutta huomattavimmat lisäykset kohdistuivat kirjallisuuteen ja kuvataiteeseen. Valokuvataiteen ja taideteollisuuden tuen kasvu oli vähäisintä. 2000-luvulla puolestaan suhteellisesti vähiten kasvoi kuvataiteen saama tukisumma ja eniten valokuva-, tanssi- ja elokuvataiteen tuki. Euromääräisesti näiden taiteenalojen tuen kokonaissumma ja sen kasvu oli kuitenkin selvästi pienempi verrattuna sävel- ja kuvataiteen sekä kirjallisuuden tukisummiin. Vuonna 2005 valokuvataiteen lähes 700 000 euron kokonaissumma oli reaaliarvoltaan kahdeksankertainen vuoteen 1993 verrattuna. Samaan aikaan kirjallisuuden säätiöiltä saama tukisumma kasvoi noin 400 000 eurosta 4,2 miljoonaan euroon. (Kuvio 12.)

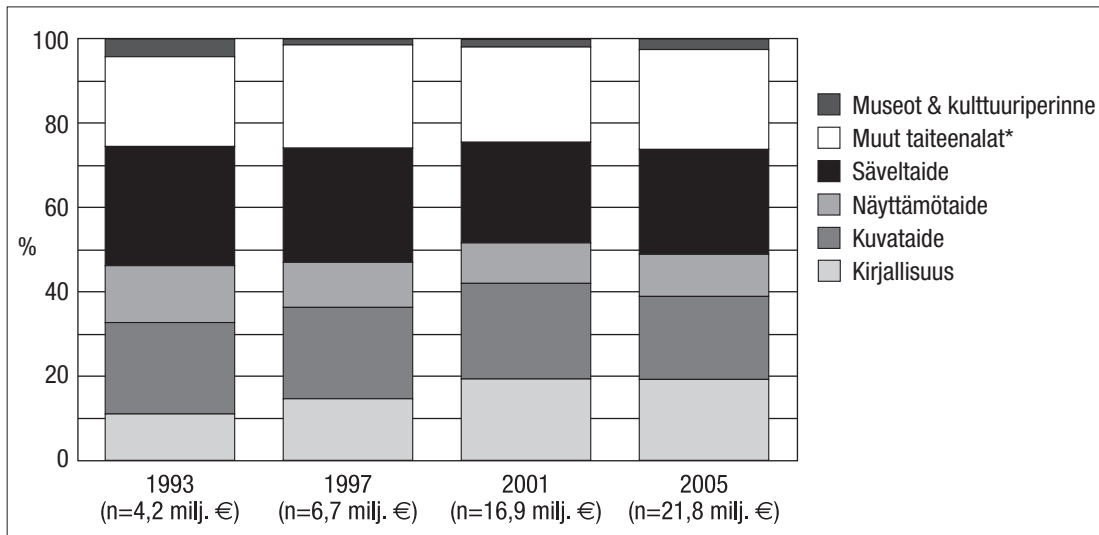
Kuvio 12. Säätiöiden jakama kokonaistuki taiteenaloittain vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)

Säätiöiden jakamien avustusten keskeisimmät kohteet eivät ole muuttuneet vuoden 1999 selvityksen jälkeen (Oesch 1999). Etenkin säveltaide oli vuonna 2005 edelleen selvästi tärkein yksittäinen taiteenala. Kuvataiteen osuus on pysynyt noin viidesosassa kokonaistuesta. Kirjallisuuden tuki kasvoi vuoden 1997 jälkeen yhtä suureksi kuin kuvataiteen. 2000-luvulla

nämä kolme taiteenala sekä näyttämötaide saivat yhteensä lähes 74 prosenttia tutkittujen säätiöiden kokonaistuesta kulttuurille ja taiteelle. Näyttämötaiteen tukiosuus oli pysynyt lähes ennallaan. Kuviossa 13 muun taiteen kokonaissumma on huomattavan suuri, koska se sisältää myös sellaiset säätiöiden jakamat apurahat, avustukset, stipendit ja palkinnot joita ei ollut mahdollista luokitella taiteenaloittain. (Kuvio 13.)

Kuvio 13. Taiteenalojen sekä museoiden ja kulttuuriperinteen osuudet (%) säätiöiden kulttuurille ja taiteelle myöntämästä tuesta vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005

*) Taideteollisuus, tanssitaide, elokuvataide, valokuvataide, rakennustaide, muu taide.

Säätiöiden tuki kulttuurille ja taiteille noudatti edelleen perinteistä kaavaa, vaikka myös uudempien taiteenalojen kuten elokuva-, valokuva- ja tanssitaiteen saamien avustusten kokonaistuki olikin kasvanut. Vuosien 1997 ja 2001 välillä tapahtuneen tuen merkittävän kasvun taustalla on osittain tutkittujen säätiöiden suurempi lukumäärä sekä käytettävissä olleiden toimintakertomusten ja tilinpäätösasiakirjojen parempi saatavuus. Tästä huolimatta eri taiteenalojen osuudet säätiöiden jakamien avustusten kokonaissummasta olivat vuonna 2005 lähes samansuuruiset kuin vuonna 1993 kirjallisuutta ja luokkaa muu taide lukuun ottamatta.

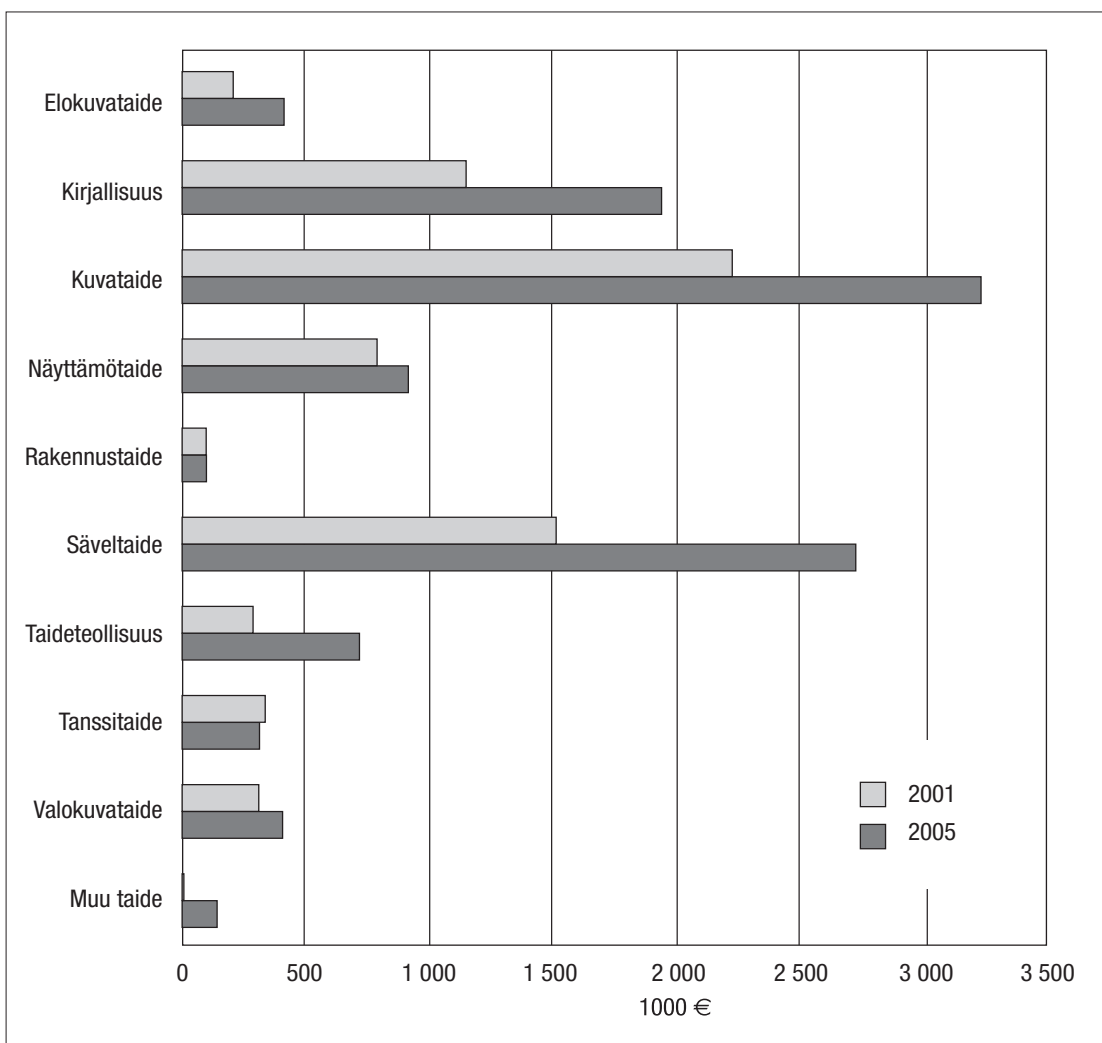
Tilastokeskus on kerännyt kolmelta suurimmalta säätiöltä ja kahdelta säätiöluonteiselta yhdistykseltä tietoja niiden jakamasta kulttuurin ja taiteen tuesta. Sen mukaan sävel-, kuva- ja näyttämötaiteen sekä kirjallisuuden osuus kaikista myönnetyistä apurahoista, avustuksista ja palkinnoista oli yhteensä noin 82 prosenttia sekä vuonna 2001 että vuonna 2005. Noin kolmasosa jaetusta tuesta on mennyt säveltaiteelle. (Tilastokeskus 2007.)

Yksittäisille taiteilijoille ja työryhmille myönnettyt apurahat, stipendit ja palkinnot painottuivat taiteenaloittain hieman eri tavoin kuin säätiöiden kokonaistuki. Mukana ovat vain sellaiset säätiöt joiden osalta taiteilijatuon jakauma oli saatavissa. Käytännössä se tarkoitti taloudeltaan suurimpia si-

joitussäätiöitä, jotka muutenkin vastasivat pääosasta säätiöiden kulttuurille ja taiteille jakamasta tuesta. Vuosina 2001 ja 2005 niiden osuus oli noin 90 prosenttia kaikkien tutkittujen säätiöiden taiteenaloittain luokiteltavissa olleesta taiteilijatuesta. Aiemmilta selvitysvuosilta vastaavia tietoja taiteilijatuesta ei ollut käytettävissä.

Vuonna 2001 yli kolmasosa säätiöiden tuesta taiteilijoille kohdistui kuvataiteeseen ja säveltaiteilijat saivat runsaan viidesosan. Kirjailijoiden osuus oli 17 prosenttia kokonaissummasta ja joka kymmenes apuraha meni näyttämötaiteen edustajille. Kirjallisuuden ja säveltaiteen suhteelliset osuudet kasvoivat hieman vuonna 2005, mutta näyttämötaiteen osuus jäi noin kahdeksaan prosenttiin. (Kuvio 14.)

Kuvio 14. Säätiöiden jakama taiteilijatuki taiteenaloittain vuosina 2001 ja 2005 (2005=100)

Kaikkiaan tutkittujen säätiöiden vuoden 2005 aineistossa taiteenaloittain luokiteltavissa ollut taiteilijatuki oli noin 60 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2001. Pääosa kasvusta kanavoitui kirjallisuuden, kuva- ja sä-

veltaiteen ohella myös elokuvataiteen ja muun taiteen apurahoina ja avustuksina. Vähiten kasvoivat rakennus- ja valokuvataiteen sekä näyttämötaiteen taiteilijatuki. Tanssitaiteilijoiden kokonaistuki oli vuonna 2005 seitsemän prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2001.

Seuraavassa tutkittujen säätiöiden jakaman kokonaistuen taiteenaloittaisessa tarkastelussa kokonaissummat esitetään käypiin hintoihin ja niistä on poistettu julkisen tuen osuus. Mukana ovat apurahat, avustukset, stipendit ja palkinnot jotka käytettävissä olleiden toimintakertomusten ja tilinpäätösten perusteella oli mahdollista luokitella taiteenaloittain. Kaikesta säätiöiden vuosina 2001 ja 2005 jakamasta tuesta kulttuurille ja taiteelle noin kahdeksan prosenttia jäi luokittelun ulkopuolelle ja ne on laskettu muun taiteen kokonaissummaan.

Vertailukohtana käytetty valtion tuki sisältää Taiteen keskustoimikunnan, valtion taidetoimikuntien sekä kirjasto- ja näyttöapurahalautakuntien vuosille 2001 ja 2005 myöntämät sekä aiemmin jaetut ja edelleen voimassa olevat useampi vuotiset avustukset ja apurahat. Tiedot perustuvat Taiteen keskustoimikunnan tilastotiedotteisiin 2/2002 ja 1/2006 (Karhunen 2002 & 2006).

Säätiöiden ohella myös liike-elämä rahoittaa kulttuuria ja taidetta jonkin verran. Viimeisin yritysten taiteentukea koskeva selvitys on tehty vuoden 2003 tilanteesta (Oesch 2005). Sen tulokset eivät kuitenkaan ole täysin verrattavissa säätiöiden ja valtion vuonna 2005 jakamaan taiteen tukeen, koska yritykset eivät esimerkiksi jaa apurahoja tai avustuksia. Keskeisin yritysten käyttämä tukimuoto on sponsorointi, josta ainakin osa hyödyttää välillisesti myös yksittäisiä taiteilijoita. Eri tahojen myöntämä tuki on kuitenkin perusteiltaan niin erilaista, että vertailulukuja voi pitää ainoastaan suuntaa-antavina.

Elokuvataide

Elokuvataiteen säätiöiltä saama kokonaistuki oli 331 000 euroa vuonna 2001, jolloin joka kymmenes tutkittu säätiö oli rahoittanut taiteenala. Taiteenalan tuki oli reaaliarvoltaan 83 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1997. Vuonna 2005 tuki oli yli puoli miljoonaa euroa ja kokonaissumma oli kasvanut edelleen noin 53 prosenttiyksiköllä, vaikka elokuvataidetta tuki vain noin kuusi prosenttia tutkituista säätiöistä.

Elokuvan osuus kaikista eri taiteenaloille jaetuista avustuksista oli vain noin kaksi prosenttia ja se oli säätiöiden vähiten tukema yksittäinen taiteenala. Tärkeimmät taiteenalan rahoittajat olivat Suomen Kulttuurirahasto, Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto ja Svenska Kulturfonden rf. Elokuvatuotannon kustannusten kannalta yksittäiset avustukset olivat varsin pieniä.

Elokuvantekijöille jaettu euromääräinen kokonaistuki kasvoi 2000-luvulla reaaliarvoltaan kaksinkertaiseksi, mikä oli taideteollisuuden jälkeen

huomattavin yksittäisen taiteenalan tuen lisäys. Yksittäisten taiteilija-apurahojen ja avustusten osuus oli kuitenkin vain noin kolme prosenttia kaikesta tutkittujen säätiöiden jakamista taiteilijatuesta.

Taulukko 6. Elokvataiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	166 670	331 000	523 000
Keskiarvo	27 000	41 880	104 630
Mediaani	3 000	4 500	36 600
Taiteilijatuki	(ei tutkittu)	200 000	411 000

Vuonna 2001 valtio jakoi elokuvantekijöiden taiteelliseen toimintaan noin 1,2 miljoonaa euroa. Tukisumma oli vuonna 2005 kasvanut noin 1,5 miljoonaan euroon. Elokvataide oli selkeimmin julkisen rahoituksen varassa, sillä sen tärkein rahoituskanava oli laitossäätiöihin kuuluva Suomen Elokvasäätiö. Se jakoi vuonna 2001 elokuvantekijöille ja tuotantoyhtiöille tukea runsaat 10,3 miljoonaa euroa ja lähes 13,3 miljoonaa euroa vuonna 2005.

Yritykset tukivat vuonna 2003 elokuvataidetta noin 120 000 eurolla. Taiteenalan tukevien säätiöiden, rahastojen ja yhteisöjen lahjoituksiin yritykset käyttivät noin 30 000 euroa. Yleisin elokuvatuotannon tukimuoto yritysmaailmassa oli sponsorointi.

Kirjallisuus

Taiteita tukeneista säätiöistä joka kolmas oli edistänyt kirjallisuutta. Vuonna 2001 ne osoittivat varoja kirjallisuudelle yhteensä 3,4 miljoonaa euroa, mikä oli reaaliarvoltaan noin 250 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1997. Kirjallisuuden kokonaistuki kohosi hieman suuremmaksi kuin kuvataiteen. Vuonna 2005 taiteenalan 4,2 miljoonan euron kokonaistuki kasvoi selvästi vähemmän eli noin viidesosalla vuoden 2001 tasosta. Taiteenala sai selvitysvuosina viidesosan kaikista säätiöiden eri taiteenaloille myöntämien avustusten, apurahojen ja palkintojen kokonaissummasta, kun se vuonna 1997 oli vajaa 15 prosenttia.

Huomattavia kirjallisuuden tukijoita olivat Suomen Kulttuurirahaston ohella etenkin Werner Söderström Osakeyhtiön kirjallisuussäätiö, Ella och Georg Ehrnroots stiftelse, Suomen Kirjasäätiö ja Svenska Kulturfonden rf. Kirjallisuuden taiteilijatuki oli noin 17 prosenttia säätiöiden taiteilijoille myöntämistä apurahoista ja avustuksista. 2000-luvulla alan taiteilijatuen reaaliarvon kasvu oli 69 prosenttiyksikköä.

Valtion tuki kirjallisuuden edistämiseksi oli 4,5 miljoonaa euroa vuonna 2001. Vuonna 2005 myönnettyjen apurahojen ja palkintojen kokonais-

summa oli yhteensä 4,8 miljoonaa euroa. Yritykset tukivat kirjallisuutta 48 000 eurolla vuonna 2003. Tuki oli pääasiassa henkilökunta- ja liikelahoiksi hankittuja teoksia. Lahjoituksia kirjallisuutta edistäville säätiöille, rahastoille ja yhteisöille yritykset tekivät tuolloin 4 800 euroa.

Taulukko 7. Kirjallisuuden säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	866 000	3 276 440	4 187 510
Keskiarvo	51 000	166 000	174 500
Mediaani	14 000	94 400	26 000
Taiteilijatuki	(ei tutkittu)	1 106 800	1 932 100

Kuvataide

Runsas kolmasosa tutkituista säätiöistä, joiden ilmoittama kokonaistuki oli mahdollista luokitella taiteenaloittain, tuki kuvataidetta. Vuonna 2001 säätiöt jakoivat kuvataiteilijoille ja taiteenalan yhteisöille avustuksia ja apurahoja 3,8 miljoonaa euroa. Reaaliarvoltaan kokonaissumma oli 175 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1997. Vuonna 2005 taiteenalan säätiöiltä saama tuki oli yhteensä 4,3 miljoonaa euroa.

Kaikista jaetuista avustuksista kuvataiteen osuus oli noin viidesosa ja se oli säveltaiteen jälkeen säätiöiden yleisin avustusten kohde. Lisäksi säätiöiden taidehankinnat olivat pääasiassa kuvataidetta. Hankintoihin säätiöt ilmoittivat käyttäneensä vuonna 2001 noin 310 000 euroa, mutta vain 186 000 euroa vuonna 2005. Merkittävimmät kuvataiteen rahoittajat olivat Suomen Kulttuurirahasto, Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto, William Thuringin stiftelse sekä säätiöluonteinen yhdistys Svenska Kulturfonden rf. Taiteenalan saama keskimääräinen tuki on kasvanut, mutta mediaanin mukaan laskettu tyypillinen tuki on pienentynyt.

Taulukko 8. Kuvataiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	1 288 000	3 850 000	4 305 560
Keskiarvo	69 000	155 000	163 000
Mediaani	27 000	16 500	10 000
Taiteilijatuki	(ei tutkittu)	2 144 240	3 220 600

Kuvataiteilijat ovat saaneet noin kolmasosan säätiöiden jakamasta taiteilijatuista. Kuvataiteen euromääräinen taiteilijatuki kasvoi 2000-luvulla

reaaliarvoltaan 45 prosenttiyksikköä. Kuvataiteilijoille jaettujen apurahojen ja avustusten kokonaissumma oli niin nimellis- kuin reaaliarvoltaan muita taiteenaloja suurempi.

Valtion tuesta taiteelliseen toimintaan kuvataiteilijat ja kuvataideyhdistöt saivat vuonna 2001 kaikkiaan 3,4 miljoonaa euroa. Se oli noin viidesosa taiteelliseen toimintaan osoitetusta kokonaistuesta. Vuonna 2005 taiteenalan kokonaissumma oli yhteensä 3,6 miljoonaa euroa.

Yritykset puolestaan käyttivät vuonna 2003 kuvataiteisiin arviolta noin 630 000 euroa. Summasta pääosa meni kuvataidehankintoihin. Kuvataidetta edistäviä säätiöitä, rahastoja ja yhteisöjä yritykset tukivat lahjoituksin ainoastaan noin 63 000 eurolla.

Näyttämötaide

Tutkituista säätiöistä joka viides jakoi tukea näyttämötaiteelle, yhteensä noin 1,6 miljoonaa euroa vuonna 2001. Reaaliarvoltaan kokonaissumma oli vuoteen 1997 verrattuna 135 prosenttiyksikköä suurempi. 2000-luvulla näyttämötaiteen tuki kasvoi edelleen kolmasosalla ja oli vuonna 2005 kaikkiaan lähes 2,2 miljoonaa euroa. Taiteenalan saamat avustukset, apurahat ja palkinnot olivat selvitysvuosina keskimäärin kymmenesosa kaikista säätiöiden taiteentuesta. Näyttämötaidetta avustivat etenkin Suomen Kulttuurirahasto, Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto sekä Svenska Kulturfonden rf ja Föreningen Konstsamfundet r.f..

Taulukko 9. Näyttämötaiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	715 000	1 624 330	2 180 180
Keskiarvo	34 000	87 120	105 000
Mediaani	6 000	11 000	3 600
Taiteilijatuki	(ei tutkittu)	760 000	912 300

Säätiöiden jakama näyttämötaiteen taiteilijatuki kasvoi selvitysjaksolla vain 16 prosenttiyksikköä. Tästä johtuen vuonna 2005 taiteenalan osuus pieneni noin kahdeksaan prosenttiin tutkittujen säätiöiden tuesta taiteilijoille, kun se vuonna 2001 oli 11 prosenttia kokonaistuesta.

Vuonna 2001 valtion myöntämät uudet näyttämötaiteen taiteilija-apurahat ja palkinnot, kohdeapurahat sekä alueellisten taidetoimikuntien työskentely- ja kohdeapurahat ja palkinnot näyttämötaiteilijoille ja -yhteisöille olivat noin 1,4 miljoonaa euroa ja vuonna 2005 yhteensä 2,1 miljoonaa euroa.

Yritykset käyttivät vuonna 2003 näyttämötaiteen tukemiseen noin 380 000 euroa. Pääasiassa kyseessä oli yritys- ja henkilökuntalahjoiksi

ostettuja näytöksiä. Näyttämötaidetta edistäviä säätiöitä yritykset eivät tukeneet lahjoituksin lainkaan.

Säveltaide

Avustuksia ja apurahoja säveltaiteilijoille ja taiteenalan yhteisöille jakoi noin joka toinen taiteita tukenut säätiö vuonna 2001. Kaikkiaan säveltaiteen tuki oli noin 4,1 miljoonaa euroa, mikä oli reaaliarvoltaan 132 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1997. Taiteenalan tuki kasvoi vuoteen 2005 mennessä vielä noin kolmasosan. Tuolloin säätiöt jakoivat säveltaiteelle runsaat 5,4 miljoonaa euroa apurahoina, avustuksina ja palkintoina. Säveltaiteen osuus kaikista jaetuista avustuksista oli pysyvä 2000-luvulla runsaassa neljäsosassa.

Taulukko 10. Säveltaiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	1 805 000	4 056 870	5 431 610
Keskiarvo	55 000	130 000	180 000
Mediaani	10 000	16 000	11 490
Taiteilijatuki	(ei tutkittu)	1 458 300	2 715 700

Säveltaiteen keskimääräinen tuki on kasvanut huomattavasti, sen sijaan mediaanin mukaan säätiöiden tyypillinen avustussumma oli vuonna 2005 lähes sama kuin 1990-luvun lopulla. Puolet taiteenalan avustuksista tuli Suomen Kulttuurirahastolta sekä Jenny ja Antti Wihurin rahastolta, mutta vuonna 2005 keskeinen säveltaiteen tukija oli myös säätiöluonteinen yhdistys Svenska Kulturfonden rf.

Yksittäiset säveltaiteilijat saivat runsaan viidesosan säätiöiden jakamasta taiteilijatuesta vuonna 2001. Säveltaiteilijoille myönnettyjen apurahojen ja avustusten osuus oli vuonna 2005 noussut neljäsosaan säätiöiden taiteilijatuon kokonaissummasta. Kokonaistuen kasvu oli reaaliarvoltaan noin 80 prosenttiyksikköä. Muita taiteenaloja yleisemmin säveltaiteen apurahat kohdistuivat taiteilijoiden työskentelyapurahojen ohella myös opiskeluun ja jatkokoulutukseen.

Valtion varoja säveltaiteen taiteelliseen työskentelyyn myönnettiin vuonna 2001 kaikkiaan 2,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2005 kokonaissumma oli jonkin verran suurempi eli 2,7 miljoonaa euroa.

Yritykset tukivat vuonna 2003 säveltaidetta 982 000 eurolla. Taiteenala tukevia säätiöitä, rahastoja ja yhteisöjä yritykset tukivat noin 69 000 eurolla. Säveltaiteen keskeisin tukimuoto oli sponsorointi, johon tutkitut yritykset olivat käyttäneet 69 prosenttia yritysten tuesta.

Taideteollisuus

Taideteollisuudelle avustuksia ja apurahoja jakoi 18 prosenttia kulttuuria ja taidetta tukeneista säätiöistä. Vuonna 2001 säätiöt käyttivät taideteollisuuteen kaikkiaan lähes 700 000 euroa. Reaaliarvoltaan tukisumma oli 46 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1997. Kokonaistuki oli vuonna 2005 kasvanut vielä noin neljäsosan. Taideteollisuuden osuus kaikista jaetuista avustuksista, apurahoista ja palkinnoista on 2000-luvulla pysynyt 4,4 prosentissa.

Taiteenalan merkittävimpiä tukijoita olivat Suomen Kulttuurirahasto, Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto, Suomen taideteollisuusyhdistyksen 100-vuotissäätiö sekä Svenska Kulturfonden rf.

Taulukko 11. Taideteollisuuden säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	437 000	694 640	891 590
Keskiarvo	33 000	83 000	75 000
Mediaani	17 000	29 000	24 000
Taiteilijatuki	(ei tutkittu)	276 200	714 900

Taideteollisuuden edustajat saivat vuonna 2005 säätiöiltä selvästi enemmän taiteilijatukea kuin vuosituhannen alussa. Kokonaissumman reaaliarvo, 150 prosenttiyksikköä oli suurin yksittäiseen taiteenalaan kohdistunut taiteilijatuen lisäys. Taiteenalan osuus nousi noin neljästä prosentista 6,4 prosenttiin tutkittujen säätiöiden jakaman taiteilijatuen kokonaissummasta.

Valtion taidetoimikuntalaitos jakoi taiteilija-apurahoja ja palkintoja taideteollisuuden edistämiseksi vuonna 2001 kaikkiaan noin 800 000 euroa. Vuonna 2005 taiteenalan kokonaistuki oli runsaat 1,1 miljoonaa euroa.

Yritykset ilmoittivat käyttäneensä taideteollisuuteen vuonna 2003 varoja noin 88 000 euroa. Taiteenalaa tukeville säätiöille, rahastoille ja yhteisöille tutkitut yritykset eivät kyseisenä vuonna tehneet yhtään lahjoitusta.

Tanssitaide

Tanssitaiteilijat ja -yhteisöt saivat tutkituilta säätiöiltä avustuksia ja apurahoja kaikkiaan noin 550 000 euroa vuonna 2001. Taiteenalan tuki kasvoi reaaliarvoltaan 98 prosenttiyksikköä vuodesta 1997. Vuonna 2005 säätiöiden tuki tanssitaiteelle oli kohonnut runsaaseen 870 000 euroon ja myönnettyjen apurahojen ja avustusten kokonaissumma oli 55 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuosituhannen alussa. Tanssitaidetta tuki noin joka kymmenes tutkituista kulttuuria ja taidetta tukeneista säätiöistä. Tukisum-

man osuus jäi kuitenkin vain noin neljään prosenttiin kaikesta säätiöiden myöntämästä tuesta.

Taiteenalan tärkeimmät ja lähes ainoat tukijat olivat Suomen Kulttuurirahasto, Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto sekä Svenska Kulturfonden rf. Tanssitaiteen säätiöiltä saama keskimääräinen ja tyypillinen, mediaanin mukainen tukisumma kasvoi huomattavasti.

Taulukko 12. Tanssitaiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	254 000	548 080	877 640
Keskiarvo	48 000	69 000	126 000
Mediaani	17 000	15 000	64 000
Taiteilijatuki	(ei tutkittu)	324 170	312 800

Tanssitaiteen taiteilijatuki oli vuonna 2005 reaaliarvoltaan noin seitsemän prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2001. Taiteilijatuen osuus putosi neljästä prosentista 2,8 prosenttiin säätiöiden myöntämän taiteilijatuen kokonaissummasta. Tanssitaiteilijat saivat säätiöiltä vähiten taiteilijatukea rakennustaiteen jälkeen.

Tanssitaiteilijoille vuonna 2001 myönnettyjen valtion taiteilija-apurahojen ja palkintojen, kohdeapurahojen sekä alueellisten taidetoimikuntien työskentely- ja kohdeapurahojen ja palkintojen kokonaissumma oli noin 800 000 euroa. Vuonna 2005 taiteenala edustaville taiteentekijöille ja yhteisöille maksettiin noin 1,2 miljoonaa euroa erilaisina apurahoina, avustuksina ja palkintoina.

Yritysmaailmassa tanssitaide on kuulunut niihin taiteenaloihin joihin on käytetty vähiten varoja. Vuonna 2003 kokonaistuki oli 38 500 euroa. Tanssitaide tukeville säätiöille yritykset ilmoittivat tehneensä lahjoituksia vain noin 2 000 euroa.

Valokuvataide

Tutkituista säätiöistä runsas kahdeksan prosenttia tuki valokuvataidetta. Vuonna 2001 valokuvataide sai säätiöiltä avustuksia yhteensä lähes 400 000 euroa, mikä oli 2,3 prosenttia eri taiteenaloille jaetun tuen kokonaissummasta. Tuki kasvoi reaaliarvoltaan runsaan kolmasosan vuodesta 1997. Vuonna 2005 taiteenalalle avustuksia ja apurahoja myöntäneiden säätiöiden kokonaistuki kasvoi 68 prosenttiyksikköä ja oli hieman alle 700 000 euroa. Se oli runsaat kolme prosenttia kaikista säätiöiden eri taiteenaloille myöntämästä rahoituksesta.

Valokuvataidetta edistivät etenkin Suomen Kulttuurirahaston ja Svenska Kulturfonden rf:n lisäksi Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto sekä vuonna 2000 perustettu Patricia Seppälän Säätiö.

Taulukko 13. Valokuvataiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	277 500	396 670	691 330
Keskiarvo	35 000	66 600	98 810
Mediaani	5 000	28 760	36 000
Taiteilijatuki	(ei tutkittu)	298 220	405 550

Valokuvataiteilijoiden säätiöiltä saama tuki kasvoi reaaliarvoltaan 31 prosenttiyksiköllä vuosien 2001 ja 2005 välillä. Tästä huolimatta kokonaistuen osuus säätiöiden jakamasta taiteilijatuesta laski yhden prosenttiyksikön noin kolmeen prosenttiin.

Vuonna 2001 valtion taiteilija-apurahat ja palkinnot, kohdeapurahat sekä läänien taidetoimikuntien työskentely- ja kohdeapurahat ja palkinnot valokuvaajille ja taiteenalan yhteisöille olivat kokonaissummaltaan 800 000 euroa ja vuonna 2005 taiteelliseen toimintaan osoitettu kokonaistuki oli yhteensä noin miljoona euroa.

Elinkeinoelämän kiinnostus valokuvataiteeseen on ollut vähäistä. Vuoden 2003 tuki oli 9 700 euroa, mikä oli ainoastaan 0,3 prosenttia yritysten ilmoittamasta taiteen kokonaistuesta. Lahjoituksia taiteenala tukeville säätiöille, rahastoille ja yhteisöille yritykset eivät tehneet lainkaan. Pääasiassa tuki kanavoitui sponsoroinnin kautta sekä henkilökunta- ja liikelahjoina.

Muu taide

Vuonna 2001 luokan muu taide kokonaissumma oli runsaat 1,5 miljoonaa euroa. Tuen reaalikasvu oli peräti 344 prosenttiyksikköä vuodesta 1997. Taiteita tukeneista säätiöistä runsas 12 prosenttia oli myöntänyt avustuksia ryhmään muu taide kuuluville kulttuurin ja taiteen toimijoille sekä taiteilijoille. Vuonna 2005 tutkittujen säätiöiden jakama muun taiteen tukisumma, 2,1 miljoonaa euroa oli reaaliarvoltaan 34 prosenttiyksikköä suurempi kuin 2000-luvun alussa. Muun taiteen osuus kaikista säätiöiden taiteenaloittain jakamista avustuksista ja apurahoista oli lähes kymmenesosa.

Muun taiteen tuki koostui moni- ja poikkitaiteellisille hankkeille, useita taiteenaloja edustaville yhteisöille sekä uusien taidemuotojen edustajille myönnettyistä yksittäisistä avustuksista. Valtaosa kokonaissummasta oli kuitenkin tukea, jonka luokittelu riittävän tarkasti taiteenaloittain ei ollut

mahdollista. Tuesta vastasivat useita taiteenaloja tukevat kulttuuri- ja taidesäätiöt sekä yleiset kulttuurisäätiöt, ennen kaikkea Suomen Kulttuurirahasto, Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto sekä Svenska Kulturfonden rf. Niiden vuosittain jakamista kokonaissummista muun taiteen osuus oli kuitenkin erittäin vähäinen.

Taulukko 14. Muun taiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	319 730	1 864 770	2 186 810
Keskiarvo	24 000	81 430	46 000
Mediaani	8 000	20 370	13 250
Taiteilijatuki	(ei tutkittu)	6 950	140 870

Muun taiteen osuus säätiöiden jakamasta taiteilijatuesta oli vain 1,5 prosenttia. Tuen kokonaissumma oli kuitenkin vuonna 2005 reaaliarvoltaan peräti 1859 prosenttiyksikköä suurempi vuoteen 2001 verrattuna.

Valtion tuesta taiteelliseen toimintaan taiteenaloittain luokittelemattomiin avustuksiin sekä sirkus- ja mediataiteeseen osoitettiin noin 320 000 euroa vuonna 2001. Muun taiteen tuki kasvoi 810 000 euroon vuonna 2005.

Yritykset rahoittivat sirkusta, kabareeta, audiovisuaalista taidetta ja poikkitaiteellisia produktioita 378 000 eurolla vuonna 2003. Muun taiteen osuus yritysten kokonaistuesta taiteelle oli 13 prosenttia.

Museot

Museotoimintaa tutkitut säätiöt rahoittivat noin 100 000 eurolla vuonna 2001 ja 82 000 eurolla vuonna 2005. Museoiden saama tuki jäi alle prosentin, vaikka tukea antaneiden säätiöiden osuus oli noin kuusi prosenttia kaikista taiteen tukea jakaneista säätiöistä. Reaaliarvoltaan museoiden vuonna 2001 saama tukisumma oli kasvanut 1352 prosenttiyksikköä vuoteen 1997 verrattuna. Muista tutkittujen säätiöiden rahoittamista kulttuurin ja taiteen kohteista poiketen museoiden tuki on 2000-luvulla pienentynyt noin viidesosan. Tärkeimmät museotoiminnan rahoittajat olivat Jenny ja Antti Wihurin rahasto ja Svenska Kulturfonden rf.

Valtio ei jaa taiteilijoiden ja yhteisöjen taiteelliseen toimintaan verrattavia avustuksia museoille. Poikkeuksena ovat valtion kuvataidetoimikunnan jakama näyttelytoiminnan valtionavustus, josta osa menee myös taidemuseoita ylläpitäville säätiöille. Vuonna 2001 Opetusministeriö maksoi museoille valtionosuuksina ja avustuksina eri momenteilta kaikkiaan runsaat 52,5 miljoonaa euroa.

Taulukko 15. Museoiden säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	6 400	100 805	82 370
Keskiarvo	1 000	20 220	13 730
Mediaani	1 000	22 700	9 500

Yritykset käyttivät vuonna 2003 museoiden tukemiseen noin 220 000 euroa. Tästä runsas kolmasosa kanavoitui taidehankintojen muodossa ja 16 prosenttia oli lahjoituksia säätiöille, rahastoille ja yhteisöille. Kohteena olivat usein yritysten omaan historiaan liittyvät museot sekä taidemuseoita ja -laitoksia ylläpitävät laitossäätiöt, joiden toimintaan ei kuulu apurahojen jakaminen.

Kulttuuriperinne ja rakennustaide

Kulttuuriperinne ja rakennustaide saivat vuonna 2001 tukea säätiöiltä yhteensä noin 200 000 euroa. Se oli reaaliarvoltaan 148 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1997. Säätiöiden tuki kulttuuriperinteelle ja rakennustaiteelle kasvoi 2000-luvulla edelleen 123 prosenttiyksikköä eli runsaaseen 460 000 euroon. Samalla kulttuuriperinnettä ja rakennustaidetta tukeneiden säätiöiden osuus kohosi noin seitsemästä prosentista kymmenesosaan kaikista taiteita tukeneista säätiöistä. Kokonaistuen osuus kaikista eri taiteenaloille jaetuista avustuksista jäi noin kahteen prosenttiin ja selvityksen pienimmäksi museoiden jälkeen. Tärkeimmät rahoittajat olivat Svenska Kulturfonden rf ja Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto sekä vuonna 2005 myös Jenny ja Antti Wihurin rahasto.

Taulukko 16. Kulttuuriperinteen ja rakennustaiteen säätiöiltä saama tuki vuosina 1997, 2001 ja 2005 (käypään hintaan €)

	1997	2001	2005
Tuki säätiöiltä yht.	75 180	202 410	466 700
Keskiarvo	17 000	34 000	51 880
Mediaani	9 000	11 830	14 000
Taiteilijatuki (rakennustaide)	(ei tutkittu)	95 000	98 500

Säätiöiden rakennustaiteelle jakama taiteilijatuki oli kokonaissummaltaan selvityksen pienin ja se kasvoi reaaliarvoltaan kohdevuosien välisenä ajanjaksona neljä prosenttiyksikköä. Taiteenalan edustajat saivat vuosina 2001 ja 2005 noin prosentin säätiöiden yksittäisille taiteilijoille myöntämien apurahojen ja avustusten kokonaissummasta.

Valtion taidetoimikuntalaitos osoitti vuonna 2001 rakennustaiteen taiteelliseen toimintaan myöntämästä tuesta oli kaikkiaan noin 320 000 euroa. Tuen kokonaissumma oli vuonna 2005 noin 450 000 euroa. Lukujen vertaaminen suoraan säätiöiden ja yritysten rahoitukseen ei ole mahdollista, koska niissä rakennustaidetta ei ole voitu erottaa yksiselitteisesti kulttuuriperinteen vaalimiseen tarkoitetuista varoista.

Yritykset käyttivät vuonna 2001 kulttuuriperinteen ja rakennustaiteen tukemiseen 49 000 euroa. Tästä säätiöille, rahastoille ja yhteisöille annettujen lahjoitusten osuus oli lähes puolet.

Taidehankinnat

Säätiöiden taidehankintoja koskevat tiedot ovat puutteellisia ja niihin käytettiin ainakin jonkin verran ilmoitettua enemmän varoja. Kuvataidemuseoita ylläpitävät laitossäätiöt tekivät hankintoja, joiden hankintasummaa toimintakertomuksissa ei ilmoitettu, eikä sitä kirjattu säätiöiden tilinpäätöksissä erikseen muista hankinnoista tai yleisistä toimintamenoista. Lisäksi laitossäätiöt saavat toimintaansa julkista tukea, joten tässä yhteydessä on kyse vain sijoitussäätiöiden sekä sijoitus-/laitossäätiöiden sellaisista taidehankinnoista joiden hankinta-arvo oli ilmoitettu. Useimmat hankinnat olivat grafiikkaa, tauluja ja veistoksia tai yleisemmin vain ”taidetta” ja ”taide-esineitä”.

Kuvio 15. Säätiöiden taidehankinnat vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (2005=100)

Vuosi	1000 €
1993	800
1997	1250
2001	300
2005	150

Taidehankintoja ilmoittaneita säätiöitä oli vain 3,6 prosenttia kaikista tutkituista kulttuuri- ja taidesäätiöistä vuonna 2001. Hankintoihin ne käyttivät yhteensä noin 300 000 euroa. Reaaliarvoltaan se oli 76 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 1997. Keskimäärin hankintoihin käytettiin

32 000 euroa. Ilmoitettujen taidehankintojen arvo laski edelleen 163 000 euroon vuoteen 2005 mennessä, jolloin taidetta hankkineiden säätiöiden osuus oli noin viisi prosenttia kaikista tutkituista säätiöistä. Käytettävissä olleiden asiakirjatietojen perusteella säätiöt hankkivat vuonna 2005 taidetta keskimäärin runsaalla 15 000 eurolla. (Kuvio 15.)

Pääasiassa taidetta hankkivat samat säätiöt vuodesta toiseen. Huomattavimpia hankintoja tekivät OKOn taidesäätiö, Nelimarkkarahasto, Lauri ja Lasse Reitzin säätiö, Hedmanin säätiö ja Paulon säätiö.

Valtion taideteostoimikunnalla oli julkisiin rakennuksiin hankittavia taideteoksia varten vuonna 2001 käytettävänä 521 380 euroa. Vuonna 2005 teosten ostoon ja tilaustöihin kului 408 320 euroa ja kilpailukulut olivat 22 600 euroa.

Yritysten taidehankinnat olivat kaikkiaan 470 000 euroa vuonna 2003. Lähes kaikki taidehankinnat kohdistuivat kuvataiteisiin.

Säätiöiden tuki kulttuurille ja taiteille jakaantui perinteisesti niille taiteenaloille joilla on eniten toimijoita ja jotka ovat aiemminkin saaneet pääosan tuesta. Ne ovat myös muiden rahoittajien, kuten valtion, kuntien ja yritysten tuen keskeisimmät kohteet. Nämä taiteenalat saivat myös pääosan säätiöiden jakaman kokonaistuen kasvusta.

Yhteenveto

Taiteen keskustoimikunta on jo yli 20 vuoden ajan seurannut yksityisen sektorin, säätiöiden ja yritysten, kulttuurille ja taiteelle osoittamaa rahoitusta. Suomalaisten säätiöiden tukea kulttuurille ja taiteelle on kartoitettu vuodesta 1987 alkaen. Tuolloin sävel-, kuva- ja näyttämötaide sekä kirjallisuus saivat lähes kolme neljäsosaa kaikesta säätiöiden jakamasta tuesta. Seuraavassa selvityksessä kohteena olivat vuodet 1993 ja 1997 ja se muun muassa osoitti kulttuuri- ja taidesäätiöiden selvinneen hyvin kansantalouden vaikeasta tilanteesta vuosikymmenen alussa. Nyt tehty kolmas selvitys säätiöiden tuesta kulttuurille ja taiteelle ei tuonut esiin merkittäviä muutoksia myönnettyjen apurahojen ja avustusten kohdentumisessa eri taiteenaloille.

1800-luvun lopulta 1940-luvun alkuun asti kulttuuri- ja taidesäätiöiden lukumäärä kasvoi tasaisesti. Seuraavina vuosikymmeninä säätiöiden perustamistahti kiihtyi ja 1980-luvulla uusia kulttuuri- ja taidesäätiöitä rekisteröitiin poikkeuksellisen paljon. Seuraavalla vuosikymmenellä talouslama osaltaan tasoitti perustettavien säätiöiden määrän 1970-luvun tasolle. 2000-luvun ensimmäisinä vuosina uusia kulttuuri- ja taidesäätiöitä on perustettu yhtä paljon kuin vuosina 1885–1920. Yli puolet 1990-luvulla perustetuista säätiöistä oli kulttuuri- tai taidelaitosta ylläpitäviä laitossäätiöitä, eikä vuoden 2000 jälkeen rekisteröidyistä säätiöistä yksikään ollut apurahoja jakava sijoitussäätiö.

Suomalaiset kulttuuria ja taidetta edistävät säätiöt ovat suhteellisen uusia. Suurin osa tutkituista säätiöistä oli perustettu vuosina 1971–2000 ja joka kolmas säätiö oli aloittanut toimintansa 1980-luvulla. Sijoitussäätiöiden perustaminen sijoittui 1970- ja 1980-luvuille ja tutkituista laitossäätiöistä sekä sijoitus-/laitossäätiöistä puolestaan yli puolet oli perustettu vuonna 1981 tai sen jälkeen. Selvityksessä mukana olleista kuva- ja säveltaidesäätiöistä, kirjallisuussäätiöistä, museoista ja yleisistä kulttuurisäätiöistä pääosa oli perustettu vuoden 1980 jälkeen. Samoin puolet näyttämötaidetta ja muita taiteenaloja tukevista säätiöistä. Sen sijaan useita taiteenaloja tukemaan tarkoitetuista ja taidelaitoksia ylläpitävistä säätiöistä useimmat olivat aloittaneet toimintansa ennen vuotta 1981.

Monet säätiömuotoiset taidemuseot ja -laitokset on perustettu yksityisten kuvataidekokoelmien ympärille. Se olikin toiminnan kohteena noin kahdella viidesosalla museoita ja taidelaitoksia ylläpitävistä säätiöistä, joista useimmat oli perustettu ennen 1970-lukua. Seuraavina vuosikymmeninä kuvataidelaitoksia tai -museoita ylläpitäviä säätiöitä on perustettu

enemmän kuin muiden taiteenalojen säätiömuotoisia laitoksia ja organisaatioita, kuten teattereita, oppilaitoksia ja musiikkijuhlia.

2000-luvulla taiteen tukeminen oli edelleen pääosin noin 5–6 yksityisen sijoitussäätiön tai säätiöluonteisen yhdistyksen toiminnan varassa, jotka on perustettu 1900-luvun alkupuolella tai aiemmin. Edellisten selvitysten tuloksiin verrattuna tutkittujen säätiöiden jakama tuki kulttuurille ja taiteelle kasvoi kuitenkin moninkertaiseksi. Tutkittujen säätiöiden ilmoittamien taidehankintojen kokonaisarvo puolestaan oli vuosina 2001 ja 2005 selvästi aiempaa pienempi. Hankintoja tekevät pääasiassa laitossäätiöt, joka ylläpitävät kuvataidelaitosta tai -museota.

Valtaosa tutkituista 249 kulttuuri- ja taidesäätiöistä ja säätiöluonteisesta yhdistyksestä oli sijoitussäätiöitä. Niiden toiminta rahoitetaan säätiöidyn omaisuuden ja pääoman tuotolla, josta säätiön säädekirjan mukaisesti ainakin osa jaetaan apurahoina, avustuksina ja palkintoina taiteilijoille sekä kulttuuri- ja taideyhteisöille. Noin joka kolmannen säätiön toiminta liittyi joko taidemuseon, -laitoksen tai muun kulttuuriorganisaation ylläpitoon, johon osa sai tukea myös valtiolta ja kunnilta sekä jonkin verran yrityksiltä ja muilta yhteisöiltä.

Toiminnan pääasiallisen tarkoituksen mukaan luokiteltuna suurimman ryhmän muodostivat säätiöt joiden tarkoituksena oli joko taidemuseon, -laitoksen tai muun taideorganisaation ylläpito. Joka kymmenes tutkittu säätiö oli yleisiä kulttuurisäätiöitä, jotka tukevat laajasti sekä kulttuuria ja taiteita että tieteitä ja jakavat avustuksia useammalle taiteenalalle. Yhteen taiteenalaan keskittyneiden taidesäätiöiden osuus oli noin puolet tutkituista säätiöistä. Niistä useimmat kohdistivat tukensa sävel- ja kuvataiteeseen, jota myös monet useita taiteenaloja tukevat säätiöt rahoittivat.

Taseiden loppusummalla mitattuna kulttuuria ja taidetta tukevien säätiöiden taloudellinen tilanne on parantunut huomattavasti. Niiden talous kehittyi 1990-luvulla suotuisasti vuosikymmenen alun kansantalouden matalasuhdanteesta huolimatta. Vuoden 1997 jälkeen tutkittujen säätiöiden taseiden kokonaiskasvu on ollut noin 25 prosenttiyksikköä vuodessa. Suurin osa kasvusta ajoittui vuosien 1997 ja 2001 väliselle ajanjaksolle.

Taseiden kasvun taustalla oli kokonaan yksityisten sijoitussäätiöiden osakesijoituksista saama tuotto. Laitossäätiöiden taseiden kokonaissumma oli 2000-luvulla reaaliarvoltaan pienempi kuin vuonna 1997. Niiden talous perustui yleensä pääasiassa valtiolta, mutta myös jonkin verran kunnilta saatuun rahoitukseen. Omaa pääomaa oli vähän tai sitä ei ollut lainkaan ja oman toiminnan ja mahdollisen pääoman tuotto oli pieni.

Säätiöiden saama kokonaistuki oli vuoden 1993 jälkeen kasvanut viidenneksellä 1990-luvun alkuun verrattuna. Lähes kaikki säätiöiden saama tuki oli peräisin valtiolta ja kunnilta, ja valtio olikin pääasiallinen säätiöiden rahoittaja. Kuntien osuus oli laskenut kymmenesosaan kokonaistuestä, kun se 1990-luvulla oli lähes viidesosa.

2000-luvulla myös yrityksiltä tullut rahoitus oli tutkittujen säätiöiden osalta vähentynyt. Sen sijaan yksityishenkilöiden tekemät lahjoitukset mo-

ninkertaistuivat vuoteen 2005 mennessä vuosituhannen alkuun verrattuna. Näiden lahjoitusten huomattava kasvu vaikutti myös valtion suhteellisen tukiosuuden pienentymiseen. Yrityksiltä ja yksityishenkilöitä tulevan rahoituksen vaihtelu on kuitenkin ollut huomattavasti valtion ja kuntien tuen vaihtelua suurempaa.

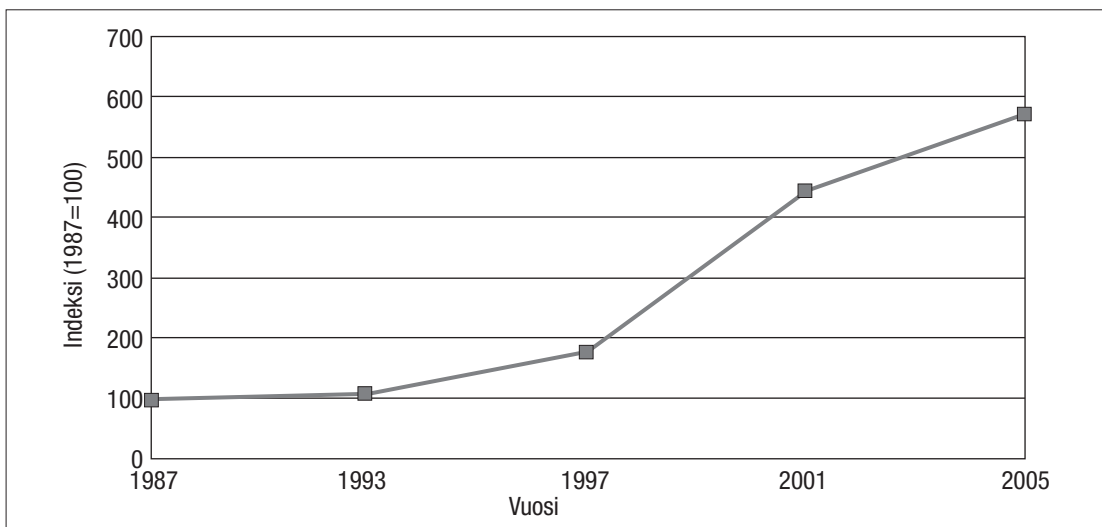
Valtion ja kuntien tuki kohdistui lähes kokonaan laitossäätiöihin ja se on edelleen monien säätiöperusteisten museoiden, taidelaitosten ja -organisaatioiden toiminnan edellytys. 2000-luvulla tuki on reaaliarvoltaan pienentynyt 1990-lukuun verrattuna. Laitossäätiöt olivat myös yritysten tuen pääasiallisena kohteena ja yritysten kiinnostus yhteistyöhön ja sponsorointisopimukseen kulttuuri- ja taidelaitosten kanssa on jonkin verran kasvattanut tätä tukea vuoden 2001 jälkeen. Yrityksiltä saatu rahoitus ei kuitenkaan ollut yleistä ja se koski vain joitakin suurimpia ja näyttävimpiä kulttuuri- ja taidelaitoksia sekä tapahtumia.

Yksityisten lahjoittajien varat puolestaan ohjautuivat ainoastaan sijoitussäätiöille. Merkittävimpien lahjoitusten kohteena olivat perinteiset, tunnetut ja taloudeltaan suurimmat säätiöt. Yksityishenkilöiltä testamenttilahjoituksina saadun tuen osuus kokonaistuesta vaihteli vuosittain enemmän kuin julkinen tai yritysten antama tuki.

Lähes puolet 249 tutkitusta kulttuuri- ja taidesäätiöstä tai säätiömuotoisesta yhdistyksestä oli jakanut avustuksia, apurahoja ja palkintoja yksityisille taiteenharjoittajille ja kulttuuri- ja taideyhteisöille. Tutkittujen säätiöiden tuki kulttuurille ja taiteelle ilman niiden valtiolta ja kunnilta saamia avustuksia oli vuonna 2001 kaikkiaan noin 16,9 miljoonaa euroa. Vuonna 2005 kokonaissumma oli noussut 21,8 miljoonaan euroon. Jyrkästi kasvanut kokonaistuki oli vuonna 2005 reaaliarvoltaan kolminkertainen 1990-luvun lopun tilanteeseen verrattuna. Kulttuuria ja taidetta tukeneiden säätiöiden 2000-luvulla jakamien apurahojen ja avustusten kokonaissumma on kasvanut huomattavasti vuodesta 1987, mutta erityisen voimakasta kasvu oli vuosien 1997 ja 2001 välillä. (Kuvio 16.)

Säätiöiden jakaman kokonaistuen kasvu on ollut jatkuvaa ja se näkyi lähes kaikilla taiteenaloilla. Kirjallisuutta ja säveltaidetta lukuun ottamatta eri taiteenalojen osuudet säätiöiden jakamien avustusten kokonaissummasta olivat vuonna 2005 lähes samansuuruiset kuin vuonna 1993. Huomattavimmat lisäykset vuosien 1997 ja 2001 välillä kohdistuivat kirjallisuuden ohella kuva-, näyttämö- ja säveltaiteeseen. Säätiöiden tuen kohdistuminen kulttuurille ja taiteelle noudatti siten edelleen perinteistä kaavaa, vaikka myös uudempien taiteenalojen, kuten elokuva-, valokuva- ja tanssitaiteen saamien avustusten kokonaistuki olikin kasvanut. Niiden tuen suhteellinen kasvu on 2000-luvulla ollut suurempi kuin kirjallisuuden tai kuva- ja säveltaiteen.

Kuvio 16. Säätiöiden kulttuurille ja taiteelle jakaman kokonaistuen kehitys vuosina 1987–2005 (1987=100)

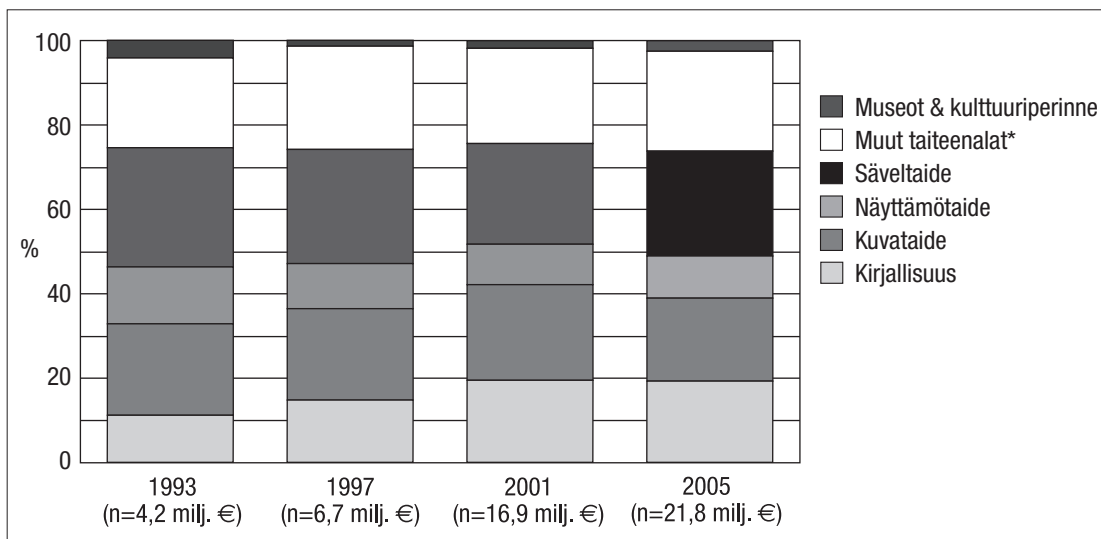

Euromääräinen lisäys oli kuitenkin edelleen selvästi pienempi ja valokuva-, tanssi- ja elokuvataiteen tuen kasvu onkin 2000-luvulla jäänyt selvästi aiempaa vähäisemmäksi. Taideteollisuuden ohella näillä taiteenaloilla yksittäiset tukisummat kuitenkin kasvoivat. Sen sijaan sävel-, kuva- ja näyttämötaiteen sekä kirjallisuuden suurempi kokonaistuki jakaantui aiempaa useampaan kohteeseen jolloin yksittäiset avustussummat ovat pienentyneet.

2000-luvulla sävel- ja kuvataiteen yhteenlaskettu osuus oli noin 46 prosenttia tutkittujen säätiöiden jakamasta kokonaistuesta kulttuurille ja taiteelle. Vuonna 2005 säveltaiteen saamat avustukset ja apurahat muodostivat neljäsosan jaetusta kokonaistuesta, kirjallisuus ja kuvataide saivat kumpikin viidesosan tuesta. Sävel-, kuva- ja näyttämötaiteen sekä kirjallisuuden yhteenlaskettu osuus oli 74 prosenttia säätiöiden kokonaistuesta taiteille. (Kuvio 17.)

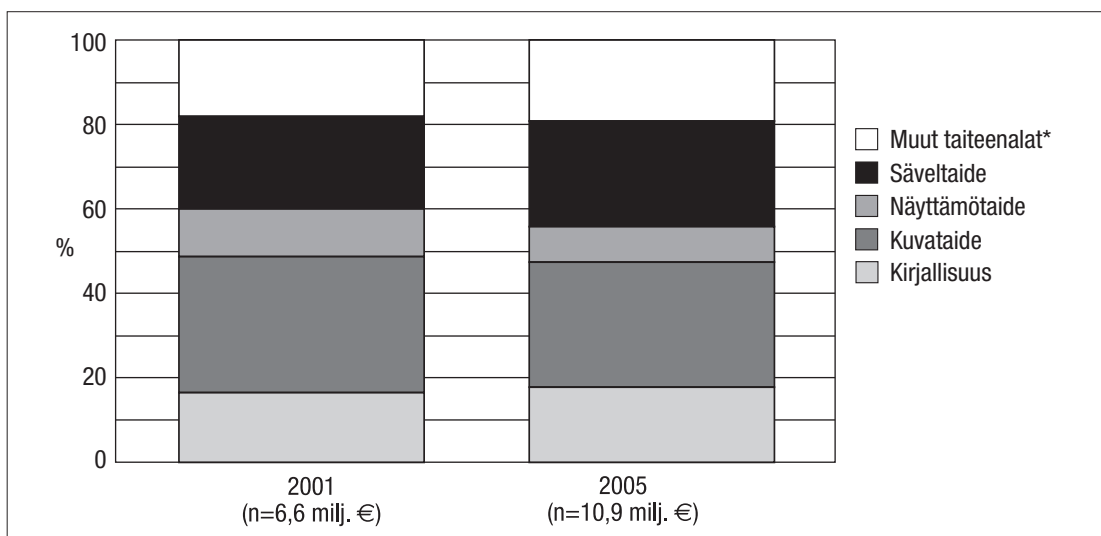
Taiteilijoille annettujen apurahojen ja avustusten kokonaissumman kasvu oli tasaista vuoteen 2001 asti, mutta sen jälkeen taiteilijatuki lähes kaksinkertaistui. Suurin osa taiteilijoiden ja työryhmien apurahoihin, stipendeihin ja palkintoihin käytetyistä varoista meni kuva- ja säveltaiteilijoille sekä kirjailijoille. Taiteenaloittainen tuen jakauma kuitenkin painottui hieman eri tavoin kuin säätiöiden kokonaistuki. Kolmasosa säätiöiden tuesta taiteilijoille kohdistui kuvataiteeseen ja säveltaiteilijat saivat runsaan neljäsosan. Kirjailijoiden osuus oli 16 prosenttia kokonaissummasta ja joka kymmenes apuraha meni näyttämötaiteen edustajille, mutta vuonna 2005 taiteenalan osuus laski 8,4 prosenttiin. Taiteilijatuen kasvu kanavoitui kuva- ja säveltaiteilijoiden ohella myös elokuvataiteen ja taideteollisuuden apurahoina ja avustuksina. Ainoastaan tanssitaiteen taiteilijatuki väheni jonkin verran. (Kuvio 18.)

Kuvio 17. Taiteenalojen sekä museoiden ja kulttuuriperinteen osuudet (%) säätiöiden kulttuurille ja taiteelle myöntämästä tuesta vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005

*) Taideteollisuus, tanssitaide, elokuvataide, valokuvataide, rakennustaide, muu taide.

Kuvio 18. Säätiöiden jakama taiteilijatuki taiteenaloittain (%) vuosina 2001 ja 2005

*) Taideteollisuus, tanssitaide, elokuvataide, valokuvataide, rakennustaide, muu taide.

Sijoitussäätiöiden jakaman tuen määrä näyttää seuranneen kansantalouden muutoksia ja osakemarkkinoiden hintakehitystä. Sijoitusten hyvä tuotto on kasvattanut jaettua kokonaissummaa, mutta 2000-luvun alun heikommasakin taloussuhdanteessa tukea on kyetty jakamaan aiempaa enemmän. Valtaosa sijoitussäätiöiden vuosittain kulttuurille ja taiteelle jakamasta tuesta on edelleen peräisin pääasiassa vain muutamalta säätiöltä ja säätiöluonteiselta yhdistykseltä. Niiden vakavaraisuudesta huolimatta kulttuurin ja taiteen yksityinen rahoitus on kapealla pohjalla ja kansantalouden suhdanteista riippuvainen.

Laitossäätiöiden toiminta oli aiempaa selkeämmin valtion tuen varassa. Yksityisen sektorin tuki kulttuuri- ja taidelaitoksia ylläpitäville säätiöille on kanavoitunut pääasiassa sponsoroinnin sekä yritys- ja markkinointiyhteistyön kautta. Kyse on kuitenkin yleensä ollut määräaikaista erityishankkeista, eikä laitosten perustoimintojen rahoittamisesta. Laitossäätiöt saivat jonkin verran hankeavustuksia myös yksityisiltä sijoitussäätiöiltä.

Yksityishenkilöiden lahjoitukset ovat epäsäännöllisiä, eivätkä yritykset toistaiseksi ole olleet kiinnostuneita liikevoittojen osoittamisesta sen paremmin säätiöiden kuin muidenkaan yleishyödyllisten yhteisöjen käyttöön. Lahjoitusten verovähennysoikeuden ylärajan tuntuva nostaminen ja laajentaminen ei välttämättä aiheuttaisi äkillistä lisäystä säätiöiden saamiin lahjoituksiin. Nykyinen vähennysoikeuden vuotuinen enimmäismäärä koskee vain samalle saajalle tehtyjä lahjoituksia, joten yrityksillä on ollut, niin halutessaan, mahdollisuus käyttää lahjoituksiin vuosittain suurempiakin kokonaissummia.

Kulttuurin ja taiteen alueelta pitäisi kuitenkin myös löytää riittävästi sopivia kohteita jotka täyttävät yritysten lahjoituksille asettamat vaatimukset. Uudenlaisen mahdollisuuden yleistyminen ja vakiintuminen käytännöksi vie aikansa ja lahjoitusten mahdollisina kohteina ovat muutkin kuin kulttuuria ja taidetta tukevat säätiöt. Sponsoroinnin ja yritys yhteistyön tavoin lahjoitustoimintaa tulevat ainakin osittain ohjaamaan yhteiskunnassa kulloinkin vallalla olevat virtaukset kulttuurimyönteisyydestä tai sosiaalisesta vastuusta. Lahjoituksilla saatetaan hakea yritykselle tunnettavuutta ja näkyvyyttä yhteiskuntavastuullisena yrityksenä.

Vielä 1990-luvun lopulla eri selvitykset ja mittarit ennustivat elinkeinoelämän tuesta kulttuurille ja taiteelle merkittävää vaihtoehtoa julkisen rahoituksen rinnalle. Taiteen keskustoimikunnan vuoden 2003 selvitys osoitti kuitenkin yritysten kokonaistuen kulttuurille ja taiteelle pudonneen alhaisimmilleen sitten selvitysten aloittamisen vuonna 1984. Sen sijaan kulttuuria ja taidetta tukevien yksityisten sijoitussäätiöiden ja säätiöluonteisten yhdistysten myöntämät apurahat, avustukset ja palkinnot ovat nousseet entistä merkittävämmäksi rahoituslähteeksi julkisen tuen rinnalle. Lisäksi 2000-luvulla kulttuuri- ja taideyhteisöt ovat saaneet säätiöiden jakamasta tuesta aiempaa huomattavamman osan.

Säätiöiden tuki on edelleen kohdistunut selkeästi samoille taiteenaloille, jotka ovat perinteisesti saaneet pääosan myös muiden tahojen tuesta. Siltä osin säätiöiden kulttuurin ja taiteen tuki ei ole muodostunut julkista rahoitusta täydentäväksi, mutta se on tarjonnut tarpeellisen vaihtoehdon ja lisärahoituksen niin taiteilijoiden kuin yhteisöjen toiminnan ja hankkeiden toteutukseen.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

- Brax, Riitta – Gronow, Jukka – Saarenpää, Ahti (1974) Tietoja säätiöistä. Oikeusministeriön lainsäädäntöosaston julkaisu 8/1974. Oikeusministeriö, Helsinki.
- Euroopan yhteisöjen komissio (1997) Yhdistysten ja säätiöiden tukemisesta Euroopassa. Komission tiedonanto KOM(97) 241. Bryssel, 06.06.1997.
- Helander, Voitto – Laaksonen, Harri (1999) Suomalainen kolmas sektori – rakenteellinen erittely ja kansainvälinen vertailu. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Helsinki.
- Hohti, Paavo, toim. (2006) Lahjoitukset kasvuun verovähennyksin. EVA raportteja. Taloustieto Oy, Helsinki.
- Ilmanen, Matti – Kontuniemi, Ritva, toim. (1977) Säätiöhakemisto. Suomen kulttuurirahasto. Karkkila.
- Manninen, Maarit (2005) Säätiöt Suomessa. Cuporen julkaisuja 7. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö, Helsinki.
- Mäkinen, Jarmo (2005) Säätiö ja maakunta – maakuntarahastojärjestelmän kentät ja verkostot. Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research nro 265. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Oesch, Pekka (1999) Säätiöiden tuki taiteille 1993 ja 1997. Tilastotietoa taiteesta nro 23. Taiteen keskustoimikunta, Helsinki.
- (2005) Yritysten tuki taiteille 2003 ja tuen muutokset 1993–2003. Tilastotietoa taiteesta nro 34. Taiteen keskustoimikunta, Helsinki.
- Palotie, Eeva-Liisa, toim. (1995) Säätiöluettelo. Apurahoja jakavia säätiöitä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Karhunen, Paula (2002) Valtion tuki taiteelliseen toimintaan 2001 – State support for artistic activity in 2001. Tilastotiedote 2/2002. Taiteen keskustoimikunta, Helsinki.
- (2006) Valtion taidetoimikuntalaitoksen myöntämä tuki 2005 – Support granted by the Arts Council 2005. Tilastotiedote 1/ 2006. Taiteen keskustoimikunta, Helsinki.
- Kulttuuritilasto 2005 (2006) Tilastokeskus, Helsinki.
- Rantanen, Esa (1990) Säätiöiden tuki taiteille. Tilastotietoa taiteesta nro 3. Taiteen keskustoimikunta, Helsinki.
- Säätiölaitoskomitean mietintö (1975) Komiteanmietintö 1975:81. Helsinki.
- Valtiontalouden tarkastusvirasto (1997) Yleishyödyllisten yhteisöjen verotus. Tarkastuskertomus 16/97. Helsinki.

Muut lähteet

- Patentti- ja rekisterihallituksen Säätiörekisteri: <http://www.prh.fi/fi/saatiorekisteri.html>.
- Säätiöpalvelu: <http://www.skr.fi/spalvelu>.
- Tuloverolaki 30.12.1992/1535.
- Varainhankinta.net: <http://www.varainhankinta.net>.
- Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä: <http://www.ytj.fi>.
- Tilastokeskus 2007, sähköpostitieto, Jukka Ekholm.

Liite 1. Tutkitut kulttuuri- ja taidesäätiöt

Per-v	Rek-nro	Nimi	Tasetiedot		Jaettu tukea	
			2001	2005	2001	2005
1963	1433	A.R. Winterin muistosäätiö	x	x		x
1980	2177	Ahtola-kulttuurisäätiö	x	x		x
1994	3010	Aimo Tukiaisen Purnun säätiö	x	x		
1980	2178	Aineen kuvataidesäätiö	x	x		
1980	2193	Aino ja Olla Teräsvuoren säätiö	x	x	x	x
1988	2604	Aino Mattila -säätiö	x	x		
1950	1565	Aino-koti säätiö	x	x	x	x
1972	1903	Ainolasäätiö	x	x		
1958	1097	Akseli Gallen-Kallelan museosäätiö	x	x		
1975	2035	Albert Edelfeltin säätiö	x	x		
1990	2756	Aleksanteri Mikkosen säätiö	x	x	x	
1919	110	Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto	x	x	x	x
1975	2034	Allan Salon taidesäätiö	x	x		
1969	1713	Alvar Aalto-säätiö	x	x		
1980	2191	Amerin kulttuurisäätiö	x	x		
1979	2174	Anita Snellmanin säätiö		x		
1989	2733	Anjalankosken Säästöpankki-säätiö	x	x	x	x
1978	2120	Annemarie Schleutkerin säätiö	x	x		
1957	1643	Askon säätiö	x	x	x	x
1998	3314	Aune Laaksosen taidesäätiö		x		
1990	2758	Beda Tirkkosen säätiö	x	x	x	x
1986	2453	Beda, Katri ja Aune Heralan säätiö		x	x	x
1988	2602	Brunbergs stiftelse	x	x	x	
1952	760	Bröderna Gröndahls stiftelse	x	x	x	x
1988	2581	Christine och Göran Schildts stiftelse	x	x		
1983	2283	Dalbruks Museistiftelse	x	x		
1924	117	E.W. Ponkalan säätiö	x	x	x	x
1996	3147	Eemil ja Hilikka Pietikäisen museosäätiö	x	x		
1983	2313	Eero Rantasen säätiö	x			
1963	1435	Eino Salmelaisen säätiö	x	x		x
1935	175	Ella och Georg Ehrnroots stiftelse	x	x	x	x
1955	937	Elli ja Artturi Hiidenheimon säätiö	x	x	x	x
1945	460	Emil Cedercreuzin säätiö	x	x	x	
1987	2498	Emmi Jurkan säätiö	x			
1999	3397	Espoon Seudun Kulttuurisäätiö-Esbonejdens Kulturstiftelse	x	x	x	x
1991	2814	Espoon taide- ja tietotekniikkasäätiö	x	x		
1988	2596	Espoon teatterisäätiö	x	x		
1958	1096	Ester ja Jalo Sihtolan taidesäätiö	x	x		
1988	2617	Etelä-Savon Säästöpankin kulttuurisäätiö	x	x	x	x
1988	2615	Eugéne, Elisabeth och Birgit Nygréns stiftelse	x	x	x	x

Per-v	Rek-nro	Nimi	Tasetiedot		Jaettu tukea	
			2001	2005	2001	2005
1980	2190	Fia ja Kerttu Kääriäisen säätiö	x	x	x	x
1945	525	Finlandssvensk bokkultur	x	x	x	x
1940	yhd	Föreningen Konstsamfundet r.f.			x	x
1983	2284	Georg Malmsten -säätiö	x	x	x	x
1966	1551	Gerda ja Salomo Wuorion säätiö	x	x	x	x
1968	1668	Greta ja William Lehtisen säätiö			x	x
1933	138	Gösta Serlachius'en taidesäätiö	x	x		
1987	2594	Haavikko-säätiö	x	x	x	x
1983	2300	Haiharan museosäätiö	x	x		
1973	1923	Halosten museosäätiö	x	x		
2002	3529	Haminan Kulttuuriperintösäätiö	-	x		x
1933	2608	Harry Schaumans stiftelse	x	x	x	x
1931	20	Hedmanin säätiö (Hedmanska Stiftelsen)	x	x		x
1955	1363	Heléne och Walter Grönqvists stiftelse	x	x	x	x
1997	3226	Helinä Rautavaaran etnografisen museon säätiö	x	x		
1928	2197	Helsingin konservatorion säätiö	x	x	x	
1927	1515	Helsingin Taidehallin säätiö	x	x		
1967	1611	Helsinki-viikon säätiö	x	x		
1990	2776	Henna ja Pertti Niemistön kuvataidesäätiö	x	x	x	x
1971	1809	Hgin ateljeetalosäätiö	x	x		
1966	1566	Hilda ja Aapo Pihlajamäen säätiö	x	x	x	x
1981	2237	Hvitträsk-säätiö	x	x		
1982	2509	Hyvinkään musiikkiopiston soitinsäätiö	x	x		x
1957	1068	Ida Aalberg-säätiö	x	x	x	x
1999	3387	Ilomantsin Museosäätiö	x	x		
1965	1534	Inkeriläisten sivistyssäätiö	x	x	x	x
1938	258	Institutum Romanum Finlandiae	x	x	x	x
1973	1933	Ionowa-säätiö	x	x		
1998	3318	Itikan Kulttuuriperinnön Säätiö	x			
1983	2320	Jazzin tukisäätiö Porista	x	x		
1942	336	Jenny ja Antti Wihurin rahasto	x	x	x	x
1974	1969	Jorma Panulan säätiö	x	x		
1993	2950	Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö	x		x	
1925	688	Juho ja Maria Lallukan taiteilijakoti	x	x		
1993	2960	Julius Sundbloms minnestiftelse	x		x	
1987	2510	Justus Sarisalon taidesäätiö	x			
1988	2566	Jyväskylän taide- ja tiedesäätiö	x	x	x	x
1974	1959	Jyväskylän taiteilijakotisäätiö	x	x		
1987	2507	Jämsänkoski-säätiö	x	x	x	x
1982	2269	Järviseu-tu-säätiö	x	x	x	x
1977	2092	Kalervo Hämmäläisen Suomi-poikien ja -tyttöjen säätiö	x			
1974	1958	Kalervo Kallion ateljeetalosäätiö	x	x		

Per-v	Rek-nro	Nimi	Tasetiedot		Jaettu tukea	
			2001	2005	2001	2005
1995	3092	Kalevala korun kulttuurisäätiö	x	x	x	x
1919	108	Kalevalaseura	x	x	x	x
1942	334	Kalevi Jäntin rahasto	x	x	x	x
1986	2441	Kalle Kaiharin kulttuurisäätiö	x	x	x	x
1991	2787	Kallioniemi-säätiö	x	x		
1956	971	Kansan Sivistysrahaston Säätiö	x	x		x
1974	1979	Kansanmusiikkisäätiö	x	x		
1950	657	Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiö	x	x	x	x
1981	2222	Karkkulan Musiikkikeskussäätiö	x	x	x	x
1981	2234	Katrillisäätiö	x			
1990	2774	Kauhajoen kulttuurisäätiö	x	x	x	x
1994	3033	Kauko Räsäsen ateljeetalosäätiö	x	x		
2003	3585	Kemijärven kuvanveisto- ja kulttuurisäätiö	-	x		
1990	2728	Keravan taidesäätiö	x	x		
1951	2339	Keski-Suomen konservatorion säätiö	x	x	x	x
1987	2531	Keskipohjanmaa säätiö	x	x	x	x
1999	3361	Keuruun Museosäätiö	x	x		
1993	2947	Kimmo Kylämarkula säätiö	x	x	x	x
1998	3308	Kirsti Paakkasen säätiö	x	x		x
1985	2381	Kivi-talo säätiö	x	x		
1987	2552	Koskipirtin museosäätiö	x	x		x
1986	2433	Kotimaa-säätiö	x	x		
1988	2640	Kullervo Linnan säätiö	x	x	x	x
1970	1786	Kuntsin säätiö	x			
1931	23	Kustaa Hiekan säätiö	x	x		
1986	2447	KuulaKamari-säätiö	x	x		
1958	1136	Kuvataiteilijain huoltosäätiö	x	x	x	x
1973	1934	Kyösti ja Kalervo Kallion museosäätiö	x	x		
1970	1764	Lahden taiteilijatalosäätiö	x	x		
1985	2412	Lahden Teatterikerhon säätiö	x	x	x	x
1982	2255	Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätiö	x	x		
1987	2506	Lasten- ja nuortenteatterisäätiö	x			
1988	2576	Laukaan Säästöpankin kulttuurisäätiö	x	x	x	x
1971	1839	Lauri ja Lasse Reitzin säätiö	x	x		
1983	2319	Lauri Jäntin säätiö	x	x	x	x
1970	1770	Luovan säveltaiteen edistämissäätiö	x	x	x	x
1973	1907	Lybeckerin kotiteollisuuskoulusäätiö	x	x		
1997	3230	Madetoja-säätiö	x	x	x	x
1971	1845	Maire Gullichsenin taidesäätiö		x		
1981	2219	Mairea-säätiö	x	x		
1963	1428	Marie-Louise och Gunnar Didrichsens konststiftelse	x	x		
1931	1226	Martin Wegeliuksen muisto-säätiö	x	x	x	x

Per-v	Rek-nro	Nimi	Tasetiedot		Jaettu tukea	
			2001	2005	2001	2005
1990	2738	Martti Talvela -säätiö	x	x	x	x
1987	2544	Matti Koivurinnan säätiö	x	x		
1976	2045	Mimmi Lähteenojan säätiö	x	x	x	x
1983	2301	Ministeri P.J.Hynnisen taidesäätiö	x	x		
1994	3014	Museoalus Sigynin säätiö	x	x		
1952	769	Musiikkiopiston omakotisäätiö	x	x		
1997	3150	Myllysaaren museosäätiö	x	x		
1980	2192	Naantalin musiikkijuhlasäätiö	x	x		
1945	476	Nelimarkka-rahasto	x	x	x	x
1927	11	Niilo Helanderin säätiö	x	x	x	x
1992	2912	Nuoren Voiman säätiö	x	x	x	x
1987	2551	OKOn taidesäätiö	x	x		
1986	2427	Olof ja Siri Granholms stiftelse för den svensk-österbottniska litteraturen	x	x	x	x
1975	2019	Ooppera- ja näyttelykeskussäätiö/Oopperan tukisäätiö	x	x	x	x
1996	3124	Oopperalaulaja Matti Salmisen säätiö	x			
2004	3640	Oopperasäätiö Cava	-	x		
1995	3084	Ornamo säätiö	x	x	x	x
1982	2254	Ortodoksisen kulttuurin säätiö	x	x	x	x
1944	413	Oskar Öflunds stiftelse	x	x	x	x
1990	2721	Oulun musiikkijuhlasäätiö	x	x		
1960	1280	Pariisin taiteilijakaupungin säätiö	x	x		
2000	3416	Patricia Seppälän Säätiö	x	x	x	x
1966	1539	Paulon säätiö	x	x	x	x
1938	243	Peuran museosäätiö	x	x		
1986	2457	Pohjois-Savon Säästöpankin kulttuurisäätiö	x	x		x
1986	2459	Pohjoismainen taidekoulusäätiö	x	x		
1991	2816	Pop/jazz konservatorion säätiö	x	x		
1989	2671	Porin taide- ja taideteollisuussäätiö	x	x	x	
2000	3444	Porin teatterikerhon säätiö	x	x		
1964	1503	Porin teatterisäätiö	x	x		
1993	2987	Pro Cultura-säätiö	x	x		
1974	2004	Pro Musica-säätiö	x	x	x	x
1992	2946	Prof. Armas Vainion taidesäätiö	x	x		
1979	2163	Professori Oili Mäen Kalevalainen Museosäätiö	x	x		
1993	2990	Raimo Utraisen taidesäätiö	x	x	x	x
1972	1883	Raision työväen kulttuurin edistämissäätiö	x			
1970	1737	Rauman taidemuseon säätiö	x	x		
1989	2669	Riihimäen teatterisäätiö	x	x		
1986	2428	Riikka ja Andreas Alarieston Lapin kuvat säätiö	x	x		
2001	3467	Rovaniemen teatterisäätiö	x			
1971	1842	Ruovesi-säätiö	x	x	x	x

Per-v	Rek-nro	Nimi	Tasetiedot		Jaettu tukea	
			2001	2005	2001	2005
1985	2402	Saarijärven Mannilan taidesäätiö	x	x		
1968	1685	Saastamoisen säätiö	x	x	x	x
1986	2436	Samppalinnan Kesäteatterisäätiö	x	x		x
1962	1646	Sara Hildénin säätiö	x	x		
1955	973	Savon säätiö	x	x		
1983	2287	Savonlinnan oopperajuhlien koulutussäätiö	x			
1938	289	Selim Eskelinin säätiö	x	x	x	x
1939	2213	Sibelius Akatemian tukisäätiö	x	x	x	x
1988	2584	Sigurd Frosterus stiftelse	x	x	x	x
1994	3030	Stiftelsen för Folkdans i Åboland	x		x	
1931	1038	Stiftelsen för Martin Wegelius Insitutet	x	x		
1928	53	Stiftelsen för Svenska Teatern i Hfors	x	x		x
1973	1950	Stiftelsen gamla staden i Borgå	x	x		
1935	170	Stiftelsen hembygdens väl	x	x		
1965	1887	Stiftelsen kulturfonden för Gamlakarlebynejden	x	x	x	x
1925	101	Stiftelsen Martha och Albin Löfgrens kulturfond	x	x	x	x
1953	800	Stiftelsen Wasa teatern	x	x		
1977	2088	Stina Krooks stiftelse	x	x	x	x
1943	361	Strengbergiska tobaksfabrikens Jakobstadsstiftelse	x	x	x	x
1931	49	Suomalais-ugrilainen kulttuurirahasto	x	x	x	x
1984	2356	Suomen Ateenan instituutin säätiö	x	x		
1969	1732	Suomen Elokuvasäätiö	x	x		
1987	2541	Suomen harrastajateatterin tukisäätiö	x	x	x	x
2004	3627	Suomen Jäähdytystekniikan Museon Säätiö	-	x		
1956	998	Suomen Kansallisoopperan säätiö	x	x		
1930	71	Suomen Kansallisteatterin säätiö	x	x		
1983	2309	Suomen Kirjasäätiö	x	x	x	x
1986	2491	Suomen Kulttuuriperinnön Säätiö	x			
1939	257	Suomen Kulttuurirahasto	x	x	x	x
1934	1386	Suomen Laulun kulttuurisäätiö	x	x		
1956	980	Suomen rakennustaiteen museosäätiö	x	x		
1957	1083	Suomen säveltaiteen tukisäätiö	x	x		x
1945	464	Suomen Säveltäjäin Sibelius-rahasto	x	x	x	x
1939	309	Suomen Taideakatemia	x	x	x	x
1975	2026	Suomen taideteollisuusyhdistyksen 100-vuotissäätiö	x	x	x	x
1991	2770	Suomen taiteilijaseuran ateljeesäätiö	x	x	x	
1969	1709	Suomen valokuvataiteen museon säätiö	x	x		
1998	3306	Suomi-Liettua kulttuurisäätiö	x		x	
1908	yhd	Svenska Kulturfonden rf			x	x
1885	yhd	Svenska litteratursällskapet i Finland r.f.			x	x
1984	2347	Särestöniemen museosäätiö	x	x		
1968	1653	Taidemaalari Ilmari Huitin säätiö	x	x		

Per-v	Rek-nro	Nimi	Tasetiedot		Jaettu tukea	
			2001	2005	2001	2005
1983	2289	Taidemaalari Viljo Hurmeen säätiö	x	x		
1975	2016	Taidesäätiö Ilmari ja Toini Wall-Hakalan kokoelmat	x	x		
1994	3053	Taideteollisen korkeakoulun tukisäätiö	x	x	x	x
1989	2687	Taideteollisuuseumuseon säätiö	x	x		
1989	2656	Tampereen konservatoriotalon säätiö	x	x		
1968	1659	Tampereen musiikkiopiston säätiö	x	x		
1996	3163	Tampereen oopperatoimintasäätiö	x	x		
1946	502	Tampereen teatteritalo-säätiö	x	x		
1991	2845	Teaterstiftelsen Vivecas Väner	x	x		
1962	1387	Teatterimuseon säätiö	x	x		
1975	2044	Teatteritaiteilijoiden tukisäätiö	x	x	x	x
1970	1756	Tekniikan museon säätiö – Stiftelsen för tekniska museet	x			
1987	2554	Teresia ja Rafael Lönnströmin säätiö	x	x		
1954	843	Thure Galléns stiftelse	x	x	x	x
1978	2129	Tieteen ja taiteen kristillinen tukisäätiö	x	x	x	x
1985	2396	TOP-säätiö	x	x		
1996	3123	Turun Aluejärjestön alueen rakennustyöläisten kulttuurin- ja opintotoiminnan edistämissäätiö	x	x	x	x
1965	1598	Turun Ateljeetalosäätiö	x	x		
1989	2657	Turun musiikkijuhlasäätiö	x	x		
1997	3220	Turun tanssitaidesäätiö (Pro Manillasäätiö)	x	x		
1976	2052	Turun teatterikerhon säätiö	x	x	x	x
1986	2435	Työväen järjestö- ja kulttuurisäätiö	x	x		
1982	2261	Työväen teatterin talosäätiö	x	x		
1991	2820	Urpo ja Maija Lahtisen säätiö	x	x		
1942	365	Uudenkaupungin Suomalaisen Seuran säätiö	x	x	x	x
1987	2504	Vaasan läänin kehittyvän musiikin koulutussäätiö	x	x		x
1951	2185	Vaasan suomalaisen teatterin asuntotukisäätiö	x	x	x	x
1988	2580	Valto Pernun säätiö	x	x	x	x
1976	2069	Vanha Rauma säätiö	x	x		
1953	802	Wihurin kansainvälisten palkintojen rahasto	x	x		
1975	2058	Vilho ja Lahja Koposen säätiö	x	x	x	x
1991	2818	Vilho Piipon kirjallisuussäätiö	x	x		x
1960	1244	William Thuringin stiftelse	x	x	x	x
1990	2714	Vionoja-säätiö	x	x		
1990	2723	Viro-säätiö	x	x		x
1966	1587	Visavuoren Museosäätiö	x	x		
1994	2666	Visuaalisten taiteiden säätiö Yhdysvalloissa	x	x		
1943	516	WSOY kirjallisuussäätiö	x	x	x	x
1962	1349	Väinö Tannerin säätiö	x	x	x	
1990	2791	Ympäristötaiteen säätiö	x	x	x	x
1969	1689	Yrjö Liipolan Museosäätiö	x	x		
1951	856	Ålands kulturstiftelse	x	x	x	x

Liite 2. Säätiöiden saama julkinen rahoitus ja yksityinen tuki säätiötyypeittäin vuosina 1993, 1997, 2001 ja 2005 (käypiin hintoihin)

	Sijoitussäätiöt		Laitossäätiöt		Sijoitus-/laitossäätiöt		Säätiötyypit yhteensä	
	1993 €	1997 €	1993 €	1997 €	1993 €	1997 €	1993 €	1997 €
Tukijataho	%	%	%	%	%	%	%	%
Valtio	76,8	66,1	79,3	77,1	44,4	81,2	76,6	75,1
Kunnat	9,3	10,7	17,6	20,7	54,8	15,8	18,3	18,4
Yritysten lahjoitukset	5,8	4,8	1,8	1,7	0,8	3,0	2,5	2,4
Yksityiset lahjoitukset	8,0	15,8	0,3	—	—	—	1,8	3,2
Muut/luokittelematon	0,1	2,6	1,1	0,5	—	—	0,8	0,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	9 246 528	11 125 631	34 679 178	40 446 738	2 994 419	3 133 006	46 920 125	54 705 375

	Sijoitussäätiöt		Laitossäätiöt		Sijoitus-/laitossäätiöt		Säätiötyypit yhteensä	
	2001 €	2005 €	2001 €	2005 €	2001 €	2005 €	2001 €	2005 €
Tukijataho	%	%	%	%	%	%	%	%
Valtio	72,9	28,9	89,1	87,9	90,4	91,9	87,2	77,6
Kunnat	0,2	0,8	9,4	10,5	9,5	8,1	8,3	8,7
Yritysten lahjoitukset	4,2	1,7	1,3	1,5	0,1	—	1,6	1,5
Yksityiset lahjoitukset	19,3	63,0	—	—	—	—	2,3	11,1
Muut/luokittelematon	3,4	5,6	0,2	0,2	—	—	0,6	1,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	7 596 097	12 243 540	54 263 101	55 897 584	973 902	1 410 018	62 833 100	69 551 142

Pekka Oesch

Foundation Support for the Arts in 2001 and 2005

English Summary

The survey examines the amount of funds Finnish foundations used for financing culture and different art forms by allocating grants, scholarships and prizes to private artists and cultural and artistic communities, as well as through maintaining the culture and arts institution. In addition, the survey clarifies how much public funding culture and arts foundations receive from the state and municipalities, and as donations from companies and private citizens.

The survey examines partially or completely private, independent culture and art foundations that were operational during the years 2001 and 2005. Foundations established by the public sector, as well as dependent foundations, have been excluded from the survey, except for Svenska Kulturfonden. Föreningen Konstsamfundet r.f. and Svenska litteratursällskapet i Finland r.f. are also included in the survey. These three associations resemble foundations; they allocate grants and they are essential supporters of Finnish-Swedish culture and art. The results are compared with the previous foundation survey, covering the years 1993 and 1997 (Oesch 1999).

In mid-2007, there were 2,758 registered foundations in Finland, and of these the purpose and operations of 356 foundations were more closely examined. According to their annual report, approximately 100 of these foundations did not primarily or even partly operate in the field of culture and the arts, regardless of their name. In addition, some of them had merged with another foundation, had been terminated or erased from the Register of Foundations, or were inactive. All in all, 249 foundations and associations supporting culture and the arts were left for the survey.

The establishment and operations of a foundation are regulated by the Foundations Act of 1931, with numerous amendments, and the Foundation Decree of 1989. Foundations are supervised by the National Board of Patents and Registrations in Finland, which maintains the Register of Founda-

tions. According to the Foundations Act, foundations are obligated to submit an annual report and annual accounts documents for registration to the Register of Foundations. However, all foundations do not always submit the required documents by the due date, and these documents must be requested for afterwards. For the purposes of this survey, the annual reports and annual accounts of 236 foundations for the year 2001 and the documents required by law from 226 foundations for the year 2005 were available for examination.

The division of the foundations and the allocation of their grants and scholarships among different art forms are based on the purpose of each foundation or the information provided in the annual report. In classifying the largest sums, the information on the grant recipients published by the foundations was used, and when needed, additional information was requested from the foundation in question. The relative size of the foundations and the growth of their assets are determined mainly based on the balance sheet total of the accounts.

The survey divides the foundations among different art forms according to the nature of their operations, based both on the support given to different art forms as well as the support received by the foundations during 2001 and 2005. The foundations were divided according to their field of operations marked in the deed of each foundation, as well as the support they granted to different art forms. The classification of art forms was based on that used by the Arts Council institution in Finland. The foundations were divided into capital foundations and institutional foundations based on their operational principle. A foundation can also represent both types simultaneously.

Capital foundations support the sciences and arts, as well as cultural activity, usually by allocating grants, scholarships and prizes. The foundations create the maximum annual operation funds through the net profits of their assets and fundraising activity. After the necessary expenditures, the funds are used for implementing the purpose of the foundation either for their own operational expenditures or through allocating grants.

Institutional foundations, on their behalf, implement their purpose by, for example, maintaining an art museum, an art institute or other cultural and art activities, and these expenses form an essential part of their economic operations. Expenses due to the maintenance and activities of an institute are covered by the profits of the foundations and possible asset-based profits, as well as donations and subsidies obtained from the state and the municipality.

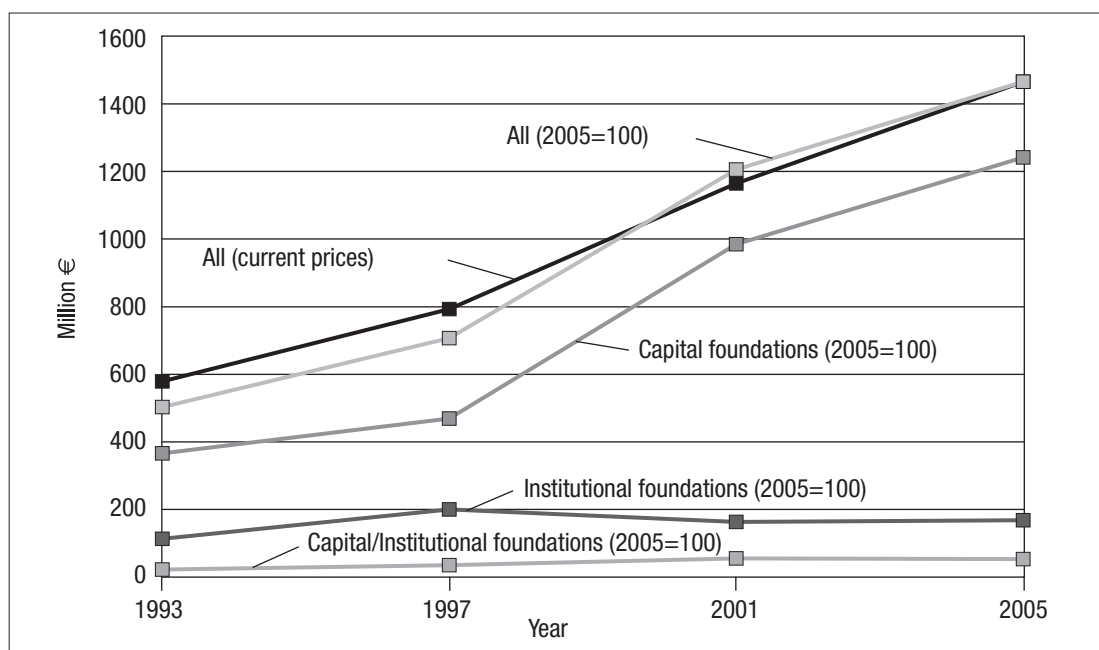
Support for the arts refers here primarily to focusing the support on the professional practice of the arts, but also to supporting organisations and communities of a particular art form. Moreover, supporting art studies in a particular art form was also considered as art support, if the studies were seen as clearly relating to the practice of art as a profession. Funding in-

tended specifically for research in arts, such as grants allocated for different scholarly theses, were excluded from the survey.

Most of the foundations for the advancement of Finnish culture and arts are relatively new. A third of the currently functioning culture and art foundations that were examined were established in the 1980s and two thirds started their operations in 1971 or later. In the 1980s, nearly as many culture and arts foundations were registered as during the previous decades altogether. Since then, the number of registrations has declined rapidly, and the number of new foundations established during the first decade of the 21st century seems to be on the same level as in the 1920's.

The balance sheet total of the culture and arts foundations examined was approximately 1.2 billion euros in 2001. The real value of the corresponding amount adjusted to the price levels of 2005 was 70.5 percent higher. The balance sheet of capital foundations exhibited particularly strong growth; it doubled. The balance sheet total of capital/ institutional foundations had grown 55 percent since the previous survey in 1997. The real value of the balance sheet total of institutional foundations was nearly a fifth lower than in 1997. (Graph 1.)

Graph 1. The balance sheet total according to foundation types in 1993, 1997, 2001 and 2005 (2005=100)

In 2005 the balance sheet total of all the foundations examined was about 1.5 billion euros. The growth relied clearly on capital foundations, even though their balance sheet total was now only 26 percent higher than in 2001. The economic situation of institutional foundations and institutional/ capital foundations remained nearly the same. Despite the small imp-

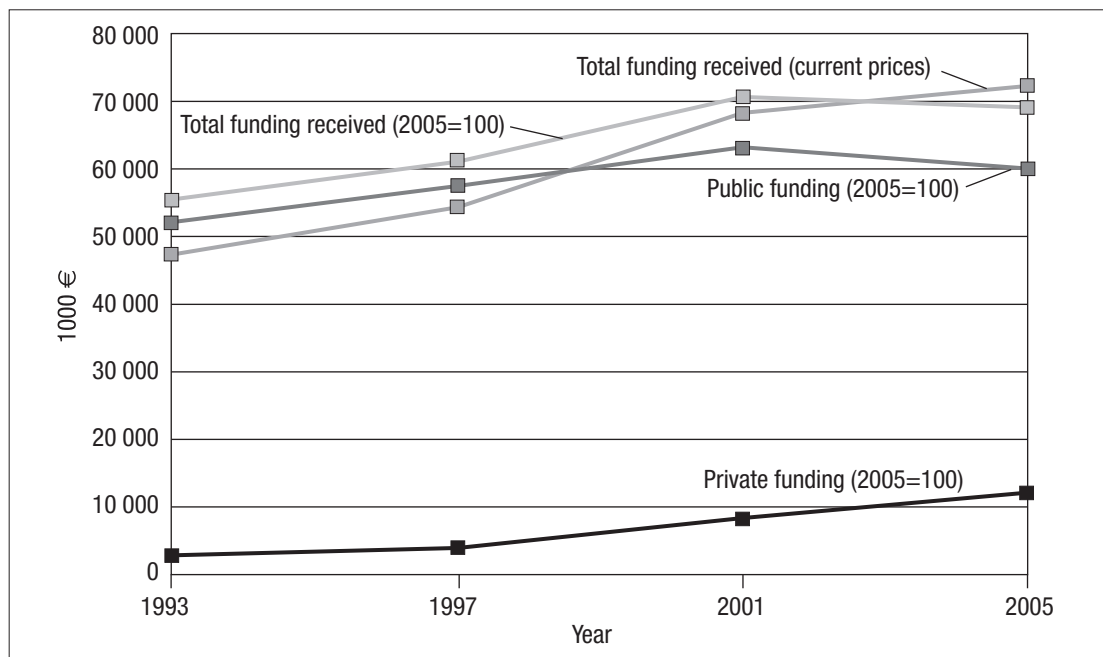
rovement, the real value of the balance sheet total of institutional foundations was lower than in 1997. On the basis of the balance sheet total of the accounts, the economic situation of capital foundations supporting culture and the arts has improved considerably. The economic situation of institutional foundations, on the other hand, has remained unchanged during the first decade of the 21st century. (Graph 1.)

Of the 246 culture and arts foundations in the survey, 44 percent had received financial support from the state, municipalities, companies or private citizens. The support was given in the form of activity and project funding, sponsorship and donations. The state and municipalities primarily subsidised those institutional foundations that maintained cultural and arts institutes and did not allocate grants or prizes for artists. Indirectly, however, these foundations do provide employment for artists. In addition to money, private citizens also donated a variety of items, such as works of art and art collections. The sums donated by companies were significantly smaller than the legacy donations by private citizens. One of the reasons for this is considered to be the fact that donations only entitle companies to small tax deductions, currently 25,000 euros a year per recipient at most.

In 2001, the public and private subsidies the foundations received were altogether 68.2 million euros and 72.2 million euros in 2005. Nearly all of the subsidies were from the state and municipalities. During the first decade of the 21st century, funding from companies had decreased. However, donations by private citizens have increased markedly after 1997.

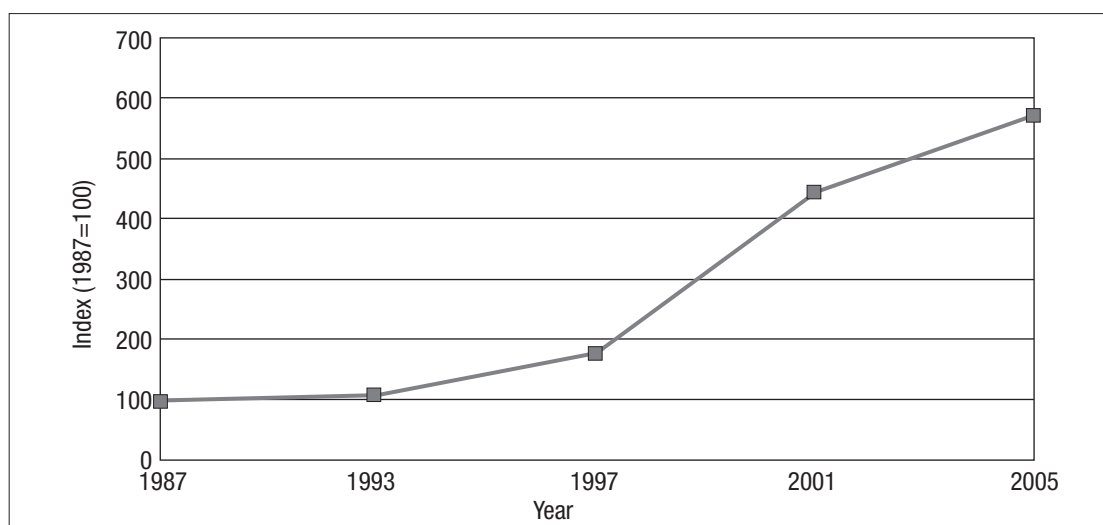
The state was the primary source of funding, even though 60 percent of the foundations in the survey functioned outside public funding. Of the foundations that received public or private funding, 56 percent were institutional foundations, which maintained cultural or arts institutes, or organized cultural or artistic events; approximately two fifths were capital foundations. The majority of the foundations that received private funding represented general cultural foundations, which allocate grants for many areas of culture and the arts. (Graph 2.)

Graph 2. Public and private funding for the foundations in 1993, 1997, 2001 and 2005 (2005=100)

Approximately half (49 percent) of the 249 foundations and foundation-like associations included in the survey had allocated grants and prizes either in 2001 or 2005. During these years, 78 percent of the foundations that had allocated grants had also supported the arts in 1993 or 1997. The total sum of the grants allocated during the 21st century by the foundations supporting culture and the arts has increased notably since 1987, but the growth has been particularly rapid since the end of the 20th century. (Graph 3.)

Graph 3. Trend in the total amount of the foundation support allocated for culture and the arts in 1987-2005. (Index: 1987=100)

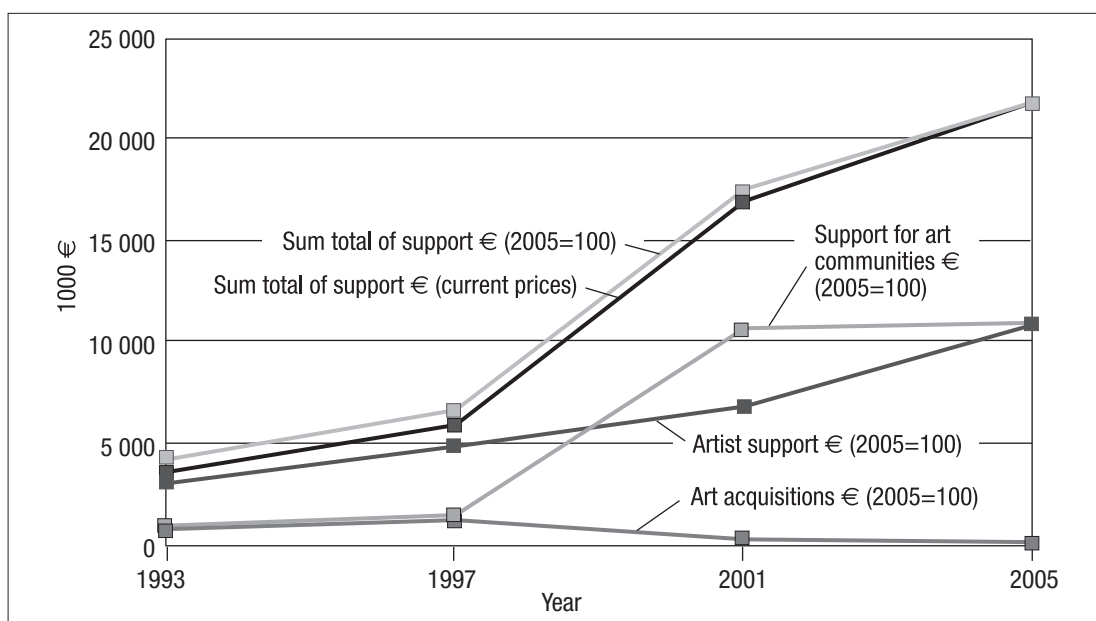

The foundation support for the arts was a total of some 18.2 million euros in 2001, when 107 of the foundations examined allocated funds. After excluding public funding for the foundations, the sum allocated for private artists, working groups of artists, as well as artistic organisations and communities, was 15.9 million euros.

In 2005, culture and the arts were funded by 112 foundations with a sum total of 23.2 million euros. After deducting the subsidies by the state and municipalities, the sum allocated for artists, working groups, different artistic organisations and communities was 20.7 million euros. The real value had tripled compared to the situation at the end of the 1990s. The sum does not include art acquisitions. (Graph 4.)

There was a notable increase in the financial support allocated by the foundations in the survey to cultural and artistic communities between 1997 and 2001. Since then the support has decreased to some extent. The sum total of the grants allocated for artists grew more consistently until the beginning of the 21st century, but during the following four years, artist support grew sharply, by 60 percent. (Graph 4.)

Graph 4. Foundation support for the arts in 1993, 1997, 2001 and 2005 (2005=100)

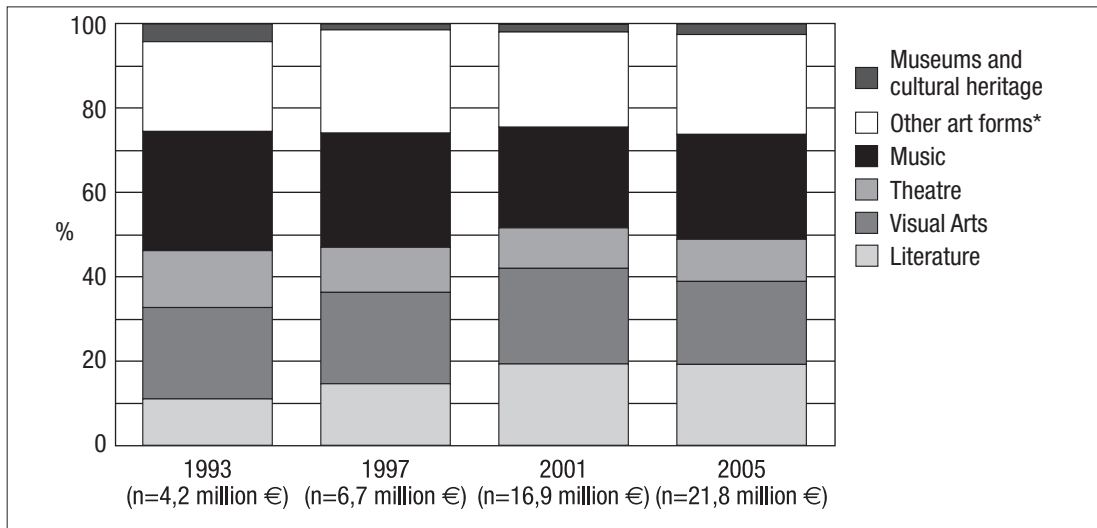

The amount of approximately every third grant allocated by the foundations during both survey years was 10,000–49,999 euros. The majority of the grants allocated were smaller than 50,000 euros. Approximately two fifths of the support sums allocated for culture and the arts were less than 10,000 euros. There were no significant changes in the magnitude of the grants during the survey years.

The major recipients of the grants allocated by the foundations remained the same as in the 1990s. Music remained the most important indi-

vidual art form and received approximately one fourth of the total support. Support for literature has notably increased since 1997, and in 2005 its share was as great as that of the visual arts. In the 21st century, these three art forms, as well as theatre, received altogether about 73 percent of the foundation support for the arts. (Graph 5.)

Graph 5. The share (%) of the foundation support for different art forms, as well as for museums and cultural heritage, in 1993, 1997, 2001 and 2005

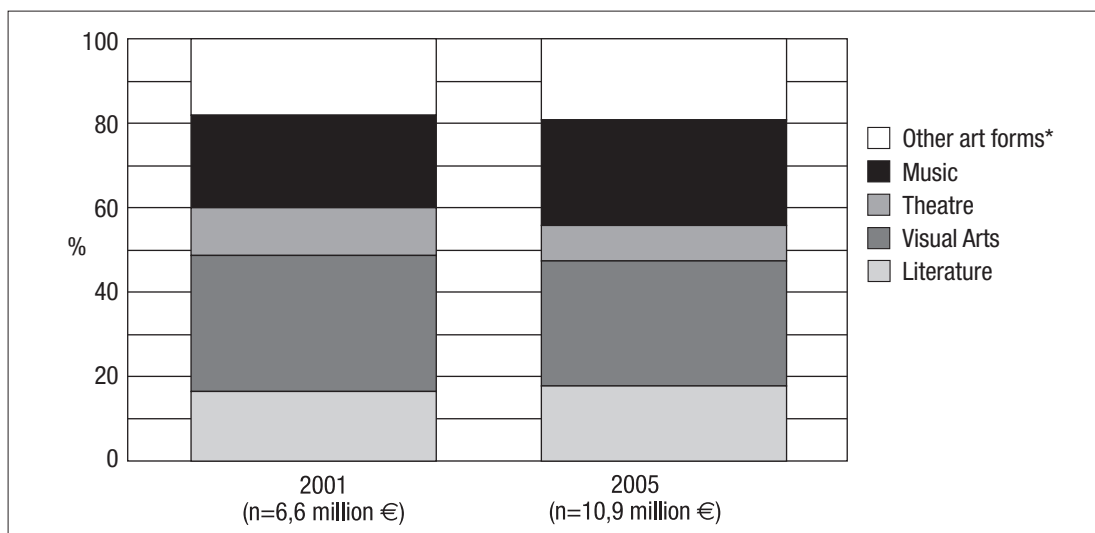

*) Design, dance art, cinema and photographic art, architecture, others.

The sum total of the foundation support has grown constantly, and the growth was particularly strong between 1997 and 2001. The growth was visible in all art forms, but the most notable increase focused on literature and visual arts. The support for photographic art and the design exhibited the least growth. In the 21st century, the support for visual arts grew relatively the least, while the support for photographic art, dance and cinema grew the most. The sum total of the support for these art forms and the increase in euros were nevertheless significantly smaller compared to the support sums for music, visual arts and literature.

With regard to grants, scholarships and prizes allocated for individual artists and working groups, the distribution among art forms differed to some extent from that of the total support of the foundations. In 2001, a third of the foundation support for artists focused on visual arts, and musicians received over a fifth. Authors received 17 percent of the sum total, and every tenth grant was allocated for theatre artists. The relative share allocated to literature and music increased slightly in 2005, but the share allocated to the theatre remained at about eight percent. (Graph 6.)

Graph 6. Foundation support for artists (%) among art forms in 2001 and 2005

*) Design, dance art, cinema and photographic art, architecture, others.

The amount of support allocated by capital foundations seems to correspond to the changes in the national economy and stock market developments. The sum total has increased due to the profits from investments, but even with the weaker economic outlook at the beginning of the 21st century, the foundations have been able to allocate more funds than previously. Most of the support allocated annually to culture and the arts by the capital foundations still derives from only a few foundations and foundation-like associations. Despite the stable economic situation of these foundations, private, foundation-based funding for culture and the arts is in a fragile state and dependent on the national economic outlook.

In 2001, the Arts Council institution in Finland granted artists and working groups altogether 12.9 million euros for artistic activity and projects. In addition, 3.1 million euros was allocated for the artistic activity of communities. In 2005, a sum of 15.5 million euros was granted for artistic activity and projects, and communities received some 3.9 million euros for different projects. (Karhunen 2002, 2006.)

However, the total sums do not include the subsidies by major national cultural and arts institutions, such as the Finnish National Opera foundation, the Finnish National Theatre Incorporation and the National Gallery. In 2001, the state spent in total 293 million euros for subsidising culture and the arts, and the budget for culture and the arts in 2005 was 348 million euros (e.g. 2002, 2006).

The state subsidy has been the most significant source of funding for cultural and artistic institutions. The total amount of the financial support that the foundations in the survey allocated for artists and communities was nevertheless almost as big in 2001, and in 2005 slightly bigger than the subsidy granted by the Arts Council institution in Finland.

In 2005, the real value of the sum total of the foundation support was 24 percent higher than in 2001, and the sum total of the grants allocated for artists grew by 59 percent. At the same time, the subsidy granted for artistic activity by the Arts Council institution grew by a fifth, and between 1997 and 2005 the growth was 55 percent.

In addition to the foundations, also companies fund culture and the arts to some extent. The latest survey on the art funding by companies was made by the Arts Council of Finland, and it concerns the year 2003 (Oesch 2005). The companies who replied to the questionnaire stated that they had funded the arts by 2.9 million euros. At least some of the companies who did not reply had also sponsored cultural and art institutions and events. Based on this information, the sum total of the support by companies was estimated as about 4 million euros (+/- 2%). The total support for culture and the arts provided by companies had reached its lowest point since the surveys began in 1984, even though at the end of the 1990s different surveys and barometers were still predicting that the support for culture and the arts provided by companies would create a significant alternative to public funding.

The results are not, however, entirely comparable to the art funding allocated by the foundations and the state in 2005, because companies do not allocate grants, for example. The most important form of financial support offered by companies is sponsorship, and at least a part of it also indirectly benefits private artists. However, different parties allocate support based on such different premises that the comparisons can only be seen as providing a loose frame of reference.

In addition to public subsidies, the grants and prizes allocated by private capital foundations and foundation-like associations have become increasingly significant sources of funding for culture and the arts. In the 21st century, cultural and artistic communities have received a larger proportion of foundation support than previously. However, the support clearly focuses on the same art forms that have traditionally received the majority of funding by the Arts Council institution as well as companies. In this respect, foundation support for culture and the arts has not complemented the funding obtained from other sources, but it has provided a valuable alternative and means of additional funding for the artistic activity and projects of artists as well as cultural and artistic communities.

Tilastotietoa taiteesta -sarjan (ISSN 0788-0278) julkaisut: Facts about the arts series:

- no 1 Ritva MITCHELL & Eeva-Sisko VEIKKOLA: Yritysten tuki taiteille 1987. (Company support for the arts in Finland in 1987. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1990. ISBN 951-47-3719-9.
Tilastokeskus. Helsinki 1990. ISBN 951-47-3719-9.
- no 2 Paula KARHUNEN. Läänien taidetoimikunnat taiteen tukijoina. (Regional arts councils as supporters of the arts in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1990. ISBN 951-47-4034-3.
- no 3 Esa RANTANEN. Säätiöiden tuki taiteille. (Foundations as supporters of the arts in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1990. ISBN 951-47-4053-X.
- no 4 Esa RANTANEN: Arvostelijat ja apurahat. (Critics and state grants. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4054-8.
- no 5A Kyllikki KIVEKÄS: Alueoopperat ja yleisöt. (Regional operas and their audiences. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4055-6.
- no 5B Pekka OESCH: Alueoopperoiden toiminta ja talous 1979-1988. (Regional operas: functioning and financing 1979-1988. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5494-8.
- no 6 Sari KARTTUNEN: Valtion valokuvataiteen tuki vuosina 1980-1991. (State support for photographic art in Finland 1980-1991. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5659-2.
- no 7 Timo CANTELL: Musiikkijuhlien yleisöt – Kaustinen, Kuhmo, Viitasaari. (The Audiences of Finnish Music Festivals – Kaustinen Folk Music Festival, Kuhmo Chamber Music Festival, Viitasaari – Time of Music. English Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1993. ISBN 951-47-7752-2.
- no 8 Pekka OESCH : Yritysten tuki taiteille 1990. (Company support for the arts in Finland in 1990. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1993. ISBN 951-47-6092-1.
- no 9 Paula KARHUNEN: Teatterikoulutus ja työmarkkinat. (Theatre training and the labour market. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1994. ISBN 951-47-9570-9.
- no 10 Sari KARTTUNEN: Taideteollinen korkeakoulutus ja työmarkkinat. (Art and design training and the labour market. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1994. ISBN 951-47-9839-2.
- no 11 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 1993 & taiteen tuen vaihtelut vuosina 1984-93. (Company support for the Arts in Finland in 1993 and changes in support during the period 1984-93. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0555-1.
- no 12 Paula KARHUNEN & Annikki SMOLANDER: Tanssitaiteilija lähikuvassa. Tutkimus asemasta ja toimeentulosta 1990-luvun vaihteessa. (The social and economic position of Finnish dance artists. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0621-3.

- no 13 Mari YLÄ-SANKOLA: Lastenkulttuuri ja apurahat. Taiteen keskustoimikunnan tuki lastenkulttuurille 1988-1995. (Children's culture and state grants. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0623-X.
- no 14 Timo CANTELL: Kaupunkifestivaalien yleisöt. Kuopio Tanssii ja Soi, Tampereen Teatterikesä, Turun musiikkijuhlat, Ruisrock. (City festival audiences in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1996. ISBN 951-53-0896-8.
- no 15 Pekka OESCH: Julkiset kulttuurimäärärahat 1994. (Public expenditure on the arts and culture in Finland 1994. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1996. ISBN 951-53-0941-7.
- no 15a Pekka OESCH: Julkiset kulttuurimäärärahat 1994. 2. tarkistettu p. (Public expenditure on the arts and culture in Finland 1994. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1997. ISBN 951-53-1510-7.
- no 16 Paula KARHUNEN: Kuvataiteen korkeakoulutus ja työmarkkinat. Selvitys Suomen Taideakatemian koulussa ja Kuvataideakatemiassa opiskelleiden työtilanteesta ja tyytyväisyydestä koulutukseen. (Training in the Fine Arts Academy and the labour market. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1996. ISBN 951-53-1012-1.
- no 17 Pekka OESCH: Musiikkiteollisuus Suomessa. Rakenne, työllisyys ja talous. (The music industry in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1998. ISBN 951-5253-01-5.
- no 18 Paula KARHUNEN: Musiikkialan korkeakoulutus ja työmarkkinat. Selvitys Sibelius-Akatemiassa opiskelleiden työtilanteesta ja koulutustyytyväisyydestä. (Training at the Sibelius Academy and the Labour Market. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta, Sibelius Akatemia. Helsinki 1998. ISBN 952-5253-05-8.
- no 19 Timo CANTELL: Yleisfestivaalien yleisöt – Helsingin Juhlaviikot, Joensuun Laulujuhlat. (Festival audiences in Finland: Helsinki Festival, Joensuu Festival. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1998. ISBN 952-5253-08-2.
- no 20 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 1996. (Company support for the arts and heritage in Finland in 1996. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1998. ISBN 952-5253-09-0.
- no 21 Merja HEIKKINEN ja Auli IRJALA: Taideteollisuuden ja sarjakuvan ammattilaisten työtilanne ja kansainvälinen toiminta. Raportti kyselytutkimuksesta Ornamon, Grafian ja Sarjakuvantekijät ry:n jäsenille. (Working conditions and international activities of professionals in design and comics. Survey of the members of artists' organizations in the fields of design and comics. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-10-4.
- no 22 Virpi MINKKINEN: Taiteellinen työ ja apurahat. Tutkimus valtion apurahan saajista. (Artistic work and grants. A survey of state grant recipients. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-12-0.
- no 23 Pekka OESCH: Säätiöiden tuki taiteille 1993 ja 1997. (Foundations as supporters of the arts. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-13-19.
- no 24 Pekka OESCH: Kulttuuri- ja taideyhdistysten rakennemuutos. (Finnish cultural and art associations in transition in the 1990s. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-21-X.

- no 25 Ilkka HEISKANEN: Kulttuurin julkinen rahoitus Suomessa – tilastot ja todellisuus. Rahoitustilastojen käyttökelpoisuudesta ja 1990-luvun rahoitustilanteesta taide- ja kulttuurilaitosten kannalta. (Public financing of the arts and culture – statistics and reality in Finland. Methodological issues and identification of the 1990s turning points that re-shaped the conditions of cultural and art institutions. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-23-6.
- no 26 Tiia KURKELA: Hyvinvointivaltion lippuluukulla. Teattereiden ohjelmistopoliittiset ja taloudelliset selviytymiskeinot rahoitusympäristön muutoksissa. (Finnish theatres at the box office of a welfare state. Repertoire changes and managerial strategies of adaptation in the new era of financing. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-18-X.
- no 27 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 1999. (Company support for the arts and heritage in Finland 1999. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2001. ISBN 952-5253-18-X.
- no 28 Ilkka HEISKANEN: Muuttuivatko laitokset, miksi ja miten? Taide- ja kulttuurilaitosten institutionaalinen muutos 1990-luvulla. (Performing to the tunes of institutional change. Strategies of Finnish cultural and arts institutions under the new conditions of late 1990s. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2001. ISBN 952-5253-36-8.
- no 29 Ilkka HEISKANEN: Public financing of the arts and culture: Statistics and reality in Finland. Methodological issues and identification of the 1990s turning points that re-shaped the conditions of cultural and art institutions.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2002. ISBN 952-5253-32-5.
- no 30 Pekka OESCH: Valtion tuki kulttuurille 2001. Opetusministeriön hallinnonalan määrärahat. (State support for culture in 2001. Cultural appropriations provided by the Ministry of Education. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2002. ISBN 952-5253-43-0.
- no 31 Timo CANTELL: Nykytanssin yleisöt. Tutkimus Tanssiareena 2000-festivaalin kävijöistä. (The audience of contemporary dance in Finland. A study on the audience of the contemporary dance festival Dance Arena 2000. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2003. ISBN 952-5253-46-5.
- no 32 Pekka OESCH: Kulttuuriyhteisöjen harkinnanvarainen tuki. Valtionavustusjärjestelmän muutokset ja yhteisöjen toimintamahdollisuudet. (Discretionary aid to cultural organisations. Changes in the Government transfer system and opportunities of organisations. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2004. ISBN 952-5253-49-X.
- no 33 Paula KARHUNEN: Kuvan ja median koulutuksesta työelämään. Kyselytutkimus ammatillisen tutkinnon suorittaneista. (From visual and media training to the labour market. Survey on the situation of graduates. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2004. ISBN 952-5253-50-3.
- no 34 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 2003 ja tuen muutokset 1993–2003. (Company support for the arts and heritage in Finland in 2003 and changes in the support 1993–2003. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2005. ISBN 952-5253-53-8.
- no 35 Paula KARHUNEN: Musiikin koulutuksesta työelämään. Kyselytutkimus toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista. (Music graduates on the labour market. Survey on Finnish music graduates from secondary and polytechnic level education. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2005. ISBN 952-5253-56-2.

- no 36 Paula KARHUNEN: Tanssin ja teatterin koulutuksesta työelämään. Kyselytutkimus ammatillisen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista. (Finnish dance and theatre graduates on the labour market. Survey on graduates from secondary and polytechnic level education. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2006. ISBN 952-5253-58-9.
- no 37 Sari KARTTUNEN: Kuvataiteilijoiden koulutusurat. Ammattiopinnot Suomessa ja ulkomailla. (Educational profiles of visual artists. Professional studies in Finland and abroad. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2006. ISBN 952-5253-60-0.
- no 38 Pekka OESCH: Säätiöiden tuki taiteille 2001 ja 2005 (Foundation Support for the Arts in 2001 and 2005. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2008. ISBN 978-952-5253-69-6

Muut julkaisusarjat | **Other publication series**

Tutkimusyksikön julkaisuja | Research Reports
Työpapereita | Working Papers
Tilastotiedote | Facts and Figures

Toimitus | **Edited by**

Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikkö | Research Unit of the Arts Council of Finland

Tilaukset ja tiedustelut | **Orders and Information**

Taiteen keskustoimikunta | Arts Council of Finland
Tutkimusyksikkö | Research Unit

Maneesikatu 7, PL 293, FIN-00171 Helsinki, Finland

tel. +358 9 1607 7066, fax. +358 9 1607 7069

tkt-kirjasto@minedu.fi

www.taiteenkeskustoimikunta.fi | www.artscouncil.fi